

Productverslag 'Zorgkinderen binnen KOK kinderopvang'

Naam: Nathalie Beugelsdijk
Studentnummer: 20030970
Opleiding: SPH 4a Deeltijd
Begeleider: Esther Aronson
Datum: 22 april 2008

Inhoudsopgave

	Blz.
Inleiding	5
1. Onderzoeksopzet	6
1.1. Probleemstelling	6
1.2. Doelstelling	6
1.3. Vraagstelling	6
1.4. Deelvragen	6
1.5. Dataverzameling	7
1.6. Verantwoording	7
2. Beeldvorming	8
2.1. Zorgkinderen	8
2.1.1. Geschiedenis van het ontstaan van de naam 'zorgkinderen'	8
2.1.2. Stichting Kinderopvang Rolykids	8
2.1.3. Stichting Kinderopvang Schijndel 'de Plu'	8
2.1.4. Benaming van 'zorgkinderen' in België	9
2.1.5. Netty Jongepier	9
2.2.6 Verschillen en overeenkomsten	9
2.1.7. Conclusie	10
2.2. Geïntegreerde kinderopvang	11
2.2.1. Kinderopvang	11
2.2.2. Reguliere kinderopvang	11
2.2.3. Kinderopvang met een doelgroepenleid	11
2.2.4. Plusopvang	11
2.2.5. Kinderdagcentrum	11
2.2.6. Medisch kinderdagverblijf	12
2.2.7. Geïntegreerde kinderopvang	12
2.2.8. Conclusie	12
2.3. Redenen voor KOK kinderopvang om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen	13
2.3.1. De visie van KOK kinderopvang	13
2.3.2. Groeiende vraag van ouders	13
2.3.3. Grootschalige instellingsterreinen voor mensen met een beperking in Kawijk en Noordwijk	13
2.3.4. KOK kinderopvang wil met haar aanbod niet achter blijven	14
2.3.5. De omslag van een sociaal-economische benadering naar een sociaal-maatschappelijke benadering	14
2.3.6. Conclusie	15

	Blz.
3. Analyses	16
3.1. Redenen voor ouders om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen	16
3.1.1. De enquête	16
3.1.2. Redenen van ouders om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen	16
3.1.2.1. Geïntegreerde kinderopvang is in de buurt	16
3.1.2.2. Openingstijden	17
3.1.2.3. 'Gewoon' kind zijn	17
3.1.2.4. Zo gewoon mogelijk opgroeien en contact hebben met kinderen zonder beperking	17
3.1.2.5. Tot rust komen	18
3.1.2.6. Voorkomen dat een kind een zorgkind wordt	18
3.1.3. Waarom kiezen ouders niet voor geïntegreerde kinderopvang?	18
3.1.4. Conclusie	19
3.2. Knelpunten die pedagogisch medewerkers ervaren	20
3.2.1. Aanpak	20
3.2.2. Knelpunten	20
3.2.2.1. Te zware problematiek	20
3.2.2.2. Te weinig tijd	21
3.2.2.3. Ontbreken van intern beleid	21
3.2.2.4. Onvoldoende kennis over inschakeling van hulpverleners	21
3.2.2.5. Samenwerking met (externe) begeleiding	22
3.2.2.6. Observeren	22
3.2.2.7. Te weinig over kennis over beperking van het kind	23
3.2.3. De stem van de pedagogisch medewerkers	23
3.2.4. Conclusie	23
3.3. Ervaringen met geïntegreerde kinderopvang	25
3.3.1. Rolykids	25
3.3.2. Humanitas	25
3.3.3. SKA	26
3.3.4. KomKids	26
3.3.5. Conclusie	26
3.4. Mogelijkheden	27
3.4.1. Duidelijke afspraken	27
3.4.2. Inzetten van interne of externe begeleiding	27
3.4.3. Bijscholing	27
3.4.4. Verticale groepsindeling	27
3.4.5. Conclusie	27
4. Conclusie	28
4.1. Deelvragen	28
4.1.1. Wat zijn zorgkinderen?	28
4.1.2. Wat is geïntegreerde kinderopvang?	28
4.1.3. Om welke redenen kiezen ouders voor geïntegreerde kinderopvang?	28
4.1.4. Om welke redenen kiest KOK kinderopvang voor geïntegreerde kinderopvang?	28

	Blz.
4.1.5. Welke knelpunten ervaren de pedagogisch medewerkers met betrekking tot geïntegreerde kinderopvang?	29
4.1.6. Welke ervaringen zijn er al op praktisch niveau binnen reguliere kinderopvangorganisaties?	29
4.1.7. Welke mogelijkheden zijn er al binnen reguliere kinderopvangorganisaties om de knelpunten op praktisch niveau te doorbreken?	30
4.2. Probleemstelling	30
4.3. Doelstelling	32
5. Eindproduct	33
5.1. Het adviesrapport	33
5.2. Evaluatie eindproduct	33
6. Procesverslag	35
Bronnen	36
Bijlagen	39
I. Contacten	40
II. Opvang voor zorgkinderen in de omgeving van Katwijk	47
III. Samenvatting van de enquêtes voor ouders van zorgkinderen	48
IV. Samenvatting van de enquêtes voor pedagogisch medewerkers	49
V. Verslaglegging pilot "KOK kinderopvang" 2003 - 2005	52
VI. Inge vulde enquêtes door ouders van zorgkinderen	60
VII. Inge vulde enquêtes door pedagogisch medewerkers	76

Inleiding

Voor u ligt mijn scriptie naar aanleiding van mijn afstudeerproject voor de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening. De afgelopen maanden heb ik in opdracht van KOK (Kwaliteits Opvang voor Kinderen) kinderopvang onderzoek gedaan naar de knelpunten en de mogelijkheden om geïntegreerde kinderopvang op te zetten.

Wanneer 'zorgkinderen' binnen de reguliere kinderopvang worden opgevangen spreken we van geïntegreerde kinderopvang.

KOK kinderopvang verstaat onder 'zorgkinderen', kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, gedragsproblemen, een problematische sociale achtergrond en/of sociaal-medische indicatie.¹

Meer specifieke informatie over zorgkinderen zal ik bespreken in hoofdstuk 1.

Geïntegreerde kinderopvang en andere opvangsoorten zullen besproken worden in hoofdstuk 2.

Motivatie

De motivatie voor een onderzoek naar dit onderwerp komt voort uit mijn werk bij KOK kinderopvang. Sinds de aanmelding van een 'zorgkind' in 2001, is binnen KOK kinderopvang de belangstelling gegroeid voor het structureel opvangen van 'zorgkinderen' binnen de reguliere kinderopvang. In de afgelopen jaren zijn meerdere stappen gezet om de geïntegreerde kinderopvang van de grond te krijgen, maar vanwege een grote hoeveelheid aan knelpunten is dit tot op heden niet gelukt.

De Wet Kinderopvang is in 2005 ingevoerd en toen KOK kinderopvang daardoor de wind weer in de rug kreeg heeft de directrice eind 2006 besloten om een functie te creëren om het project 'zorgkinderen binnen KOK kinderopvang' op te zetten. Deze functie mocht ik vanaf zomer 2007 gaan bekleden. Het is mijn taak om de knelpunten om geïntegreerde kinderopvang op te zetten, te doorbreken.

Tegelijkertijd moest ik een onderwerp kiezen om af te studeren en het leek mij erg realistisch en praktisch om de mogelijkheden voor geïntegreerde kinderopvang bij KOK kinderopvang te onderzoeken.

De geïntegreerde kinderopvang is een redelijk nieuw onderwerp. Er is geen geld voor beschikbaar bij bijvoorbeeld de gemeente of de provincie. Om de pilot tot een succes te kunnen brengen is het belangrijk om te weten hoe andere organisaties is gelukt om de geïntegreerde kinderopvang op te zetten. Want iedere keer dat ik door ouders van zorgkinderen wordt gebeld of ik een plekje voor hun kind heb, wil ik ze een positief antwoord kunnen geven. Nu en in de toekomst. Want een zorgkind is ook gewoon een kind, dat in mijn ogen recht heeft op een onbezorgde kindertijd en voor zover dat mogelijk is, wil ik eraan bijdragen.

Opzet productverslag

Ik zal mijn scriptie beginnen met de onderzoeksopzet. Hierna zal ik in de beeldvorming bespreken wat 'zorgkinderen' en geïntegreerde kinderopvang precies zijn en waarom KOK kinderopvang voor geïntegreerde kinderopvang kiest.

Vervolgens zal ik in de analyses bespreken waarom ouders kiezen voor geïntegreerde kinderopvang, welke knelpunten pedagogisch medewerkers ervaren met betrekking tot de geïntegreerde kinderopvang en welke ervaringen en mogelijkheden er zijn in de geïntegreerde kinderopvang.

Daarna zal ik in de conclusie mijn deelvragen en probleemstelling beantwoorden. Ook zal ik in de conclusie mijn doelstelling evalueren.

Vervolgens zal ik in hoofdstuk 5, 'Het Eindproduct', weergeven hoe het eindproduct eruit zal komen te zien.

Als laatste zal ik in hoofdstuk 6, 'Het procesverslag', mijn keuzes verantwoorden met betrekking tot het onderwerp.

¹ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

1.Onderzoeksopzet.

In deze onderzoeksopzet zal ik beschrijven wat de probleemstelling is en welke deelvragen ik heb gebruikt om een antwoord te vinden op de probleemstelling.

Ook zal ik hier de doelstelling van het onderzoek weergeven.

Als laatste zal ik beschrijven hoe ik aan mijn informatie ben gekomen en in hoeverre de resultaten van het onderzoek betrouwbaar zijn.

1.1. Probleemstelling

KOK kinderopvang is een flexibele organisatie, die blijft bestaan door steeds op nieuwe manieren, zoals het aanbieden van een nieuw aanbod, inkomsten te genereren. Het is hierom voor KOK kinderopvang frustrerend dat het opzetten van geïntegreerde kinderopvang, vanwege verschillende knelpunten, niet wil lukken.

Aan de hand van deze reden en de geschiedenis van de wens om geïntegreerde kinderopvang op te zetten, die ik in de inleiding heb besproken, ben ik tot de volgende probleemstelling gekomen:

KOK kinderopvang wil geïntegreerde kinderopvang bieden op alle clusters binnen haar stichting. Dat wil zeggen voor de kinderopvang (0 tot 4 jaar), de BuitenSchoolseOpvang (5 tot 13 jaar) en de peuterspeelzaal (2 tot 4 jaar).

Dit wil echter niet van de grond komen omdat er teveel knelpunten zijn op financieel niveau, beleidsniveau en praktisch niveau (op de werkvloer).

De probleemstelling is erg breed om binnen een paar maanden uit te zoeken. Die beslaat vele verschillende vlakken. Ik heb er daarom voor gekozen om me te richten op het praktische niveau, het niveau waarin de pedagogisch medewerkers werkzaam zijn. Dit vind ik het meest interessant, omdat zij het uiteindelijke 'werken met zorgkinderen' zullen gaan uitvoeren

1.2. Doelstelling.

Voortvloeiend uit bovenstaande keuze om mij specifiek te richten op het praktische niveau ben ik tot de volgende doelstelling gekomen:

KOK kinderopvang heeft handvatten om op praktisch niveau geïntegreerde kinderopvang te kunnen bieden aan zorgkinderen

1.3. Vraagstelling.

De vraagstelling doe ik heb gebruikt om antwoord te kunnen geven op de probleemstelling en om het doel te behalen is:

Op welke wijze kan KOK kinderopvang de knelpunten om geïntegreerde kinderopvang, op praktisch niveau, op te zetten doorbreken?

1.4. Deelvragen.

Aan de hand van de bovenstaande probleemstelling, doelstelling en vraagstelling ben ik tot de volgende deelvragen gekomen:

1. Wat zijn zorgkinderen?
2. Wat is geïntegreerde kinderopvang?
3. Om welke redenen kiezen ouders van zorgkinderen voor geïntegreerde kinderopvang?
4. Om welke redenen kiest KOK kinderopvang voor geïntegreerde kinderopvang?
5. Welke knelpunten ervaren de pedagogisch medewerkers met betrekking tot geïntegreerde kinderopvang?
6. Welke ervaringen zijn er al op praktisch niveau binnen reguliere kinderopvangorganisaties?
7. Welke mogelijkheden zijn er al binnen de reguliere kinderopvang om de knelpunten op praktisch niveau te doorbreken?

1.5. Dataverzameling

Om de antwoorden daadwerkelijk te verkrijgen heb ik de volgende stappen ondernomen: Ik ben met de manager van KOK kinderopvang gaan praten, om in beeld te krijgen waar zij tegenaan liep bij het opzetten van de geïntegreerde kinderopvang en de beweegredenen om geïntegreerde kinderopvang op te zetten, te belichten.

Als tweede stap ben ik bij de medewerkers van KOK kinderopvang gaan navragen wat zij in het verleden als knelpunten hebben ervaren bij het, als proef/pilot, opvangen van zorgkinderen.

Aan de hand van deze informatie, ben ik literatuur gaan lezen over het onderwerp 'zorgkinderen'.

Hierna heb ik per e-mail 45 kinderopvangorganisaties benaderd die op 13 maart 2007 deelnamen aan het symposium 'Samen naar de kinderopvang... Gewoon doen!' Ik heb de kinderopvangorganisaties gevraagd deel te nemen aan een enquête voor pedagogisch medewerkers en ouders van zorgkinderen, omdat zij, vanwege hun aanwezigheid op het symposium, hun interesse toonden voor het onderwerp 'zorgkinderen' binnen de geïntegreerde kinderopvang.

De antwoorden op de vragenlijsten heb ik vergeleken met de antwoorden die ik van KOK kinderopvang heb gekregen, om een betrouwbaar beeld te krijgen van wat de daadwerkelijke knelpunten zijn.

1.6 Verantwoording

Ik heb de multi-methode gebruikt om de betrouwbaarheid van mijn onderzoek, over een onderwerp dat nog niet zo bekend is, te waarborgen.

Ik heb de volgende dataverzamelmethode gebruikt; literatuuronderzoek, gesprekken en enquêtes.

Ik zal weergeven hoe het verzamelen van de informatie is verlopen, waardoor de methode inzichtelijk, controleerbaar en betrouwbaarder wordt.

Literatuuronderzoek

Ik heb in mijn startdocument aangegeven dat ik voor mijn onderzoek recente literatuur wou gebruiken, zodat het nog van toepassing zou zijn op de hedendaagse geïntegreerde kinderopvang. Helaas heb ik weinig recente literatuur gevonden. De recentelijke literatuur die ik heb gevonden verwijst ook naar de verouderde literatuur, waardoor ik heb gekozen om de verouderde literatuur ook op te nemen in mijn onderzoek. Ik heb geprobeerd de betrouwbaarheid van mijn literatuuronderzoek te waarborgen door te werken met voetnoten en een literatuurlijst.

Gesprekken

Ik heb gekozen voor gesprekken met ervaringsdeskundigen. Ik heb mijn deelvragen over de knelpunten en de mogelijkheden gebruikt als leidraad voor het gesprek, maar heb verder de gesprekken open gelaten omdat de geïntegreerde kinderopvang op verschillende manieren kan worden vervuld en ik hier zoveel mogelijk diepgang in wou hebben.

Ik heb twee leidinggevenden gesproken en een pedagogisch medewerker.

Ik ben van mening dat deze gesprekken alleenstaand niet betrouwbaar zijn voor het onderzoek, maar wel een mooie aanvulling zijn op de enquêtes.

Enquêtes

Ik heb 45 kinderopvangorganisaties benaderd om mee te werken aan de enquêtes voor pedagogisch medewerkers en ouders van zorgkinderen. Hiervan hebben 9 kinderopvangorganisaties zich aangemeld. Ik heb van de pedagogisch medewerkers 12 enquêtes terug ontvangen en van de ouders 6. Ik ben van mening dat dit niet voldoende is om een volledig betrouwbaar beeld te geven van de geïntegreerde kinderopvang. Ik ben echter wel van mening dat dit realistische antwoorden zijn, waarvan enkele dezelfde antwoorden bevatten, en dat ze ook van toepassing kunnen zijn op KOK kinderopvang en van belang zijn om mee te nemen in het onderzoek.

Interne en externe geldigheid

Ik ben van mening dat de geldigheid van dit onderzoek lichtelijk afwijkt van de werkelijkheid. Ik heb gebruik gemaakt van informatie van organisaties die veel ervaring hebben met de opvang van zorgkinderen. De antwoorden zijn hierdoor wel zeer bruikbaar voor KOK kinderopvang in het specifiek, en uiteindelijk ook gebruikt kunnen worden door andere kinderopvangorganisaties die geïntegreerde kinderopvang willen aanbieden.

2. BEELDVORMING.

2.1. Zorgkinderen,

Omdat dit productverslag gaat over zorgkinderen binnen KOK kinderopvang, is het belangrijk uit te leggen wat zorgkinderen zijn. Onder zorgkinderen verstaat KOK kinderopvang kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, gedragsproblemen, een problematische sociale achtergrond en/of sociaal-medische indicatie².

Ook zal ik beschrijven hoe andere professionals, zoals het ministerie, onderzoekers en kinderopvangorganisaties, de doelgroep benoemen en welke begrenzing zij geven aan de doelgroep. Deze informatie heb ik uit gesprekken en literatuurstudie kunnen verkrijgen.

2.1.1 Geschiedenis van het ontstaan van de naam 'zorgkinderen'.

KOK kinderopvang is tot de omschrijving van 'zorgkinderen' gekomen na een bezoek aan het symposium 'Samen naar de kinderopvang... Gewoon doen!' dat 13 maart 2007 heeft plaatsgevonden. Bij het symposium werd destijds gesproken over risicokinderen.

Het symposium was de afsluiting van een samenwerking tussen het ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid en diverse kinderopvanginstellingen.

Deze samenwerking had ten doel om:

- Voorbeelden te geven over geïntegreerde kinderopvang en informatie van ervaren kinderopvangcentra te bundelen, zodat andere instellingen alle informatie over geïntegreerde kinderopvang gemakkelijk kunnen vinden.
- Knelpunten binnen de reguliere opvang op te lossen door beleid in gang te zetten.
- De hele kinderopvangsector te informeren over het opvangen van risicokinderen.

'Risicokinderen' is een term die vooral wordt gebruikt door het ministerie en heeft de volgende beschrijving: *"Risicokinderen zijn kinderen die binnen de kinderdagopvang opvallen. Het zijn kinderen waarover je je zorgen maakt of kinderen met een gediagnosticeerde handicap of beperking."*³

2.1.2. Stichting Kinderopvang Rolykids.

Stichting Kinderopvang Rolykids spreekt van kinderen met een extra zorgbehoefte. Zij bedoelt daarmee kinderen met een achterstand in de ontwikkeling, een lichamelijke of verstandelijke handicap, kinderen met auditieve of visuele beperkingen, kinderen met een chronische ziekte zoals diabetes, epilepsie, astma of een hartafwijking.⁴

2.1.3. Stichting Kinderopvang Schijndel 'de Plu'.

Ook Stichting Kinderopvang Schijndel 'de Plu' heeft een andere benaming. Zij maakt in de opvang onderscheid tussen 'zorgkinderen', 'aandachtskinderen' en alle andere kinderen. Met zorgkinderen bedoelen zij de kinderen die KOK kinderopvang ook beschrijft. Met 'aandachtskinderen' bedoelen zij kinderen die tijdelijk meer aandacht nodig hebben, vanwege factoren die direct met het kind te maken hebben, zoals ziekte, maar ook vanwege factoren die buiten het kind liggen; een problematische thuissituatie, zoals bij scheiding, overlijden of ziekte van een gezinslid. Deze kinderen zouden zonder de adequate begeleiding ook zorgkinderen kunnen worden, zoals de benaming van KOK kinderopvang weergeeft.

Ik ga in het verslag niet verder in op de aandachtskinderen. Zij behoren niet tot een aparte opvangdoelgroep als nieuw aanbod. Deze kinderen behoren tijdens de opvang tot de 'gezonde' kinderen en zullen na de tijdelijke extra aandacht ook weer hiertoe behoren.

² Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

³ Anoniem. Samen naar de Kinderopvang. URL: <http://www.samennaardekinderopvang.nl/>. "Beschikbaar: 06-12-2007"

⁴ Anoniem. Stichting Kinderopvang Rolykids. URL: <http://www.roltkids.nl/>. "Beschikbaar: 28-11-2007"

2.1.4. Benaming van 'zorgkinderen' in België.

Andere benamingen voor zorgkinderen vond ik in de Belgische handleiding 'Inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften'.⁵ Daarin wordt benoemd dat het gaat om het respect in de benaming van zorgkinderen, niet per se om welke naam je kiest. Zo noemen zij voorbeelden als: 'kinderen met een specifieke zorgbehoefte' of 'kinderen met een specifieke ontwikkelingsvraag' of 'kinderen met ontwikkelingsmoeilijkheden.' Deze benamingen laten de kinderen in hun waarde.

2.1.5. Netty Jongepier.

Voor de laatste omschrijving van de doelgroep verwijs ik naar een bekende schrijfster over zorgkinderen; Netty Jongepier. Ook zij heeft een andere benaming voor zorgkinderen; namelijk kwetsbare kinderen. Zij gebruikt hiervoor de volgende beschrijving:

*"Met kwetsbare kinderen bedoelen we kinderen, die in hun ontwikkeling worden bedreigd door aanleg, gezinsfactoren of omgevingsfactoren of een combinatie hiervan."*⁶

Mijn inziens zijn echter alle kinderen kwetsbare kinderen.

Een kind heeft nog geen overzicht over hoe de wereld in elkaar steekt en is afhankelijk van volwassenen. Ik ben het volledig eens met Schuil (1996), die het volgende schreef:

*"Algemeen wordt aangenomen dat bepaalde aspecten van de ontwikkeling het beste tijdens daartoe geëigende levensfasen aan bod kunnen komen, maar dat er nog geen sprake hoeft te zijn van een onomkeerbare problematische ontwikkeling wanneer dat niet het geval is. De mens is flexibel, er is compensatie mogelijk en bepaalde ontwikkelingen kunnen op een later tijdstip alsnog aan bod komen (Slot en Spanjaard, 1996) [...] De ontwikkeling van kinderen wordt meer bedreigd naarmate er meer risicofactoren en ongunstige omstandigheden bestaan. Bij een opeenstapeling van ongunstige invloeden en de afwezigheid van beschermende of ondersteunende factoren, neemt de kans op problemen rondom het kind toe."*⁷

Ieder kind is dus een kwetsbaar kind, het is afhankelijk van risico- en beschermingsfactoren om zich heen.

Een risicofactor is de kans dat een calamiteit zich kan voltrekken⁸. Een beschermingsfactor is de kans dat een calamiteit zich niet kan voltrekken.

Op ieder punt van ontwikkeling bestaan er risicofactoren en beschermingsfactoren. De mate van deze factoren is, naar mijn mening, doorslaggevend voor bezorgdheid. Bij de aanwezigheid van één risicofactor hoeft de ontwikkeling van een kind niet in gevaar te zijn en hoeft het, naar mijn mening, niet als zorgkind te worden opgevangen binnen de kinderopvang.

Naarmate er rondom een kind meer risicofactoren zijn en minder beschermingsfactoren, kan er, mijn inziens, worden gesproken over een zorgkind.

2.1.6. Verschillen en overeenkomsten.

Ik ga weer terug naar het onderwerp 'benaming van zorgkinderen':

De beschrijvingen van het ministerie en N. Jongepier, geven beiden een groep kinderen aan die binnen de kinderopvang extra zorg of begeleiding nodig zouden hebben. Toch benoemen het ministerie en Jongepier de doelgroepen anders (risicokinderen en kwetsbare kinderen). Hun begrenzing van de doelgroep is heel breed. Er zijn veel kinderen die binnen de beschrijvingen vallen en waarvan de ontwikkeling zeer zorgwekkend is. Niet al deze kinderen kunnen binnen de reguliere kinderopvang worden opgevangen.

Wanneer ik kijk naar de beschrijving van de term zorgkinderen van KOK kinderopvang (*kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, gedragsproblemen, een*

⁵ Vanderbroeck, M. & Boudry, C. & De Brabandere, K. & Vens, N (2007). *Handleiding Inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften*. Gent: VBJK.

⁶ Jongepier, N. (1998) Kwetsbare kinderen in de kinderopvang, een handleiding voor de praktijk. Utrecht: NIZW

⁷ Schuil, P.B (1996). *Nederlands leerboek jeugdgezondheidszorg*. Assen: Van Gorcum.

⁸ Anoniem. van Dale. URL: <http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=risicofactor>.

"Beschikbaar: 02-04-2008"

*problematische sociale achtergrond en/of sociaal-medische indicatie*⁹) bevat deze ook een zeer brede doelgroep.

KOK kinderopvang heeft hier bewust voor gekozen omdat zij van tevoren geen kinderen wil uitsluiten. Dit komt ook overeen met de visie en het doel van de stichting.

De visie luidt:

"Kinderen ontwikkelen zich van nature volgens een individueel patroon en in een tempo, dat voor elk kind specifiek is."¹⁰

Daar achteraan staat geschreven dat dit individuele patroon gerespecteerd moet worden.

Doelstelling:

"KOK kinderopvang heeft ten doel het ontwikkelen van mogelijkheden tot opvang van kinderen, enerzijds gericht op het stimuleren en vergroten van leef- en werkmogelijkheden van ouders, anderzijds met het oog op het verruimen van ontwikkelingskansen en leefmogelijkheden van kinderen en voorts al wat met een of ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn."¹¹

Ik denk dat het voor KOK kinderopvang belangrijk is om te realiseren dat de opvang van de brede doelgroep die zij benoemt, niet voor ieder kind mogelijk is, omdat de zorg niet uitgebreid genoeg is. Ik vind het belangrijk dat de kinderopvang in het voordeel is van het kind en niet ten nadele van het kind. Hiervoor zou er, naar mijn mening, toch een begrenzing op papier moeten staan; welke zorg kan KOK kinderopvang bieden en welke niet?

2.1.7. Conclusie.

Ik heb in dit hoofdstuk verschillende benamingen gevonden voor zorgkinderen; risicokinderen, kwetsbare kinderen, kinderen met extra zorgbehoefte, aandachtskinderen en kinderen met een specifieke ontwikkelingsvraag. Deze verschillende benamingen van de doelgroep zorgen voor een grotere of kleinere begrenzing van de groep.

In de loop van dit verslag zal er gesproken worden over 'zorgkinderen' en 'gezonde' kinderen.

Zorgkinderen zijn kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, gedragsproblemen, een problematische sociale achtergrond en/of sociaal-medische indicatie.

Met 'gezonde' kinderen bedoel ik kinderen die in hun ontwikkeling geen drempels tegen zijn gekomen en/of kinderen die geen zorgwekkende risicofactoren hebben ten opzichte van hun ontwikkeling.

Ik kies voor de benaming 'zorgkinderen' omdat KOK kinderopvang zelf deze benaming heeft gegeven aan haar nieuwe doelgroep en omdat de naam respectvol is. Iemand die niet weet wat zorgkinderen zijn, kan al een beeld krijgen bij de naam. Ook vind ik de beschrijving erbij het meest begrenzend, wat belangrijk is bij het nemen van een besluit of de kinderopvang in het voordeel of nadeel zou zijn van het kind. KOK kinderopvang wil, rekening houdend met haar visie en doel, geen kinderen van tevoren uitsluiten. Ik vind dat er, naast de beschrijving van de doelgroep, wel een begrenzing op papier zou moeten staan over welke zorg KOK kinderopvang kan bieden en welke niet, zodat er geen kinderen misplaatst worden.

⁹ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

¹⁰ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

¹¹ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

2.2. Geïntegreerde kinderopvang.

Om uit te kunnen leggen wat geïntegreerde kinderopvang is, vind ik het belangrijk om eerst uit te leggen wat er wordt verstaan onder kinderopvang en welke verschillende vormen van kinderopvang bestaan voor het opvangen van zorgkinderen. Hieronder zal ik een overzicht geven van de mogelijkheden die er zijn en wat ze inhouden.

2.2.1. Kinderopvang

"Kinderopvang houdt in dat uw kinderen door anderen verzorgd worden op het moment dat u niet aanwezig bent. Kinderopvang kan plaatsvinden in een kinderopvangcentrum, maar bijvoorbeeld ook bij een gastouder of bij u thuis..."¹² Deze uitleg voor ouders is te vinden op de website <http://www.postbus51.nl>.

Ik bespreek alleen de kinderopvangmogelijkheden in kinderopvangcentra. Daar bedoel ik mee dat de opvang niet bij iemand thuis is.

Er bestaat in dat opzicht: reguliere kinderopvang, kinderopvang met een doelgroepenbeleid, plusopvang, geïntegreerde kinderopvang, een kinderdagcentrum en een medisch kinderdagverblijf. Deze kinderopvangcentra hebben allen een verschillende aanpak voor het opvangen van zorgkinderen.

2.2.2. Reguliere kinderopvang.

Dit zijn kinderopvangcentra die zich niet specifiek richten op zorgkinderen. Bij een vraag voor een plaatsing is er wellicht mogelijkheid om een zorgkind op te vangen, maar er is geen beleid geschreven over de opvang van deze kinderen. Dit kan voor problemen zorgen en de organisatie speelt er op dat moment op in.

2.2.3. Kinderopvang met een doelgroepenbeleid.

Kindercentra met een doelgroepenbeleid zijn reguliere kindercentra die samen met de 'gezonde' kinderen, alleen kinderen met een specifieke zorg opvangen. Een voorbeeld is kinderopvang Irene (Utrecht, Zuid-Holland), die naast de opvang aan de reguliere kinderen, opvang biedt aan kinderen met een handicap of een ontwikkelingsachterstand.

2.2.4. Plusopvang.

Plusopvang biedt intensieve begeleiding aan zorgkinderen. Dit kan in een aparte groep zijn of samen met de 'gezonde' kinderen. Deze zorgkinderen hebben meervoudige problematiek in de ontwikkeling, opvoeding en gedrag.

2.2.5. Kinderdagcentrum.

Het kinderdagcentrum (KDC) is geen reguliere kinderopvang. Het is opvang voor kinderen met een verstandelijke of meervoudige handicap die niet naar de reguliere kinderopvang kunnen.

Op een KDC zijn veel deskundigen werkzaam, zoals een orthopedagoog, een logopedist, een ergotherapeut, een fysiotherapeut en pedagogisch medewerkers. Deze deskundigen volgen, onderzoeken en behandelen het kind. Zij ondersteunen ook de ouders bij de opvoeding van hun zorgkind.

Het komt ook voor dat een zorgkind een KDC en een regulier kinderopvangcentrum bezoekt. Het reguliere kinderopvangcentrum kan dan begeleidt worden door het KDC en samen zoeken de centra naar afstemming in de opvang.

Kinderen kunnen geplaatst worden bij een leeftijd vanaf 2 of 2,5 jaar. *"Bepaalde centra bieden voor de jongste kinderen thuishulp of ambulante begeleiding. Kinderen met een ontwikkelingspotentieel kunnen via een schoolvoorbereidende groep doorstromen naar het speciaal onderwijs. Andere kinderen blijven op het KDC totdat ze 16 of 18 jaar oud zijn. Hierna stromen zij door naar een dagcentrum voor volwassenen."*¹³

¹² Anoniem. *Postbus51*. URL: http://www.postbus51.nl/index.cfm/t/Wat_is_kinderopvang/ "Beschikbaar 03-03-2008"

¹³ Meihuizen-de Regt, M.J. (2003) *Kinderrevalidatie*. Assen: Van Gorcum.

2.2.6. Medisch Kinderdagverblijf.

Het medisch kinderdagverblijf (MKD) is geen reguliere kinderopvang. Het is opvang voor kinderen met een (laag) gemiddeld ontwikkelingsniveau, waar de ontwikkeling problematisch dreigt te worden door lichamelijke, psychische en/of sociale problematiek. Het kind wordt op het MKD ook onderzocht en behandeld door een psycholoog, een orthopedagoog, een fysiotherapeut, een logopedist en pedagogisch medewerkers.

Er is ook een gezinsbegeleider aanwezig die de ouders kan ondersteunen en betrekken bij de behandeling van hun kind.

Het MKD is voor kinderen van 0 tot 7 jaar.

2.2.7. Geïntegreerde kinderopvang.

Geïntegreerde kinderopvang is reguliere kinderopvang, dat bewust openstaat voor zorgkinderen. De kinderen worden opgevangen door pedagogisch medewerkers met een opleiding Sociaal Pedagogisch Werk (SPW). De pedagogisch medewerkers geven zorgkinderen evenveel aandacht als de 'gezonde' kinderen.

Om de opvang van zorgkinderen te realiseren is in enkele gevallen extra begeleiding op de groep door een gespecialiseerde hulpverleningsinstantie mogelijk. De geïntegreerde kinderopvang biedt dus geen intensieve(re) begeleiding aan zorgkinderen.

Soms begeleidt het kindercentrum de ouders ook bij het aanvragen van financiële bijdragen voor de extra begeleiding. De geïntegreerde kinderopvang valt onder de reguliere kinderopvang en wordt daarom ook regelmatige reguliere kinderopvang genoemd. Het is belangrijk om te weten dat er wel degelijk verschil is, maar dat de geïntegreerde kinderopvang deel is van de reguliere kinderopvang.

2.2.8. Conclusie

Er bestaan meerdere vormen van opvang waar een zorgkind kan worden opgevangen.

Het Kinderdagcentrum en het medisch kinderdagverblijf zijn het meest gespecialiseerd in de opvang van zorgkinderen. Zij hebben ook hulpverleners in dienst.

De reguliere kinderopvang is de kinderopvang voor de 'gezonde' kinderen. Zij kan incidenteel een zorgkind aannemen, maar de opvang van een zorgkind wordt 'ad hoc' geregeld. Er staat niets over deze opvang in het beleid.

De plusopvang en de opvang met een doelgroepenbeleid vallen beiden onder de reguliere kinderopvang. Deze twee opvangsoorten bieden intensieve begeleiding en zorg voor kinderen met een (voor opvang met doelgroepenbeleid 'specifieke') hulpvraag.

Geïntegreerde kinderopvang valt ook onder de reguliere kinderopvang. Het is reguliere kinderopvang die bewust open staat voor zorgkinderen. De geïntegreerde kinderopvang heeft de opvang voor deze kinderen ook in het beleid opgenomen. Deze opvangvorm biedt geen intensieve begeleiding aan zorgkinderen. De geïntegreerde kinderopvang biedt soms mogelijkheden voor extra begeleiding door hulpverleners.

KOK kinderopvang kiest voor deze laatste vorm. Welke redenen zij daarvoor heeft, zal ik bespreken in hoofdstuk 2.3: Redenen voor KOK kinderopvang om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen.

Ik heb nu besproken wat zorgkinderen zijn en wat geïntegreerde kinderopvang is. Dit zijn de hoofdonderwerpen van het project. Ik zal in mijn analyse bespreken welke punten er komen kijken (mogelijkheden en knelpunten) bij de zorgkinderen en geïntegreerde kinderopvang.

2.3. Redenen van KOK kinderopvang om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen.

KOK kinderopvang heeft, na een eerste aanmelding van een zorgkind in 2001, haar blik gericht op de geïntegreerde kinderopvang. Er is in 2003 een pilot geweest maar deze is gestopt vanwege knelpunten. Toch wil KOK kinderopvang alsnog de geïntegreerde kinderopvang opzetten. Daarom is het belangrijk om de beweegredenen van KOK kinderopvang te inventariseren. Dat heb ik gedaan in de samenwerking en met gesprekken met de directrice; mw Q.A.M. Remmelzwaal en met het clusterhoofd van de locatie waar de zorgkinderen in de toekomst met een 'grote' zorgvraag geplaatst zullen worden, mw. A. Heeringa.

2.3.1. De visie van KOK kinderopvang

De visie van KOK kinderopvang luidt als volgt: "Kinderen ontwikkelen zich van nature volgens een individueel patroon en in een tempo, dat voor elk kind specifiek is."¹⁴

Daar achteraan staat geschreven dat dit individuele patroon gerespecteerd moet worden. Hier aansluitend past het opvangen van zorgkinderen. Ook zij hebben een specifiek ontwikkelingspatroon en een eigen tempo. Vanuit deze visie kijkend vindt KOK kinderopvang dat ook kinderen die extra aandacht nodig hebben, recht hebben op opvang bij "KOK kinderopvang."

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven, zijn er meerdere soorten van opvang mogelijk voor 'zorgkinderen'. KOK kinderopvang heeft gekozen voor geïntegreerde kinderopvang, omdat dit, zonder al teveel aanpassingen, mogelijk lijkt te zijn binnen de reguliere kinderopvang.

Bij de plusopvang is de zorg voor de 'zorgkinderen' intensief, en dat is waar KOK kinderopvang bewust niet voor kiest. Intensief betekend volgens KOK kinderopvang ook meer tijd en meer medewerkers, om de aandacht voor andere kinderen er niet onder te laten lijden, en dus meer geld. Uit het verleden, waarin KOK kinderopvang als proef 'zorgkinderen' opving, is gebleken dat ouders niet kunnen inspelen op deze extra kosten. KOK kinderopvang is een organisatie met veel kosten en kan deze extra kosten niet voor eigen rekening nemen.

2.3.2. Groeiende vraag van ouders.

Uit onderzoek binnen KOK kinderopvang en het onderzoek *Kinderen met beperkingen, zorgvoorzieningen en de reguliere kinderopvang*¹⁵ is gebleken dat er een groeiende vraag is van ouders die hun 'zorgkinderen' binnen de reguliere kinderopvang willen plaatsen. Bij KOK kinderopvang zijn er in 7 maanden 13 aanmeldingen geweest van zorgkinderen. Er zou, volgens het onderzoek, voor de middellange termijn (5 jaar) kunnen worden uitgegaan van een landelijke toename van 2500 kinderen met beperking, van 0 tot 4 jaar, die vanuit thuisopvang naar de reguliere opvang geplaatst zouden kunnen worden. Hierbij zijn dus nog niet de kinderen meegerekend die momenteel op een medisch kinderdagverblijf of op een dagcentrum worden opgevangen, die wellicht een plek zouden kunnen krijgen in de geïntegreerde kinderopvang. Dit zou een onderwerp kunnen zijn voor een vervolgonderzoek, binnen dit onderwerp. Een groeiende vraag betekend voor KOK kinderopvang extra mogelijkheden om inkomsten te genereren.

De redenen van de groeiende vraag zal ik bespreken in hoofdstuk 2.1: Redenen van ouders om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen.

2.3.3. Grootschalige instellingsterreinen voor mensen met een beperking in Katwijk en Noordwijk.

Ondanks het beleid van deconcentratie en (omgekeerde) integratie bestaan er in Katwijk en Noordwijk nog grootschalige instellingsterreinen voor mensen met een beperking.

Binnen de regio Bollenstreek wonen hierdoor ook meer mensen met een beperking en familie die in de buurt zijn komen wonen. Dit blijkt ook uit ervaringen van mevrouw A. Heeringa, die werkzaam is bij

¹⁴ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

¹⁵ Drs. Hover, C. & Drs. Loos, P. van der & Drs. Berns, S. & Drs. Wever, G.M.L.M. (2007). *Kinderen met beperkingen, zorgvoorzieningen en de reguliere kinderopvang*, Rotterdam: Deloitte Consultancy BV & Smets+Hover+, uitgebracht aan Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

de stichting Philadelphia in Katwijk, een netwerkorganisatie voor mensen die zorg en/of ondersteuning nodig hebben, ongeacht oorzaak, beperking of leeftijd. Ook hebben Katwijk en Noordwijk te maken met het feit dat deze grote bevolkingsgroep ('zorgouders') kinderen krijgt (wel of niet beperkt) en een aantal van hen hiervoor extra ondersteuning nodig heeft.

Onder zorgouders versta ik ouders met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, gedragsproblemen, een problematische sociale achtergrond en/of sociaal-medische indicatie. Door het kind naar de kinderopvang te brengen wordt de opvoedingstaak verlicht en kunnen de 'zorgouders' de opvoeding zelf blijven uitvoeren. Hierbij komt, volgens Heeringa, dat de kinderen, van zorgouders, thuis vaak niet voldoende gestimuleerd worden en hierdoor ook een ontwikkelingsachterstand op kunnen lopen. Door op de kinderopvang te komen spelen, worden ze extra gestimuleerd en kan de ontwikkelingsachterstand worden verminderd of zelfs worden voorkomen. De 'zorgouders' behoeven regelmatig een andere benadering, dan andere ouders. Zij hebben meer duidelijkheid nodig over wat er op een dag is gebeurd met hun kind en moeten vaker worden gevraagd naar hun gevoel bij de kinderopvang (hoe vindt u het gaan?). Deze reden heeft natuurlijk ook te maken met de vraag van ouders, maar is een heel speciaal deel, dat naar mijn idee, niet in andere delen van Nederland zo van belang is als in de Bollenstreek. Ook is het een aparte vraag van hulpverleningsinstanties zoals Bureau Jeugdzorg. Ik heb zelf in mijn werk al meegemaakt dat de kinderopvang door Bureau Jeugdzorg als laatste kans werd gegeven, voordat het kind uit huis zou worden geplaatst. Om deze redenen benoem ik dit deel van 'de groeiende vraag' apart.

2.3.4. KOK kinderopvang wil met haar aanbod niet achter blijven.

Binnen heel Nederland zijn er kinderopvangorganisaties die hun deuren openzetten voor 'zorgkinderen'. Dit is gebleken bij het symposium 'Samen naar de kinderopvang...gewoon doen!'. Hierbij waren 45 kinderopvangorganisaties aanwezig, die interesse toonden in het onderwerp geïntegreerde kinderopvang.

Aangezien kinderopvangorganisaties op de website <https://www.samennaardekinderopvang.nl> en op het symposium hebben aangegeven veel knelpunten te ervaren binnen de geïntegreerde kinderopvang en de kinderopvangsector samen met de overheid de kennis willen bundelen, worden er nu enkele onderzoeken gedaan bij kinderopvangorganisaties die ervaring hebben met geïntegreerde kinderopvang. Onderzoeken in uitvoering zijn momenteel (2008) door bijvoorbeeld de gemeente Eindhoven en Amsterdam en door het expertisecentrum Jeugd Samenleving en Opvoeding (JSO): *Samen naar de Kinderopvang*.

De schreeuwen om hulp hebben ook geleid website <https://www.kinderopvangextra.nl>. Deze website geeft een 'routeplanner' zoals ze dat zelf noemt, aan ouders en professionals die te maken hebben of krijgen met geïntegreerde kinderopvang. Dit met het oog op de integratie van 'zorgkinderen' binnen de Nederlandse samenleving. KOK kinderopvang wil met haar aanbod niet achterblijven, vanwege mogelijke concurrentie met andere kinderopvangcentra die geïntegreerde kinderopvang kunnen gaan aanbieden en omdat zij werkt aan de hand van de volgende uitgangspunten:

"KOK kinderopvang past in principe haar aanbod en dienstverlening aan de wensen en behoeften van de klanten. [...]"

*Nieuw aanbod wordt ontwikkeld als, na onderzoek en/of een pilot, gebleken is dat daar bij de klanten behoefte aan is of wanneer aantoonbaar is dat er nieuwe klanten door kunnen worden aangetrokken."*¹⁶

2.3.5. De omslag van een sociaal-economische benadering van kinderopvang naar een sociaal- maatschappelijke benadering.

De verruimde openingstijden van kinderopvangcentra staan momenteel ter discussie. Kinderopvang wordt in één adem genoemd met het Centrum voor Jeugd en Gezin dat voormalig staatssecretaris Ross door elke gemeente wil laten inrichten om probleemkinderen en het gezin waarin

¹⁶ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

zij opgroeien beter te kunnen ondersteunen. Ook het huidige kabinet is bezig met de sociaal-maatschappelijke benadering van de kinderopvang. De visie van het kabinet luidt:

"Ieder kind heeft recht op een goede basis;

Een laagdrempelige en voor iedereen betaalbare opvangvoorziening in elke wijk, waarbij indien nodig extra aandacht wordt besteed aan peuters met een ontwikkeling- of taalachterstand.

Samen leven begint bij samen spelen;

*Kinderen met verschillende achtergronden en kenmerken (sociaaleconomisch, etnisch, sekse, handicaps of religieuze achtergrond) moeten de gelegenheid krijgen om samen op te groeien."*¹⁷

2.3.6 Conclusie.

Ik heb gesprekken gevoerd met directrice Q.A.M. Remmelzwaal en Clusterhoofd A. Heeringa van de locatie waar in de toekomst kinderen met een 'grote' zorgvraag zullen worden opgevangen. Uit deze gesprekken is naar voren gekomen welke redenen KOK kinderopvang heeft om geïntegreerde kinderopvang op te zetten:

- Het opvangen van zorgkinderen past binnen de visie van KOK kinderopvang: "Kinderen ontwikkelen zich van nature volgens een individueel patroon en in een tempo, dat voor elk kind specifiek is."¹⁸
Daar achteraan staat geschreven dat dit individuele patroon gerespecteerd moet worden. KOK kinderopvang heeft gekozen voor geïntegreerde kinderopvang omdat dit binnen de visie zonder al teveel aanpassingen (in vergelijking met bijvoorbeeld de plusopvang) kan worden gerealiseerd.
- Er is een groeiende vraag van ouders van zorgkinderen. Dat de vraag groeit, blijkt uit ervaring van KOK kinderopvang en uit het onderzoek *Kinderen met beperkingen, zorgvoorzieningen en de reguliere kinderopvang* (2007). Deze groeiende vraag kan voor KOK kinderopvang extra inkomsten betekenen.
- Er is vraag en noodzaak in de regio Bollenstreek naar geïntegreerde kinderopvang omdat er, vanwege de grote instellingsterreinen voor mensen met een beperking, veel mensen met een beperking wonen die ook kinderen krijgen ('zorgouders'). Onder zorgouders versta ik ouders met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, gedragsproblemen, een problematische sociale achtergrond en/of sociaal-medische indicatie. De kinderen van zorgouders lopen meer risico zelf ook zorgkinderen te worden. Dit punt valt ook onder de 'groeiende vraag' maar is in vergelijking met de rest van Nederland zo opvallend, dat ik het apart benoem.
- KOK kinderopvang wil niet achterblijven in haar aanbod. In Nederland is steeds meer interesse van kinderopvangcentra in geïntegreerde kinderopvang. Om concurrentie tegen te gaan en vanwege uitgangspunten van KOK kinderopvang wil KOK kinderopvang het nieuwe aanbod opzetten. De uitgangspunten zijn:
*"KOK kinderopvang past in principe haar aanbod en dienstverlening aan de wensen en behoeften van de klanten. [...]
Nieuw aanbod wordt ontwikkeld als, na onderzoek en/of een pilot, gebleken is dat daar bij de klanten behoefte aan is of wanneer aantoonbaar is dat er nieuwe klanten door kunnen worden aangetrokken."*¹⁹
- Het kabinet is bezig met de sociaal-maatschappelijke benadering van de kinderopvang. Hierin zullen ontwikkelingen gaan plaatsvinden en daar speelt KOK kinderopvang op in door middel van het aanbieden van geïntegreerde kinderopvang en is daarmee de ontwikkelingen al een stap voor.

¹⁷ Anoniem (2007). Integratie voorzieningen voor kinderen van nul tot vier jaar? *Boink, jaargang 12, 2, 12.*

¹⁸ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

¹⁹ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

3. ANALYSES

3.1. Redenen van ouders om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen.

De belangrijkste motivatie van KOK kinderopvang om te starten met geïntegreerde kinderopvang, is de vraag van ouders. Dat die vraag daadwerkelijk bestaat blijkt uit het aantal telefoontjes van ouders over zorgkinderen bij KOK kinderopvang. Er is in een periode van 7 maanden al 13 keer gebeld voor de aanmelding van een zorgkind.

KOK kinderopvang is een flexibele organisatie. Het kenmerkt zich door in te spelen op de specifieke behoeften van de ouders. KOK kinderopvang werkt aan de hand van de volgende uitgangspunten:

“KOK kinderopvang past in principe haar aanbod en dienstverlening aan de wensen en behoeften van de klanten. [...]

Nieuw aanbod wordt ontwikkeld als, na onderzoek en/of een pilot, gebleken is dat daar bij de klanten behoefte aan is of wanneer aantoonbaar is dat er nieuwe klanten door kunnen worden aangetrokken.”²⁰

Om goed in te kunnen spelen op deze punten en een antwoord te kunnen vinden op de vraagstelling van dit verslag (Op welke wijze kan KOK kinderopvang de knelpunten om geïntegreerde kinderopvang, op praktisch niveau, op te zetten doorbreken?) zal ik in dit hoofdstuk bespreken om welke redenen ouders kiezen voor geïntegreerde kinderopvang. De wijze waarop ik aan mijn informatie ben gekomen, heb ik eerder al besproken in mijn onderzoeksopzet.

3.1.1. De enquête.

Ik ben me ervan bewust dat de 6 enquêtes die ik terug heb ontvangen van ouders, niet voldoende zijn om een betrouwbaar beeld te geven van de redenen van ouders om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen, maar er zijn al eerder onderzoeken uitgevoerd naar dit onderwerp en dus heb ik besloten ook daaruit de benodigde informatie te verzamelen²¹ en met de enquêtes en het literatuuronderzoek te bundelen.

De schrijfster N. Jongepier heeft meerdere boeken geschreven, waarin zij de ervaringen van de kinderopvangorganisaties met geïntegreerde kinderopvang heeft gebundeld. Haar medewerking is momenteel terug te vinden bij de grootste projecten rondom de geïntegreerde kinderopvang (o.a. Samen naar de Kinderopvang, Kinderen met beperkingen, zorgvoorzieningen en de reguliere kinderopvang en kinderopvangextra). Om deze reden heb ik ook haar jarenlange ervaring gebruikt om de beweegredenen van ouders om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen, op een rijtje te zetten.

3.1.2. Redenen van ouders om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen.

3.1.2.1. Geïntegreerde kinderopvang is in de buurt.

Uit de onderzoeken en uit drie van de zes enquêtes die ik heb ontvangen is gebleken dat de ouders het vooral prettig vinden dat de geïntegreerde kinderopvang altijd in de buurt is. De ouders geven aan dat het belangrijkste voordeel van de kinderopvang in de buurt is, dat het veel reistijd scheelt. Dit kan reistijd voor de ouders betekenen, maar ook reistijd voor de kinderen die lange tijd in een taxibusje zitten om ook andere kinderen op te halen.

Medisch Kinderdagverblijven zijn niet in zoveel aantallen aanwezig als kinderdagverblijven, waardoor ouders vaak een stuk moeten rijden.

Om de situatie in Katwijk te bekijken, ben ik in het telefoonboek gaan zoeken naar adressen van Kinderdagcentra of Medisch Kinderdagverblijven. Via de website <http://www.anwb.nl> heb ik

²⁰ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

²¹ *Kinderen met beperkingen, zorgvoorzieningen en de reguliere kinderopvang* (2007), *Handleiding Beleid Integratie van Kinderen met een Handicap in de Kinderopvang* (2006), *Handleiding Inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften*(2007).

uitgerekend hoeveel kilometer en hoeveel minuten het voor de ouders zou zijn om te rijden. Voor een overzicht verwijs ik naar bijlage II.

Ouders van Zorgkinderen moeten vanuit Katwijk (adres Koningin Julianalaan 3) gemiddeld minimaal 13 minuten rijden om hun zorgkind bij een medisch kinderdagverblijf te brengen. Indien kinderen met een busje worden opgehaald, zal deze tijd langer zijn, omdat dan meerdere kinderen moeten worden opgehaald.

In Katwijk zijn 5 locaties met 299 kindplaatsen voor het kinderdagverblijf verspreid.

Ouders zouden vanuit heel Katwijk binnen enkele minuten hun kind kunnen brengen naar het kinderdagverblijf. KOK kinderopvang heeft ook een locatie in Valkenburg en Rijnsburg. Voor de ouders uit Valkenburg en Rijnsburg is het dus ook mogelijk om hun zorgkind te brengen bij een regulier/geïntegreerd kinderdagverblijf.

Een ander voordeel van kinderopvang in de buurt, die genoemd werd door één ouder in de enquête, is dat kinderen uit dezelfde buurt elkaar tegenkomen op het kinderdagverblijf. Bij bijvoorbeeld een Medisch Kinderdagverblijf of een KinderDagCentrum komen kinderen uit de hele omgeving. Deze kinderen zullen elkaar buiten de opvangtijden minder vaak tegenkomen dan kinderen uit de buurt die samen op het reguliere kinderdagverblijf zitten.

De ouder schreef: "Kinderen uit de buurt vinden het nu leuk om in de zomer met mijn dochter samen te spelen omdat ze haar kennen van het kinderdagverblijf, eerder wilden ze niet met haar spelen omdat ze anders is, en had zij geen vriendjes."

3.1.2.2. Openingstijden.

Een volgende reden voor ouders om te kiezen voor geïntegreerde kinderopvang zijn de openingstijden. Een deel van de ouders van zorgkinderen gaan, net als bij andere ouders, werken. De kinderopvang is specifiek voor werkende ouders en heeft hier ook de openingstijden aan aangepast. Bij een dagcentrum of een medisch kinderdagverblijf, zijn de breng- en haaltijden vaak niet aansluitend aan de werktijden van de ouders. Dit maakt dat ouders naast deze opvang nog meer moeten regelen voor de opvang van hun kind, of dat ze niet kunnen werken.

Door hun kind naar de kinderopvang te brengen, kunnen ouders onder kantoorwerktijden werken. De behoefte van ouders aan openingstijden volgens de kinderopvang beschrijft N. Jongepier in meerdere van haar boeken.

Ook in de handleiding 'Inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften' (2007) geeft tweederde van de ouders aan dat zij vanwege de beperking van het kind minder zijn gaan werken of helemaal zijn gestopt met werken. Hierdoor hebben zij het gevoel geïsoleerd te zijn geraakt en zijn ze alleen nog bezig met de zorg van hun kind. Met geïntegreerde kinderopvang of beter aangesloten openingstijden van bijvoorbeeld medisch kinderdagverblijven of kinderdagcentra zouden de ouders makkelijker kunnen gaan werken en hierdoor andere bezigheden hebben naast de zorg voor hun kind. Beter aangesloten openingstijden van medisch kinderdagverblijven of kinderdagcentra zou echter nadelig zijn voor KOK kinderopvang, omdat dat een grotere concurrentie zou betekenen.

3.1.2.3. 'Gewoon' kind zijn.

Sommige ouders geven aan hun kind even buiten het specialistische gebied te willen hebben, dit blijkt uit de Handleiding Beleid Integratie van Kinderen met een Handicap in de Kinderopvang. Vaak is bij de jonge kinderen niet precies bekend wat er aan de hand is en vinden er nog veel onderzoeken plaats. Ouders kunnen er dan voor kiezen het kind tijdens hun werktijden 'gewoon kind' te laten zijn. Dit komt ook terug in het volgende punt.

3.1.2.4. Zo gewoon mogelijk opgroeien en contact hebben met kinderen zonder beperking.

Bij het onderzoek *Kinderen met beperkingen, zorgvoorzieningen en de reguliere kinderopvang* (2007) geven 2 van de 11 ouders aan hun kind naar de reguliere kinderopvang te willen brengen, om hun kind zo gewoon mogelijk op te laten groeien. Ook 3 van de 6 ouders van de ingevulde enquête geven aan om o.a. deze reden voor de reguliere kinderopvang te kiezen. Een ouder schrijft over het feit dat bij bijvoorbeeld een medisch kinderdagverblijf haar kind tussen kinderen komt die ook een beperking

hebben; “Mijn dochter praat niet en ik denk dat het voor haar beter is om tussen kinderen te zitten die goed kunnen praten.”

Ook in de Handleiding Beleid Integratie van Kinderen met een Handicap in de Kinderopvang²² staat beschreven dat dit een van de redenen is waarom ouders voor de reguliere kinderopvang kiezen.

Ouders willen hun kind graag zo gewoon mogelijk laten opgroeien, in plaats van ze bij kinderen te plaatsen die ook allemaal een problematische ontwikkeling doormaken.

In de video 'Kind met andere kinderen. Werken met kwetsbare kinderen in kindercentra' spreekt een moeder ook over "Kind zijn met andere kinderen." Zo is er een voorbeeld te zien dat een kind een zorgkindje helpt bij het omdoen van het slabbetje. De kinderen helpen elkaar, zodat iedereen mee kan doen.

3.1.2.5. Tot rust komen.

Door hun kind naar de kinderopvang te brengen kunnen ouders in die tijd tot rust komen. Wanneer een kind thuis ook veel zorg nodig heeft en ouders geen of weinig ondersteuning krijgen voor deze zorg, kost dat veel energie. Dat blijkt uit de handleiding 'Inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften' (2007).

In de tijd dat het kind bij de kinderopvang is, kunnen de ouders met iets anders bezig zijn, dan met de zorg voor hun kind. Ze kunnen de tijd nemen om uit te rusten, of juist de huishoudelijke boodschappen doen, zodat ze die niet met het kind hoeven te doen.

Het volhouden van de zorg voor het kind is ook van toepassing van zorgouders. Zorgouders zijn ouders met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, gedragsproblemen, een problematische sociale achtergrond en/of sociaal-medische indicatie.

Voor deze ouders kan de opvoeding van een kind erg lastig zijn. Soms gaat het door de benodigde zorg van de ouders, ook minder goed met het kind, omdat het thuis bijvoorbeeld niet genoeg gestimuleerd wordt of niet goed verzorgd wordt. Dit blijkt uit het gesprek dat ik heb gevoerd met A. Heeringa (clusterhoofd van KOK kinderopvang en begeleidster bij Stichting Philadelphia). Wanneer het kind naar de kinderopvang gaat kunnen de ouders tijd aan hun eigen zorg besteden en wordt het kind gestimuleerd in de ontwikkeling door de pedagogisch medewerkers.

Op KOK kinderopvang is in het verleden een kind geplaatst waarvan de ouders als laatste kans de kinderopvang hadden, voordat het kind uit huis geplaatst zou moeten worden, omdat het kind anders een grotere ontwikkelingsachterstand zou oplopen dan dat het al had.

Ik kan me voorstellen dat de zorg voor zorgkinderen voor alle ouders veel energie vraagt en dat het voor de ouders goed en gezond is om even de zorg uit handen te kunnen geven.

Ouders kunnen ook gaan werken, wat voor sommigen ook een welkome afleiding is. Ouders kunnen dan een andere rol innemen, naast de rol van verzorger.

3.1.2.6. Voorkomen dat het kind een zorgkind wordt.

Zoals ik bij het vorige punt heb beschreven, kan het zijn dat een kind door de zorg die ouders behoeven, een achterstand in de ontwikkeling op kan lopen. Het kind zou hierdoor ook een zorgkind kunnen worden. Als preventief middel worden kinderen dan geplaatst in de geïntegreerde kinderopvang.

3.1.3 Waarom kiezen ouders niet voor geïntegreerde kinderopvang?

Ik heb met betrekking tot mijn probleemstelling niet uitgebreid onderzocht welke redenen ouders van zorgkinderen zouden hebben om niet voor de geïntegreerde kinderopvang te kiezen, omdat dit op praktisch niveau niet van invloed zal zijn op pedagogisch medewerkers. Ik heb vanuit de eerder uitgevoerde pilot wel meningen van ouders van ‘gezonde’ kinderen over geïntegreerde kinderopvang. Zij hebben vooral de angst dat de pedagogisch medewerkers niet voldoende kennis hebben om

²² Bijlsma, B. & Borderwijk, A. & Huisman, A. & Terpstra, J. & Vroonhof, K. & Wielen, S. van der. (2006). *Handleiding Beleid Integratie van Kinderen met een Handicap in de Kinderopvang*, Gouda: JSO expertisecentrum voor jeugd samenleving en opvoeding.

zorgkinderen op te vangen en 12 van de 30 ouders geeft aan bang te zijn, dat het ten koste gaat van de groep.

Ook heb ik uit de enquêtes die ik naar ouders heb gestuurd, antwoord gekregen op de vraag: *'Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?'* Deze antwoorden zouden voor ouders van zorgkinderen redenen kunnen zijn om hun kind niet naar de geïntegreerde kinderopvang te sturen:

- *"We willen soms meer dan mogelijk is, maar hebben toch gekozen voor de reguliere kinderopvang".*
- *"Onze dochter krijgt nu door dat zij wel anders is dan de andere kinderen. Zij kan met sommige dingen niet meedoen".*
- *"Het vraagt meer aandacht/zorg van de medewerkers."*
- *"Toch de individuele zorg zoals fysio, logopedie en groepstherapieën".*
- *"Confrontatie met het feit dat je kind toch anders is en nog niet alles kan. Er is niet veel extra begeleiding, dus dat moet je als ouder zelf regelen".*

3.1.4. Conclusie

Om antwoord te krijgen op de vraag: "Om welke redenen kiezen ouders van zorgkinderen voor geïntegreerde kinderopvang?" heb ik enquêtes gestuurd. Vanwege een lage respons heb ik het antwoord gecombineerd met onderzoeken en nota's.

Ouders kiezen om de volgende redenen voor geïntegreerde kinderopvang:

- Het is in de buurt. Dit zorgt voor kortere reistijd en voor kennismaken met kinderen uit de buurt, waardoor ook buiten de kinderopvanguren speelkameraadjes zijn.
- De openingstijden sluiten beter aan op werktijden, dan de openingstijden van bijvoorbeeld een medisch kinderdagverblijf of een kinderdagcentrum. Hierdoor krijgen ouders de mogelijkheid om zonder teveel moeite weer deel te kunnen nemen aan het arbeidsproces en een 'gewoon leven' te leiden.
- Kinderen kunnen in de geïntegreerde kinderopvang 'gewoon kind' zijn. Ze hoeven geen medische onderzoeken te ondergaan of behandelingen te volgen.
- Ouders kunnen zelf tot rust komen. Voor sommige ouders is de verzorging van hun zorgkind erg vermoeiend (in het bijzonder voor zorgouders). Bij jonge kinderen krijgen ouders meestal nog geen thuishulp. Door het kind naar de kinderopvang te brengen, kunnen ouders zelf weer energie bijtanken om de zorg voor hun kind buiten de opvangtijden te kunnen volbrengen.
- Geïntegreerde kinderopvang zou kunnen voorkomen dat een kind van zorgouders een zorgkind wordt. Voor sommige zorgouders kan het een noodzaak zijn om hun kind naar de kinderopvang te brengen, omdat het kind vanwege de beperking van ouders bijvoorbeeld niet voldoende kan worden gestimuleerd en in het ergste geval uit huis kan worden geplaatst.

Ouders van zorgkinderen kunnen ook redenen hebben om juist niet voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen, ik heb enkele voorbeelden van lastige ervaringen in de geïntegreerde kinderopvang. Deze voorbeelden zouden redenen kunnen zijn voor ouders om niet voor de geïntegreerde kinderopvang te kiezen:

- Ouders willen meer voor hun kind dan mogelijk is.
- Het kind krijgt door dat het anders is dan andere kinderen.
- Het kind kan met sommige activiteiten niet meedoen.
- De individuele zorg blijft naast de kinderopvang.
- Zelf regelen van extra begeleiding.

3.2. Knelpunten die pedagogisch medewerkers ervaren.

Nu er uitgelegd is wat zorgkinderen zijn, wat geïntegreerde kinderopvang is en waarom ouders en KOK kinderopvang kiezen voor geïntegreerde kinderopvang, is het tijd om te kijken waar de knelpunten zitten om de geïntegreerde kinderopvang van de grond te krijgen.

3.2.1. Aanpak.

Omdat ik mij in mijn hoofdvraag richt op het praktische niveau van het probleem, is het van belang om te inventariseren wat de pedagogisch medewerkers ervaren als knelpunten.

In de 12 enquêtes die ik terug heb ontvangen, heb ik de pedagogisch medewerkers gevraagd aan te geven in welke opzicht zij lastige punten hebben ervaren in het opvangen van zorgkinderen. Redenen waarom de respons op de enquêtes zo laag is, zal ik bespreken in het procesverslag.

De antwoorden die ik heb ontvangen zijn wel bruikbaar voor KOK kinderopvang, door ze te koppelen aan de uitkomsten van onderzoeken die in de literatuur zijn aangegeven en aan gesprekken die ik heb gevoerd. Ik heb gesprekken gevoerd met pedagogisch medewerkers die in het verleden mee hebben gedaan met de pilot van KOK kinderopvang om zorgkinderen op te vangen en Marion Buitendijk van Stichting Kinderopvang Rolykids. Deze stichting biedt al ruim 14 jaar geïntegreerde kinderopvang aan zorgkinderen in Rotterdam.

Marion is manager, maar heeft zelf ook op de groepen gestaan en kent de knelpunten van de geïntegreerde kinderopvang als pedagogisch medewerker.

3.2.2. Knelpunten

3.2.2.1 Te zware problematiek.

Een pedagogisch medewerker gaf via de enquête aan dat zij kinderen op de groep heeft gehad die meer gespecialiseerde hulp nodig hadden, dan het team kon bieden. De kinderen hadden medische verzorging nodig waar de pedagogisch medewerkers voor bijschoold moesten worden. Deze bijscholing heeft zij als moeilijk ervaren. De bijscholing en de verzorging van het kind kostten veel tijd en energie van de pedagogisch medewerkster.

Naar mijn mening is het belangrijk dat kinderopvangorganisaties er rekening mee houden dat de bijscholing over beperkingen van kinderen, die vaak op het niveau van het Hoger Beroeps Onderwijs (HBO) worden gegeven, wordt aangepast aan het niveau van de pedagogisch medewerkers. Dit zal dan op niveau van het Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO) moeten zijn, omdat de pedagogisch medewerkers een baan op MBO-niveau hebben. Ook vind ik dat kinderopvangorganisaties moeten accepteren dat sommige kinderen, met bepaalde beperkingen, niet kunnen worden opgevangen in de geïntegreerde kinderopvang. Dit omdat de zorg intensiever en/of medisch moeilijker is dan de pedagogisch medewerkers kunnen bieden, in verband met hun leerniveau en de andere kinderen op de groei.

Uit enquêtes en uit de literatuur is gebleken dat pedagogisch medewerkers te weinig tijd ervaren om individuele aandacht te bieden aan het zorgkind. De andere kinderen in de groep hebben ook aandacht en verzorging nodig. Wanneer er een kind wordt geplaatst dat één op één begeleiding nodig heeft, levert dit problemen op voor de pedagogisch medewerkers en de groep.

Gemiddeld staan er 2 (dit is wettelijk bepaald) pedagogisch medewerkers op maximaal 12 kinderen. (Leidster-kindratio van 1:5 of 1:6). Al deze kinderen vragen aandacht waardoor er geen één op één aandacht gegeven kan worden.

Naar mijn mening is met deze ratio de groep te groot om er een kind op te vangen met een grote zorgvraag. Met een grote zorgvraag bedoel ik de benodigde één op één aandacht. De tweede pedagogisch medewerker kan namelijk niet in haar eentje aandacht geven aan 11 andere kinderen. Dit is volgens de vastgelegde kindratio verboden.

Ook volgens de kinderopvangorganisaties waar N. Jongepier (2003) mee heeft gesproken blijkt dat een helpende hand tijdens drukke momenten en ondersteuning van de pedagogisch medewerkers vaak nodig blijken, om geïntegreerde kinderopvang nodig te maken.

Uit Belgisch onderzoek²³ blijkt dat een aantal pedagogisch medewerkers medelijden hebben met het zorgkind. Het blijkt dat pedagogisch medewerkers en de gezamenlijke teams met een dergelijke visie, meer moeite hebben met het verdelen van de aandacht tussen de kinderen op de groep. De pedagogisch medewerkers zien dan vooral het etiket 'zorgkind' in plaats van het kind zelf. Ik denk dat hiervan ook in Nederland sprake is.

3.2.2.2 Te weinig tijd.

Zoals hierboven is beschreven, is tijd een kostbaar begrip binnen de kinderopvang en kan de opvang van een zorgkind meer tijd kosten in de verzorging. Ook bij het halen en brengen van het kind kan het, afhankelijk van de extra zorg dat het kind nodig heeft, zijn dat er een uitgebreide overdracht noodzakelijk is. Bijvoorbeeld bij een kind dat sondevoeding nodig heeft, is het belangrijk te weten hoeveel en welke voeding het heeft binnen gekregen, daarnaast is het net als bij de andere kinderen belangrijk om te vertellen hoe de dag is verlopen met het kind. Dit zijn dus aparte zaken die iedere keer besproken moeten worden. 6 van de 12 pedagogisch medewerkers geven in de enquêtes aan op een intensieve manier contact te moeten hebben met de ouders van zorgkinderen.

Ondertussen moeten de pedagogisch medewerkers wel alle kinderen verzorgen en aandacht geven, terwijl er ook andere ouders binnen komen.

De breng- en haalmomenten zijn voor de kinderen al onrustige momenten omdat er steeds verschillende gezichten op de groep binnen komen. Op deze momenten hebben de kinderen net meer aandacht nodig, die een van de twee pedagogisch medewerkers niet kan bieden omdat zij een belangrijke overdracht heeft met de ouders van het zorgkind. Daarom ervaren de pedagogisch medewerkers dat ze te weinig tijd hebben voor de overdracht met ouders.

3.2.2.3. Ontbreken van intern beleid.

De meeste kinderdagverblijven heb nog geen intern beleid op papier staan over de opvang van zorgkinderen. Er staat dan bijvoorbeeld niet vast wat de ouders van de pedagogisch medewerkers kunnen verwachten en pedagogisch medewerkers weten dat zelf ook niet.

Er kan ook door het ontbreken van een intern beleid onduidelijkheid en onzekerheid bij de pedagogisch medewerkers ontstaan over de wie de verantwoordelijkheid heeft voor de zorg tijdens de opvanguren. N. Jongepier (1994) benadrukt dat de taak van de pedagogisch medewerkers zich beperkt tot het vermelden van de signalen die zij opvangen tijdens de kinderopvang en, indien wenselijk, kunnen pedagogisch medewerkers de ouders ondersteunen bij het zoeken naar vervolgstappen. Uiteindelijk zijn en blijven de ouders eindverantwoordelijken voor het kind.

Ik wil bij dit onderwerp aanmerken dat ik het zeer belangrijk vind, dat wanneer een organisatie als KOK kinderopvang geïntegreerde kinderopvang aanbiedt, zij duidelijk op papier heeft staan wat de pedagogisch medewerkers en ouders van het geïntegreerde kinderdagverblijf kunnen verwachten. Naar mijn mening zorgt onduidelijkheid voor onzekerheid bij de pedagogisch medewerkers en ouders en dat leidt weer tot een mindere kwaliteit van opvang op de groep.

3.2.2.4. Onvoldoende kennis over inschakeling van hulpverleners.

N. Jongepier beschrijft in haar boek *Kinderen met 'problemen' in de kinderopvang* (1994) dat pedagogisch medewerkers zich onzeker kunnen voelen over de opvang van een zorgkind of van een kind waarvan zij vermoeden dat het extra zorg nodig heeft. Zij geven aan de behoefte te hebben aan het raadplegen van hulpverleners, maar weten niet hoe zij een hulpverlener (en welke) moeten benaderen. Ook kan het zijn dat ze weten waar ze aan de bel moeten trekken, maar durven ze dit niet vanwege hun onzekerheid.

Ik ben van mening dat de pedagogisch medewerkers niet de personen zijn die een hulpverlener in moeten schakelen. Dit kost veel tijd, die zij op de groep kunnen besteden. De leidinggevende is de persoon bij wie zij hun zorgen over het kind uitspreken en naar mijn mening is de leidinggevende de

²³ Vanderbroeck, M. & Boudry, C. & De Brabandere, K. & Vens, N (2007). *Handleiding Inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften*. Gent: VBJK.

persoon die informatie of contact hoort te zoeken voor haar personeel. Het is wel belangrijk dat de leidinggevende weten hoe en waar zij hulpverleners kunnen inschakelen.

3.2.2.5. Samenwerking met (externe) begeleiding.

In het verleden is er bij KOK kinderopvang een pilot geweest waarbij zorgkinderen werden opgevangen en er voor die kinderen externe begeleiding kwam op de groep. In eerste instantie werd er gedacht dat de extra zorg voor het kind die de pedagogisch medewerkers droegen, zou worden ontnomen door de komst van de externe begeleider, maar dit verliep anders. De pedagogisch medewerkers en de begeleider gingen ieder hun eigen weg. Het ontbreken van samenwerking leidde uiteindelijk tot onuitgesproken irritaties naar elkaar toe. Na twee gesprekken is besloten de samenwerking stop te zetten en het kind ging mee met de externe begeleider. Achteraf gezien benoemt de pedagogisch medewerkster dat de samenwerking mis is gelopen door verschillende verwachtingen van beide partijen en een slechte communicatie. De pedagogisch medewerkers hadden verwacht dat zij een extra kracht op de groep zouden hebben, zodat ze met drie personen de hele groep zouden draaien, terwijl de begeleider dacht dat zij voor het zorgkind zou komen en die zou begeleiden zoals ze dat op haar werk gewend was. Dat extra begeleiding niet perse hoeft te leiden tot knelpunten blijkt uit het voorbeeld van Stichting Kinderopvang Alphen aan den Rijn (SKA). Daar is uit een evaluatie gebleken dat de samenwerking met de extra verpleegkundige begeleiding als prettig wordt ervaren.

Er is duidelijk een verschil van mening over de extra begeleiding op de groep.

Ik kan uit het voorbeeld van KOK kinderopvang halen dat de samenwerking door verschillende verwachtingen en een gebrek aan communicatie gestopt is.

Ik vind het hierom erg belangrijk dat een kinderopvangorganisatie en de hulpverlenende instantie voor de start van de opvang duidelijke afspraken maken over hoe de extra begeleiding op de groep eruit zal zien.

Uit onderzoek²⁴ blijkt dat er per zorgkind veel geld wordt uitgegeven aan extra begeleiding. Volgens N. Jongepier en het onderzoek van het Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind (VBJK)²⁵, blijkt dat de extra begeleiding (intern of extern) een belangrijke factor is voor het slagen van geïntegreerde kinderopvang. Het is daarom ook van belang dat deze begeleiding goed geregeld wordt.

3.2.2.6. Observeren.

Een volgend knelpunt dat door pedagogisch medewerkers wordt ervaren is observeren.

In gesprek met een pedagogisch medewerker van KOK kinderopvang, die tijdens een pilot een zorgkind opving, vertelde de pedagogisch medewerkster dat er van haar werd verwacht dat zij, samen met haar collega's, de ontwikkeling van het kind in de gaten moest houden en dit vast moest leggen op papier. Zij wist echter niet op welke punten zij moest observeren, waardoor zij het verslag terug kreeg van Bureau Jeugdzorg, met de boodschap dat ze het over moest doen.

Het observeren zag zij als groot nadeel van het opvangen van een zorgkind. Het team kreeg destijds ook geen ondersteuning aangeboden om op de gewenste wijze te observeren. Na meerdere gesprekken, heeft Bureau Jeugdzorg de gewenste observatiepunten gegeven. De pedagogisch medewerkster geeft aan dat dit diepgaandere observatiepunten zijn in vergelijking met de observatiepunten die zij bij het kinderdagverblijf moet uitvoeren. Deze observatiepunten zijn moeilijker te omschrijven. Bij KOK kinderopvang moeten pedagogisch medewerkers bijvoorbeeld over de ontwikkeling van het praten van een kind een score geven van nul tot vijf. Bureau Jeugdzorg vroeg echter of de articulatie van het kind op het goede niveau was en uit hoeveel woorden de gemiddelde zin van het kind bestond. Dit is dus specifiekere observatie dan de score van nul tot vijf die de pedagogisch medewerkers gewend zijn.

²⁴ Drs. Hover, C. & Drs. Loos, P. van der & Drs. Berns, S. & Drs. Wever, G.M.L.M. (2007). *Kinderen met beperkingen, zorgvoorzieningen en de reguliere kinderopvang*, Rotterdam: Deloitte Consultancy BV & Smets+Hover+, uitgebracht aan Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

²⁵ Vanderbroeck, M. & Boudry, C. & De Brabandere, K. & Vens, N (2007). *Handleiding Inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften*. Gent: VBJK.

Ik vind het een belangrijk aandachtspunt voor KOK kinderopvang en voor alle kinderopvang-organisaties in Nederland, dat de observaties van kinderen goed worden uitgevoerd. Tijdens het observeren is het namelijk een belangrijk moment om signalen op te vangen bij het kind. Onder signaleren versta ik:

- ergens waarschuwend de aandacht op vestigen
- tekenen opmerken die doen vermoeden dat er een ontwikkelingsstoornis is
- er op wijzen dat er iets aan de hand zou kunnen zijn.

Het signaleren is een zeer belangrijke taak van de pedagogisch medewerkers als opvoeders, om problemen in de ontwikkeling te kunnen vermelden bij de ouders en daarmee het kind te helpen. Daarom zou een goed standaard observatieformulier naar mijn idee een aanrader zijn voor de kinderopvangorganisaties. Een goed standaard formulier bevat naar mijn mening de belangrijkste ontwikkelingspunten van een kind, is voor de pedagogisch medewerkers makkelijk in te vullen en kan ook specifieke informatie over bepaalde ontwikkelingspunten weergeven voor hulpverleners.

3.2.2.7. Te weinig kennis over de beperking van het kind.

Uit de ervaringen van de pilot die in het verleden bij KOK kinderopvang heeft plaatsgevonden en uit een enquête, is bij de opsomming van knelpunten naar voren gekomen dat de pedagogisch medewerkers geen ervaring hadden met het werken met zorgkinderen. Ze misten informatie over het praktisch omgaan met een zorgkind.

2.2.3. De stem van de pedagogisch medewerkers.

Ik vind het belangrijk om de meningen van de pedagogisch medewerkers over de knelpunten met betrekking tot geïntegreerde kinderopvang, hierover serieus te nemen, want zij vormen de spil achter de geïntegreerde kinderopvang.

Wanneer zij aangeven dat het werk te zwaar is en daar vanuit de stichting niet naar geluisterd zou worden, levert dat als een lawine problemen op voor de stichting zelf.

J. Ebskamp en H. Kroon ondersteunen mijn gedachten daarin, zij schrijven in hun boek Beroepsethiek voor sociale & pedagogische hulpverlening SPH:

"Aandacht en zorg voor de werkers als mens is zowel goed voor de organisatie als voor de hulpverlening. Investeren in mensen is binnen de hulpverlening tegelijk een kwaliteitsverbetering van het werk.

Het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op waarden en normen binnen de eigen instelling is belangrijk. Sterke verschillen tussen een door het management aangegeven gedragslijn en de alledaagse praktijk op de werkvloer of het bestaan van subculturen kunnen leiden tot een zichzelf tegenwerkende organisatie en improductiviteit en bijvoorbeeld het gevaar van een afdelingscultuur. Een algemeen gedeelde visie op waarden en normen schept continuïteit en geeft een gezamenlijk elan.

„26

3.2.4. Conclusie

Uit de bovengenoemde punten blijkt dat er voor pedagogisch medewerkers veel knelpunten zijn op het gebied van geïntegreerde kinderopvang.

Opvallend is dat deze punten zowel knelpunten kunnen zijn als positieve punten. De punten die werden genoemd zijn de volgende:

- Te zware problematiek wordt als knelpunt ervaren. Pedagogisch medewerkers kunnen hun aandacht moeilijk verdelen wanneer een kind één op één aandacht nodig heeft. Medelijden hebben met het kind maakt dit nog moeilijker. Het missen van informatie over de extra zorg die een zorgkind nodig heeft is een knelpunt en kan de opvang zelfs onmogelijk maken, maar de bijscholing kost veel energie en is soms moeilijk, wat ook weer een knelpunt kan zijn. Bij deze punten ligt het naar mijn mening aan de persoon in kwestie of de situatie als voordeel of als nadeel wordt gezien.

²⁶ Ebskamp, J & Kroon, H (2004) *Beroepsethiek. Voor sociale & pedagogische hulpverlening SPH*, Baarn: HB Uitgevers.

Ik vind het wel belangrijk dat de bijscholing op het niveau van de pedagogisch medewerkers wordt gegeven en dat kinderopvangorganisaties accepteren dat bepaalde problematiek te zwaar is om in de kinderopvang op te vangen. Bij zware problematiek en kinderen die één op één aandacht nodig hebben, is het een knelpunt voor de pedagogisch medewerkers om de aandacht goed te kunnen verdelen tussen het zorgkind en de andere kinderen van de groep.

- Ook over de samenwerking met externe begeleiding wordt tegenstellend gesproken. Het kan als voordeel worden gezien (extra handen op de groep) maar ook als knelpunt vanwege verschillende verwachtingen en een gebrek aan open communicatie. De knelpunten samenwerking met externe begeleiding en te weinig tijd/te zware problematiek spreken elkaar in dit opzicht tegen. De pedagogisch medewerkers geven aan extra begeleiding op de groep nodig te hebben, maar kunnen deze begeleiding tegelijkertijd als knelpunt ervaren.
- Het ontbreken van een intern beleid is een ander knelpunt dat wordt aangegeven door de pedagogisch medewerkers. Het ontbreken van een intern beleid kan leiden tot onduidelijkheid over bij wie de verantwoordelijkheid ligt en over wat ouders en pedagogisch medewerkers van elkaar en van het kinderdagverblijf kunnen verwachten. Naar mijn mening kan deze onduidelijkheid leiden tot onzekerheid, wat vervolgens ten koste kan gaan van de kwaliteit van de opvang.
- Vervolgens wordt een gebrek aan tijd voor ouders ervaren. Sommige zorgkinderen hebben een noodzakelijke (langer dan gemiddelde) overdracht nodig in verband met hun beperking. Op het moment dat ouders hun kind komen halen en één pedagogisch medewerker de overdracht doet, is er maar één pedagogisch medewerker die de aandacht dan kan bieden, terwijl het onrustig is op de groep, omdat kinderen weten dat hun ouders ieder moment kunnen komen.
- Een ander knelpunt is dat pedagogisch medewerkers de weg niet weten naar hulpverleners, wanneer ze informatie zouden willen krijgen. Naar mijn mening is het ook niet de taak van de pedagogisch medewerkers om hulpverleners te benaderen of in te schakelen, maar van de leidinggevendenden. De taken van de pedagogisch medewerkers vinden hun grens bij de vermelding van de signalering op de groep en de vraag om informatie of hulp. Ik vind het wel belangrijk dat een kinderopvangorganisatie ervoor zorgt dat de leidinggevende in staat is een hulpverlener te bereiken.
- Als laatste punt geven de pedagogisch medewerkers aan dat het observeren bij een zorgkind, voor een hulpverlenende instantie, moeilijker is dan wat ze gewend zijn, omdat het meer diepgang heeft. Ik vind het belangrijk dat ieder kinderdagverblijf een observatieformulier heeft, waarop alle belangrijke ontwikkelingspunten van een kind aan bod komen, dat makkelijk in te vullen is voor de pedagogisch medewerkers en specifieke informatie kan geven aan hulpverlenende instanties en ouders.

Het is belangrijk om op te merken dat veel van deze knelpunten allemaal persoonsgebonden zijn en te maken hebben met motivatie, inzicht en inzet. De beschikking van deze competenties kunnen worden gezien als beschermingsfactoren voor het slagen van de geïntegreerde kinderopvang. Het ontbreken van deze factoren kan worden gezien als risicofactoren

Een flinke lijst met knelpunten die pedagogisch medewerkers ervaren op de werkvloer met zorgkinderen, vraagt om voorbeelden van hoe de knelpunten omzeild of verholpen kunnen worden. Dit zal in de komende hoofdstukken aan bod komen.

3.3. Ervaringen met geïntegreerde kinderopvang.

Er zijn in het kinderopvangcircuit al vele organisaties die aangeven een zorgkind op te vangen of in het verleden te hebben opgevangen. Vaak is het zo dat zij nog niets in hun beleid hebben staan over deze speciale opvangvorm, terwijl zij al wel zorgkinderen opvangen. De ervaringsverhalen die ik hieronder weergeef zijn van kinderopvangorganisaties die er wel een specifiek beleid over hebben opgesteld en die al veel ervaring hebben met de geïntegreerde kinderopvang. Er zijn weinig organisaties die er echt al veel ervaring in hebben. Zo blijkt dat veel kinderopvangorganisaties open staan voor zorgkinderen en dat in het onderzoek vermelden, maar nooit zorgkinderen hebben opgevangen. Voor dit verslag heb ik voorbeelden willen gebruiken van kinderopvangorganisaties die ruime ervaring hebben in de geïntegreerde kinderopvang. Om die reden heb ik gesprekken gehad bij Rolykids in Rotterdam en bij Stichting Kinderopvang Alphen aan den Rijn (SKA). Voor verdere ervaringen heb ik antwoorden gebruikt uit de enquêtes die ik had gericht aan pedagogisch medewerkers. De antwoorden die ik hierop kreeg waren veelzeggend voor een beeld van actieve geïntegreerde kinderopvang.

Een vraag die ik aan de pedagogisch medewerkers heb gesteld om de ervaringen te kunnen gebruiken was: ‘*Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?*’

- Dat hangt af van de zorgvraag van het kind. Er zijn wel grenzen. Het kind moet passen en mee kunnen doen in de groep. Voor de rest vormen we de opvang in overleg met de ouders.
- Een gewoon dagritme en tussendoor verpleegkundige handelingen. Er is wel extra aandacht voor het stimuleren van de ontwikkeling.
- Er worden meer afspraken op schrift van tevoren en tijdens de opvang gezet, speciaal intakeformulier gebruikt, er wordt een kleine screening gedaan voordat het kind geplaatst wordt, er wordt gebruik gemaakt van externe instanties die ook in het netwerk van het kind zijn.
- Niet anders dan bij andere kinderen.
- Draait gewoon mee met de groep, maar met extra aandachtspunten en motivatie. We observeren 6-wekelijks en houden haar extra in de gaten als ze er is, qua verbetering

3.3.1.Rolykids

Ik ben bij Stichting Kinderopvang Rolykids geweest en daar heb ik gesproken met Marion Buitendijk. Bij de opvang van een zorgkind probeert Rolykids alles zo gewoon mogelijk te doen. Rolykids heeft ervaren dat wanneer het kind geplaatst is, het meevalt met de problemen die ze dan tegenkomt. De plaatsingen lopen via een locatiehoofd en via Marion, aangezien zij vanwege haar jarenlange ervaring, het nodige inzicht heeft over het wel of niet opvangen van het kind in kwestie. Er is een proefperiode van 2 maanden voor zorgkinderen. ‘Gewone plaatsingen’ hebben geen proefperiode. Bij de opvang van een zorgkind zal de opvang vaker dan bij andere kinderen geëvalueerd worden. Volgens Marion lijkt bij een aanmelding de situatie en de opvang van een zorgkind vaak ingewikkelder dan het echt blijkt te zijn. Zij ziet vaak dat kinderen het prima naar hun zin hebben op de groep en zich op kunnen trekken aan het niveau van de kinderen op de groep. Het is voor Rolykids een leerpunt geweest om hier rekening mee te houden. Ook 2 van 6 ouders hebben in de enquête aangegeven dat hun kind zich optrekt aan het niveau van de andere kinderen.

Het bijzondere van Rolykids is dat de gemeente Rotterdam de opvang van zorgkinderen subsidieert. Het blijkt vaak dat er extra kosten komen kijken bij het opvangen van zorgkinderen. Er moet bijvoorbeeld een extra kracht op de groep komen te staan of extra materiaal worden gekocht voor het kind.

3.3.2Humanitas.

Kinderopvangorganisatie Humanitas heeft ervoor gekozen om binnen de reguliere kinderopvang een aparte groep voor zes tot acht zorgkinderen per dag te beginnen, omdat blijkt dat de dagindeling van deze kinderen er toch heel anders uitziet. De kinderen hebben veel individuele aandacht nodig en ook het contact met de ouders is intensiever. Er wordt niet alleen gepraat over dagelijkse zaken, maar over alles wat van belang is op de extra zorg dat het kind nodig heeft. Op de groep is altijd een kinderverpleegkundige aanwezig en wordt het gewone dagritme onderbroken voor fysiotherapie en prelogopedie.

3.3.3.SKA

Bij Stichting Kinderopvang Alphen aan den Rijn (SKA) komt er een verpleegkundige van Flexiekids. Flexiekids is een klein bureau dat specialistische verpleegkundige zorg biedt aan kinderen met een indicatie. Een indicatie is een vastgestelde mate en aard van iemands zorgbehoefte. De verpleegkundige is de volle tijd dat het zorgkind aanwezig is, op het kinderdagverblijf. De verpleegkundige helpt mee met alle kinderen op de groep, maar bij de tijd van de medische handelingen, trekt zij zich met het kind terug en heeft zij enkel voor het zorgkind de aandacht. De verpleegkundige kan aanwezig zijn, doordat liefst 2 zorgkinderen op eenzelfde dag worden geplaatst. Ouders van 2 zorgkinderen delen dan samen de kosten voor één hulpverlener. Wanneer de zorgkinderen op verschillende dagen geplaatst worden, blijkt het voor ouders vaak niet mogelijk de kosten voor de zorg te betalen.

3.3.4.KomKids

Bij KomKids worden momenteel 45 zorgkinderen opgevangen. Zij hebben het grootste aantal zorgkinderen in de geïntegreerde kinderopvang, die ik ben tegen gekomen met de enquêtes. Zij vallen op in vergelijking met de aantallen tussen de 2 en 14 zorgkinderen per kinderopvangorganisatie. Binnen KomKids wordt er zoveel mogelijk gewerkt in kleine groepjes, voor de rust op de groep. Rondom de opvang van de zorgkinderen worden alle afspraken op papier gezet. Bijvoorbeeld ook dat zorgkinderen allemaal een proefplaatsing hebben. Vanwege een toenemende vraag om plaatsen voor zorgkinderen in de BSO en lastige ervaringen met gedragsproblematiek, is er gekozen om een strengere procedure op te zetten voor de aanname van kinderen uit het speciaal onderwijs.

3.3.5.Conclusie.

Om een beeld te krijgen van de ervaringen die er in Nederland zijn op het gebied van de geïntegreerde kinderopvang, heb ik enquêtes voor pedagogisch medewerkers gebruikt en gesprekken gehad met kinderopvangorganisaties die ruime ervaring hebben in deze vorm van opvang.

De volgende ervaringen heb ik kunnen vinden:

- Stichting Kinderopvang Rolykids pakt de kinderopvang zo normaal mogelijk aan. Wat verschillend is met de andere kinderen, is dat zorgkinderen een aparte intake hebben met een locatiehoofd en met Marion, vanwege haar ervaring met zorgkinderen. Ook krijgen zorgkinderen een proefperiode van 2 maanden. Stichting Kinderopvang Rolykids wordt gesubsidieerd door de gemeente. Zij ontvangt geld voor extra begeleiding of benodigd materiaal.
- Kinderopvangorganisatie Humanitas heeft ondervonden dat de dagindeling met zorgkinderen op de groep vaak anders is. Daarom heeft zij besloten om zorgkinderen op een aparte groep te zetten binnen de reguliere kinderopvang. Op deze groep is altijd een verpleegkundige aanwezig voor de behandelingen van de zorgkinderen.
- Bij Stichting Kinderopvang Alphen aan den Rijn (SKA) wordt samengewerkt met een klein bureau dat specialistische verpleegkundige zorg biedt aan kinderen met een indicatie, Flexiekids. De dag dat er een zorgkind is, is de verpleegkundige aanwezig voor het zorgkind en helpt mee met de rest van de groep. Door meerdere zorgkinderen op één dag te plaatsen zijn de kosten te overzien voor de ouders.
- Bij KomKids is het mogelijk om zorgkinderen te plaatsen door in kleine groepjes te werken. Volgens KomKids zorgt dit voor rust. Alle afspraken worden op papier gezet en er is een proefplaatsing. KomKids ervaart dat er een groeiende vraag is naar plekken voor zorgkinderen in de BSO. Vanwege lastige ervaringen met gedragsproblematiek heeft KomKids besloten voor een aparte aannameprocedure van kinderen uit het speciaal onderwijs.

Er zijn dus verschillende manieren waarop geïntegreerde kinderopvang mogelijk kan worden gemaakt. Opvallend is dat drie van de vijf kinderopvangorganisaties een proefperiode hanteren bij zorgkinderen. Een ander opvallend punt is dat er vanuit Stichting Kinderopvang Rolykids een aandachtspunt wordt meegegeven dat de opvang van een zorgkind meestal meevalt, maar dat Humanitas aangeeft dat geïntegreerde kinderopvang ook te zwaar kan zijn, zij hebben uiteindelijk een aparte groep gevormd voor zorgkinderen, waardoor het idee van geïntegreerde kinderopvang naar mijn idee wegvalt.

3.4. Mogelijkheden.

In hoofdstuk 3.2 zijn de knelpunten genoemd die pedagogisch medewerkers tegenkomen op praktisch niveau binnen de geïntegreerde kinderopvang. Hierbij zijn tegelijkertijd al enkele mogelijkheden genoemd.

Er zijn meerdere onderzoeken en inventarisaties uitgevoerd over de geïntegreerde kinderopvang.

Daarbij staan ook de mogelijkheden voor de opvang van zorgkinderen ook in vermeld.

Ook heb ik uit de gesprekken met de kinderopvangorganisaties veel motiverende en creatieve mogelijkheden gehaald.

3.4.1. Duidelijke afspraken.

Bij bijvoorbeeld Stichting Kinderopvang Alphen aan den Rijn is de afspraak dat de pedagogisch medewerkers bij bijzondere handelingen (dat zijn medische handelingen die alleen personen mogen uitvoeren die hiervoor hebben geleerd) aan de bel trekken bij leidinggevend en dan wordt door de leidinggevend Flexiekids ingeschakeld of ouders doen het zelf. Door deze vaste afspraak is voor pedagogisch medewerkers duidelijk wat er van ze wordt verwacht en worden de extra taken niet bij hen neergelegd. Door duidelijke afspraken weten pedagogisch medewerkers en ouders wat ze kunnen verwachten.

3.4.2. Inzetten van interne of externe begeleiding.

Een mogelijkheid voor meerdere organisaties voor het doorbreken van knelpunten, was het inzetten van interne of externe begeleiding. Stichting Kinderopvang Rolykids benadrukt dat de inzet van deze extra begeleiding soms een noodzaak is tijdens de drukste uren van de dag, de piekuren. Om knelpunten te voorkomen met betrekking tot deze extra begeleiding is het volgens een medewerker van KOK kinderopvang belangrijk om duidelijke afspraken te hebben en een open communicatie te hanteren. Ook kan een zorgkind de opvang combineren met een aantal dagen MKD of KDC. De medewerkers kunnen samenwerken en tips uitwisselen. Er kan zelfs een begeleider van deze centra op de groep komen.

3.4.3. Bijscholing.

Ook is een mogelijkheid het aanbieden van extra cursussen/opleidingen aan pedagogisch medewerkers over de specifieke zorg die het zorgkind nodig zal hebben op de kinderopvang. Bij KOK kinderopvang en bij Stichting Kinderopvang Schijndel wordt ieder jaar een scholingsprogramma aangeboden waar pedagogisch medewerkers cursussen uit kunnen volgen. Bijscholing zorgt voor kennis van de extra zorg en wellicht voor meer begrip van de beperking van het kind, aangezien pedagogisch medewerkers aangeven te weinig kennis te hebben over de extra zorg die het kind nodig heeft.

3.4.4. Verticale groepsindeling.

Een genoemde mogelijkheid voor het oplossen van knelpunten op de groep is de groepsindeling veranderen in een verticale groep. Dit zorgt ervoor dat de zorgkinderen niet van groep hoeven te veranderen tijdens hun hele opvangperiode van 0 tot 4 jaar. Verandering is voor zorgkinderen vaak extra moeilijk en zorgt op de groep voor onrust.

3.4.5. Conclusie.

De mogelijkheden die ik heb geïnventariseerd om knelpunten binnen de geïntegreerde kinderopvang te doorbreken worden in meerdere kinderopvangorganisaties al gebruikt.

Een eerste mogelijkheid is om duidelijke afspraken te maken met de pedagogisch medewerkers, de ouders en de eventuele extra begeleiding. Dit voorkomt onduidelijkheid en onzekerheid.

Een andere mogelijkheid om het knelpunt van tijd- en werkdruk te verminderen is de inzet van extra begeleiding op de groep. Om weer knelpunten met deze extra begeleiding te voorkomen is het belangrijk om afspraken op papier te zetten en een open communicatie te hanteren.

Om onrust rondom het wisselen van groepen te voorkomen voor het zorgkind, is de mogelijkheid genoemd om een zorgkind te plaatsen in een verticale groep. Dan zit het zorgkind de hele kinderopvangperiode (van 0 tot 4 jaar) in dezelfde groep. Bijscholing is een mogelijkheid om het gebrek aan kennis rondom de zorgbehoefte van het kind te laten verdwijnen.

4. Conclusie

Inleiding

In dit hoofdstuk zal ik antwoord geven op mijn deelvragen en mijn probleemstelling. Verder bespreek ik welke conclusies ik kan trekken uit de voorgaande analyses en bespreek ik of de doelstelling behaald is of kan worden.

Voordat ik over ga op het beantwoorden van de deelvragen, wil ik voor de verantwoording van het onderzoek terugverwijzen naar de onderzoeksopzet. Hierin leg ik uit in hoeverre de resultaten van het onderzoek betrouwbaar en geldig zijn. Ik heb beschreven welke factoren van invloed zijn geweest op het onderzoek. Ervan uitgaande dat dit duidelijk is, zal ik nu overgaan tot de beantwoording van de deelvragen.

4.1 Deelvragen.

4.1.1. Wat zijn zorgkinderen?

Zorgkinderen zijn kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, gedragsproblemen, een problematische sociale achtergrond en/of sociaal-medische indicatie. Voor andere benamingen en beschrijvingen van de doelgroep die met 'zorgkinderen' wordt bedoeld verwijs ik naar hoofdstuk 1.1.

4.1.2. Wat is geïntegreerde kinderopvang?

Geïntegreerde kinderopvang valt onder de reguliere kinderopvang. Geïntegreerde kinderopvang onderscheidt zich door bewust open te staan voor zorgkinderen. De geïntegreerde kinderopvang heeft de opvang voor deze kinderen ook in het beleid opgenomen. Deze opvangvorm biedt geen intensieve begeleiding aan zorgkinderen. De geïntegreerde kinderopvang biedt soms mogelijkheden voor extra begeleiding aan de zorgkinderen door hulpverleners.

4.1.3. Om welke redenen kiezen ouders van kinderen voor geïntegreerde kinderopvang?

De voornaamste reden dat ouders voor de geïntegreerde kinderopvang kiezen is dat zij voor zichzelf en/of voor hun kind een zo'n normaal mogelijk leven willen.

Dit kan in de geïntegreerde kinderopvang doordat:

- de geïntegreerde kinderopvang in de buurt is.
- de geïntegreerde kinderopvang aansluitende openingstijden aan werktijden heeft.
- zorgkinderen kunnen spelen en leren tussen 'gezonde' kinderen.
- het rust brengt als het kind even wordt opgevangen.

Een ouder gaf aan dat de geïntegreerde kinderopvang een noodzaak was voor hen, om te voorkomen dat het kind een zorgkind werd, doordat zij zelf zorgouders waren.

Ieder van deze punten neemt extra voordelen met zich mee. Voor voorbeelden van deze voordelen verwijs ik naar hoofdstuk 2.1.

4.1.4. Om welke redenen kiest KOK kinderopvang voor geïntegreerde kinderopvang?

- Het past binnen de visie van KOK kinderopvang: "Kinderen ontwikkelen zich van nature volgens een individueel patroon en in een tempo, dat voor elk kind specifiek is"²⁷ en kan zonder al teveel aanpassingen worden gerealiseerd.
- Er is een groeiende vraag van ouders van zorgkinderen. Deze groeiende vraag kan voor KOK kinderopvang extra inkomsten betekenen.
- Er is een groot aantal zorgouders in Katwijk, waarvan de kinderen meer risico lopen ook zorgkinderen te worden. Voor de omschrijving van zorgouders verwijs ik naar hoofdstuk 2.3.3.

De kinderen van zorgouders lopen meer risico zelf ook zorgkinderen te worden.

²⁷ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

Dit punt valt ook onder de ‘groeierende vraag’ maar is in vergelijking met de rest van Nederland zo opvallend, dat ik het apart benoem.

- Om concurrentie tegen te gaan en vanwege uitgangspunten van KOK kinderopvang wil KOK kinderopvang het nieuwe aanbod opzetten. De uitgangspunten zijn:
*“KOK kinderopvang past in principe haar aanbod en dienstverlening aan de wensen en behoeften van de klanten. [...] Nieuw aanbod wordt ontwikkeld als, na onderzoek en/of een pilot, gebleken is dat daar bij de klanten behoefte aan is of wanneer aantoonbaar is dat er nieuwe klanten door kunnen worden aangetrokken.”*²⁸
- KOK kinderopvang wil inspelen op de ontwikkelingen richting de sociaal-maatschappelijke functie, door het aanbieden van geïntegreerde kinderopvang.

4.1.5. Welke knelpunten ervaren de pedagogisch medewerkers met betrekking tot geïntegreerde kinderopvang?

Pedagogisch medewerkers hebben de volgende knelpunten aangegeven:

- Te zware problematiek.
- Het missen van informatie over de extra zorg die een zorgkind nodig heeft.
- Bijscholing kost veel energie en is soms moeilijk.
- Samenwerking met externe begeleiding.
- Het ontbreken van een intern beleid.
- Een gebrek aan tijd voor ouders van zorgkinderen.
- De pedagogisch medewerkers weten de weg niet naar hulpverleners, wanneer ze informatie zouden willen krijgen.
- Het observeren bij een zorgkind, voor een hulpverlenende instantie, is moeilijker dan wat ze gewend zijn, omdat het meer diepgang heeft.

Voor de problemen, die deze knelpunten met zich meenemen, verwijs ik naar hoofdstuk 3.2.

4.1.6. Welke ervaringen zijn er al op praktisch niveau binnen reguliere kinderopvangorganisaties?

- Stichting Kinderopvang Rolykids pakt de kinderopvang zo normaal mogelijk aan. Wat verschillend is met de andere kinderen, is dat zorgkinderen een aparte intake hebben met een locatiehoofd en met Marion, vanwege haar ervaring met zorgkinderen. Ook krijgen zorgkinderen een proefperiode van 2 maanden. Stichting Kinderopvang Rolykids wordt gesubsidieerd door de gemeente. Zij ontvangt geld voor extra begeleiding of benodigd materiaal.
- Kinderopvangorganisatie Humanitas heeft ondervonden dat de dagindeling met zorgkinderen op de groep vaak anders is. Daarom heeft zij besloten om zorgkinderen op een aparte groep te zetten binnen de reguliere kinderopvang. Op deze groep is altijd een verpleegkundige aanwezig voor de behandelingen van de zorgkinderen.
- Bij Stichting Kinderopvang Alphen aan den Rijn (SKA) wordt samengewerkt met een klein bureau dat specialistische verpleegkundige zorg biedt aan kinderen met een indicatie, Flexiekids. De dag dat er een zorgkind is, is de verpleegkundige aanwezig voor het zorgkind en helpt mee met de rest van de groep. Door meerdere zorgkinderen op één dag te plaatsen zijn de kosten te overzien voor de ouders.
- Bij KomKids is het mogelijk om zorgkinderen te plaatsen door in kleine groepjes te werken. Volgens KomKids zorgt dit voor rust. Alle afspraken worden op papier gezet en er is een proefplaatsing. KomKids ervaart dat er een groeiende vraag is naar plekken voor zorgkinderen in de BSO. Vanwege lastige ervaringen met gedragsproblematiek heeft KomKids besloten voor een aparte aannameprocedure van kinderen uit het speciaal onderwijs.

Er zijn dus verschillende manieren waarop geïntegreerde kinderopvang mogelijk kan worden gemaakt.

²⁸ Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

Opvallend is dat drie van de vijf kinderopvangorganisaties een proefperiode hanteren bij zorgkinderen. Een ander opvallend punt is dat er vanuit Stichting Kinderopvang Rolykids een aandachtspunt wordt meegegeven dat de opvang van een zorgkind meestal meevalt, maar dat Humanitas aangeeft dat geïntegreerde kinderopvang ook te zwaar kan zijn, zij hebben uiteindelijk een aparte groep gevormd voor zorgkinderen, waardoor het idee van geïntegreerde kinderopvang naar mijn idee wegvalt.

4.1.7. Welke mogelijkheden zijn er al binnen de reguliere kinderopvang om de knelpunten op praktisch niveau te doorbreken?

Een eerste mogelijkheid is om duidelijke afspraken te maken met de pedagogisch medewerkers, de ouders en de eventuele extra begeleiding. Dit voorkomt onduidelijkheid en onzekerheid. Een andere mogelijkheid om het knelpunt van tijd- en werkdruk te verminderen is de inzet van extra begeleiding op de groep. Om knelpunten met deze extra begeleiding te voorkomen is het belangrijk om afspraken op papier te zetten en een open communicatie te hanteren. Ook is het mogelijk de opvang te combineren met een aantal dagen MKD of KDC. De medewerkers kunnen ook begeleiden op de groep en tips geven, over de omgang met het kind. Om onrust rondom het wisselen van groepen te voorkomen voor het zorgkind, is de mogelijkheid genoemd om een zorgkind te plaatsen in een verticale groep. Dan zit het zorgkind de hele kinderopvangperiode (van 0 tot 4 jaar) in dezelfde groep. Bijscholing is een mogelijkheid om het gebrek aan kennis rondom de zorgbehoefte van het kind te laten verdwijnen.

4.2. Probleemstelling.

KOK kinderopvang wil geïntegreerde kinderopvang bieden op alle clusters binnen haar stichting. Dat wil zeggen voor de kinderopvang (0 tot 4 jaar), de BuitenSchoolseOpvang (5 tot 13 jaar) en de peuterspeelzaal (2 tot 4 jaar).

Dit wil echter niet van de grond komen omdat er teveel knelpunten zijn op financieel niveau, beleidsniveau en praktisch niveau (op de werkvloer).

Op welke wijze kan KOK kinderopvang de knelpunten om geïntegreerde kinderopvang, op praktisch niveau, op te zetten doorbreken?

Na het beantwoorden van de deelvragen zal ik in deze paragraaf het antwoord geven op de probleem- en vraagstelling.

Ik heb de mogelijkheden en ervaringen verzameld om geïntegreerde kinderopvang te laten slagen en deze met eigen ideeën aangevuld. Ik zal deze volledig uitgewerkt in mijn adviesrapport weergeven. In dit onderzoeksverslag zal ik een beknopt overzicht geven van de wijze waarop KOK kinderopvang de knelpunten om geïntegreerde kinderopvang, op praktisch niveau, kan doorbreken.

Het blijkt uit de verzamelde knelpunten, dat deze veelal afhangen van persoonlijke factoren, zoals doorzettingsvermogen, motivatie en inzicht. De beschikking over deze competenties kan worden gezien als beschermingsfactor voor het slagen van de geïntegreerde kinderopvang. Het ontbreken van deze factoren kan worden gezien als risicofactor.

Het is daarom voor KOK kinderopvang belangrijk om ervoor te zorgen dat deze persoonlijke factoren aanwezig zijn bij de pedagogisch medewerkers als zij wil starten met geïntegreerde kinderopvang.

Ik heb na het zien van alle knelpunten en mogelijkheden de conclusie kunnen trekken dat deze factoren het beste te bereiken zijn door naar de pedagogisch medewerkers te luisteren en ze te ondersteunen in hun knelpunten.

Manieren om naar de pedagogisch medewerkers te luisteren en ze te ondersteunen zijn de volgende:

Het aanstellen van een coördinator zorgkinderen.

De coördinator zorgkinderen kan om de ondersteuning van de pedagogisch medewerkers te volbrengen, de volgende taken vervullen:

- Screening van de zorgkinderen voordat er wordt overgegaan op de opvang, zodat er niet te zware problematiek bij de pedagogisch medewerkers op de groep terecht komt.

- Bijscholing op MBO-niveau regelen voor pedagogisch medewerkers over de beperking van het zorgkind. Op MBO-niveau, zodat de bijscholing te begrijpen is en de moeilijkheid van de stof, niet als obstakel wordt gezien door de pedagogisch medewerkers.
- Inschakelen van hulpverleners, zodat de pedagogisch medewerkers zich hier niet in hoeven te verdiepen en hun tijd kunnen gebruiken op de groep.
- Samenwerking van pedagogisch medewerkers en interne of externe begeleiding begeleiden. De coördinator zorgkinderen kan zorgen voor afgestemde verwachtingen van beide partijen door open communicatie te creëren.
- Aanwezigheid bij frequente evaluatiemomenten met ouders, om de pedagogisch medewerkers te ondersteunen en verdere stappen en afspraken te maken in overleg met pedagogisch medewerkers en ouders.
- Voorzitten van de werkgroep, om de gelijkwaardigheid binnen de groep te bewaren.

Een werkgroep opstellen.

KOK kinderopvang kan een werkgroep opstellen waarin pedagogisch medewerkers hun mening kunnen geven en, samen met de manager en de bedrijfsleider, kunnen beslissen over de wijze waarop de opvang van zorgkinderen uit moet komen te zien. De werkgroep kan taken uitvoeren zoals:

- Visie op geïntegreerde kinderopvang delen; dit kan leiden tot de verbetering van de kwaliteit van de opvang.
- Voorwaarden opstellen; welke zorg is te zwaar voor de geïntegreerde kinderopvang. Dit om te voorkomen dat er te zware problematiek op de groep komt bij de pedagogisch medewerkers.
- Intern beleid ontwikkelen; zodat pedagogisch medewerkers en ouders weten wat ze kunnen verwachten van de geïntegreerde kinderopvang.
- Ontwikkelen van een werkbaar en effectief observatieschema; zodat het bruikbaar is voor de pedagogisch medewerkers en de hulpverlenende instanties.
- Evalueren van de geïntegreerde kinderopvang; om de knel- en aandachtspunten te bespreken en om te zetten in actiepunten.

Andere manieren, buiten het luisteren naar en ondersteunen van pedagogisch medewerkers, voor KOK kinderopvang om de knelpunten om geïntegreerde kinderopvang, op praktisch niveau, op te zetten te doorbreken zal ik hieronder bespreken.

Het sollicitatiegesprek

KOK kinderopvang kan bij het aannemen van nieuw personeel al aangeven dat het geïntegreerde kinderopvang heeft en wat het inhoudt voor een pedagogisch medewerker, zoals de extra werkdruk en de bijscholing. Hiermee kan direct de motivatie getoetst worden, die belangrijk is om de opvang van zorgkinderen mogelijk te maken.

Proefperiode

Door voor zorgkinderen een proefperiode van drie maanden in te stellen, hebben de pedagogisch medewerkers een periode om te besluiten of zij de zorg voor het zorgkind aankunnen of om een andere manier van aanpak te proberen. Drie maanden is de termijn dat drie van de vier kinderopvangorganisaties heeft ingesteld waar ik mee heb gesproken. In deze periode is de opvang vanuit KOK kinderopvang en vanuit de ouders ieder moment opzegbaar, als blijkt dat de opvang geen succes is.

In kleine groepjes werken.

Het knelpunt over drukte op de groep kan worden omzeild door activiteiten in kleine groepjes te laten plaatsvinden. Dit zorgt voor rust op de groep en geeft hierdoor ook minder werkdruk voor de pedagogisch medewerkers.

Zorgkinderen in verticale groepen.

Door de zorgkinderen te plaatsen in verticale groepen (0 tot 4 jaar), zit het zorgkind de hele kinderopvangperiode in dezelfde groep en zal de stress rondom het wisselen van groep worden vermeden en het opgebouwde vertrouwen in pedagogisch medewerkers niet hoeven wisselen.

Extra overlegmomenten met ouders.

Door extra overlegmomenten te plannen kunnen pedagogisch medewerkers tips van ouders ontvangen over de omgang met en/of verzorging van het kind. Ook is er op dit moment tijd om knelpunten in de opvang aan te geven. Zoals al eerder aangegeven, kan de coördinator zorgkinderen hierbij aanwezig is.

Extra begeleiding.

Door extra begeleiding op de groep te zetten wordt de druk op de pedagogisch medewerkers (voor een deel) ontnomen.

Uit ervaring van andere geïntegreerde kinderopvangorganisaties is gebleken dat de geïntegreerde kinderopvang valt of staat met de extra begeleiding.

Het kan interne of externe begeleiding zijn voor de drukke momenten op de groep, zodat er tijd ontstaat voor de overdracht met ouders van zorgkinderen. Ook kan het iemand zijn die de medische handelingen uitvoert, zodat de pedagogisch medewerkers hiervoor niet bijgeschoold hoeven te worden en hier geen tijd voor hoeven te maken tijdens de opvang.

4.3. Doelstelling.

Na de beantwoording van de deelvragen en de probleemstelling, zal ik de doelstelling evalueren.

KOK kinderopvang heeft handvatten om op praktisch niveau geïntegreerde kinderopvang te kunnen bieden aan zorgkinderen.

Door het inventariseren van vele mogelijke knelpunten en mogelijkheden en ervaringen, heb ik naar mijn idee goede handvatten kunnen creëren voor KOK kinderopvang om de geïntegreerde kinderopvang op praktisch niveau op te zetten. Ik ben me ervan bewust dat ik maar weinig pedagogisch medewerkers en ouders heb kunnen benaderen om een goed overzicht te krijgen van alle knelpunten en mogelijkheden. Toch heb ik er vele knelpunten kunnen bemachtigen en wijzen kunnen creëren om deze knelpunten te doorbreken of omzeilen. Hierdoor vind ik dat mijn doelstelling is behaald. Wel ben ik me ervan bewust dat andere niveaus binnen de organisatie ook moeten worden onderzocht op knelpunten en mogelijkheden met betrekking tot de geïntegreerde kinderopvang. Bijvoorbeeld op financieel niveau. Dit zou een onderwerp kunnen zijn voor een vervolgonderzoek binnen KOK kinderopvang.

5. Eindproduct.

Hieronder zal ik dieper ingaan op mijn eindproduct en mijn motivatie voor de vorm van het product bespreken. Ook zal ik de kwaliteit en werkbaarheid van het eindproduct evalueren aan de hand van de afstudeercriteria die zijn gesteld voor het product.

5.1. Het adviesrapport.

Aan de hand van de probleemstelling en de verzamelde knelpunten, heb ik ervoor gekozen om een adviesrapport als eindproduct te maken. Het is een logische vervolgstap op het onderzoek om de geïnventariseerde mogelijkheden en ervaringen voor KOK kinderopvang op een rij te plaatsen en bruikbaar te maken.

Ik heb ervoor gekozen om de mogelijkheden om, de geïntegreerde kinderopvang op te zetten, in vormen te gieten die voor KOK kinderopvang al succesvol gebruikt worden bij de Buitenschoolse opvang. Daar wordt momenteel gewerkt met een werkgroep en een coördinator. Alle knelpunten die ik heb geïnventariseerd in mijn onderzoeksverslag heb ik in het adviesrapport kunnen omzeilen.

5.2. Evaluatie eindproduct.

Aan de hand van de beoordelingscriteria voor het adviesrapport ben ik mijn rapport gaan opstellen. Hieronder zal ik, aan de hand van deze criteria, mijn eindproduct evalueren. Voor de letterlijke criteria verwijs ik naar de handleiding afstudeerproject²⁹

Evaluatie

Het rapport is geschreven voor Stichting KOK kinderopvang, die een aanbod wil creëren voor zorgkinderen die zonder dit aanbod naar gespecialiseerde vormen van opvang zouden moeten wijken.

In het adviesrapport heb ik benoemd, dat het oorspronkelijk bedoeld was voor de pedagogisch medewerkers, maar dat uit het onderzoeksverslag bleek dat veel knelpunten van de pedagogisch medewerkers op de laag van het management en het bestuur van toepassing zijn. Vandaar dat het rapport ook bedoeld is voor deze laag van de organisatie. Om het rapport begrijpelijk te laten zijn voor de pedagogisch medewerkers, het management en het bestuur, heb ik ervoor gekozen geen vakjargon te gebruiken. Ook heb ik geprobeerd zo min mogelijk moeilijke termen te gebruiken.

De inhoud van het adviesrapport is geschikt als antwoord op de probleemstelling. Voor alle knelpunten die in het onderzoeksverslag worden aangegeven, wordt in het rapport een advies gegeven om ze te doorbreken.

De inhoud van het adviesrapport is op dusdanige wijze opgesteld dat deze praktisch toepasbaar is voor KOK kinderopvang. Dit komt door het toepassen van de volgende criteria:

- Ik heb de beginsituatie en het probleem van KOK kinderopvang benoemd. Hierin staat wat KOK kinderopvang zelf heeft geprobeerd om geïntegreerde kinderopvang op te zetten en wordt de probleemstelling genoemd.
- Ik heb de doelstelling van het adviesrapport benoemd.
- Ik heb rekening gehouden met de omstandigheden waarin KOK kinderopvang verkeerd door in het verslag aan te geven dat ik me ervan bewust ben dat ik alleen adviezen heb gegeven op praktisch niveau en dat ik adviseer om het financiële niveau te onderzoeken voor de start van de geïntegreerde kinderopvang, omdat knelpunten op financieel niveau enkele adviezen op praktisch niveau in de weg zouden kunnen staan. Ook heb ik rekening gehouden met de knelpunten en wensen van KOK kinderopvang, die ik heb weergegeven in het onderzoeksverslag.
- Ik heb bij de organisatorische voorwaarden aangegeven, dat de motivatie en inzet van de pedagogisch medewerkers een van de belangrijkste factoren zijn om de geïntegreerde kinderopvang op te kunnen zetten. Ook heb ik als organisatorische voorwaarden de

²⁹ Eijk, H van & Gomperts, E (2007). *Handleiding afstudeerproject*, Den Haag: Haagse Hogeschool, Academie voor Sociale Professions, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Interne Publicatie.

vorming van een werkgroep en het aanstellen van een coördinator genoemd. Nogmaals benoem ik dat ik mij niet heb gericht op de noodzakelijke middelen zoals de financiën, omdat dit teveel tijd zou kosten om binnen de maanden van het afstuderen te onderzoeken.

- Ik heb de adviezen in een fase- en stapsgewijze vorm weergegeven, zodat KOK kinderopvang een praktisch en werkbaar overzicht heeft over de te nemen stappen.
- Het rapport voldoet aan de voorlichting- en adviescriteria;
 - o Het rapport is voor zowel de pedagogisch medewerkers, als het management en bestuur in begrijpelijke taal beschreven.
 - o Het advies is fase- en stapsgewijs opgebouwd.
 - o Het rapport houdt rekening met de omstandigheden van KOK kinderopvang.
 - o De organisatorische voorwaarden worden benoemd, zoals hoe de vormgeving van bepaalde adviezen eruit ziet en de leden van bijvoorbeeld de werkgroep zijn alvast benoemd.
 - o Het rapport geeft antwoord op de probleemstelling.

6. Procesverslag

In dit laatste hoofdstuk zal ik inzicht bieden in het verloop van de werkzaamheden. Ik zal de tegenslagen en keuzes benoemen die ik gedurende het proces heb meegemaakt.

6.1. Het onderzoek

Al snel na de start van het onderzoek kwam ik erachter dat er maar weinig informatie te vinden is over de geïntegreerde kinderopvang, omdat er ook nog maar weinig organisaties actief geïntegreerde kinderopvang bieden.

Hierom heb ik 45 kinderopvangorganisaties benaderd die op 13 maart 2007 deelnamen aan het symposium 'Samen naar de kinderopvang... Gewoon doen!' Ik heb de kinderopvangorganisaties gevraagd deel te nemen aan een enquête voor pedagogisch medewerkers en ouders van zorgkinderen, omdat zij, vanwege hun aanwezigheid op het symposium, hun interesse toonden voor het onderwerp 'zorgkinderen' binnen de geïntegreerde kinderopvang. Mijn bedoeling was om aan de hand van deze enquêtes volledige antwoorden te kunnen geven op de deelvragen over knelpunten en mogelijkheden. Hiervan hebben 15 kinderopvangorganisaties zich aangemeld om mee te werken aan de enquêtes. Van de 15 enquêtes die ik heb gestuurd, heb ik 6 enquêtes van ouders terugontvangen en 12 enquêtes van pedagogisch medewerkers.

Dit aantal viel mij erg tegen, omdat ik hierdoor geen betrouwbaar beeld kon vormen van de antwoorden die ik heb gekregen.

Reden waarom ik weinig enquêtes van ouders heb ontvangen heb ik hieronder weergegeven:

De ouders heb ik vanwege privacy niet rechtstreeks kunnen benaderen, maar via de kinderopvangorganisaties. Ik had hen gevraagd de ouders ervan te overtuigen mee te doen met de enquête. Ik denk dat het feit dat ik geen rechtstreeks contact heb gehad met de ouders, de motivatie voor deelname aan het onderzoek verkleinde.

Een andere reden zou kunnen zijn dat er volgens meerdere kinderopvangorganisaties momenteel veel onderzoeken worden verricht naar het onderwerp zorgkinderen in de reguliere of geïntegreerde kinderopvang. Zo heb ik begrepen dat de gemeentes Amsterdam en Eindhoven momenteel bezig zijn met de uitvoering van een grootschalig onderzoek, waarbij ook de ouders worden betrokken.

De uiteindelijke namen van deze onderzoeken zijn nog niet bekend, omdat ze nog in uitvoering zijn. Ik kan me voorstellen dat ouders er op een gegeven moment genoeg van hebben om mee te doen aan onderzoeken. Of dit echt zo is heb ik niet na kunnen vragen omdat er geen direct contact is geweest tussen de ouders en mij.

Redenen waarom ik weinig enquêtes van pedagogisch medewerkers heb ontvangen heb ik hieronder weergegeven:

1. De kinderdagverblijven hadden het erg druk. De periode van de enquêtes hebben we te maken gehad met de feestdagen in december. In januari beginnen veel kinderdagverblijven weer met de uitgebreide observaties van de kinderen. Bij een aantal van deze kinderdagverblijven heb ik de enquêtes telefonisch kunnen afnemen.

2. Er is onlangs een onderzoek (of meerdere) geweest naar een zelfde soort onderwerp.

3. Kinderdagverblijven dachten in eerste instantie geïntegreerde opvang te bieden, maar bleken uiteindelijk geen daadwerkelijke geïntegreerde kinderopvang te hebben, maar op dat moment toevallig één zorgkind op te vangen. Het is mij tijdens de contacten met de kinderopvangorganisaties opgevallen, dat maar weinig organisaties een uitgebreid aanbod hebben, zoals KOK kinderopvang dat voor ogen heeft. De meeste kinderopvangorganisaties geven aan open te staan voor de opvang van zorgkinderen, maar hebben hier niets over op papier staan in het beleid.

Omdat ik maar weinig respons had op de enquêtes heb ik besloten om de informatie samen te voegen met de literatuur en de informatie uit de gesprekken en dit als antwoord te geven op de deelvragen.

Bronnen

Nota's:

Drs. Hover, C. & Drs. Loos, P. van der & Drs. Berns, S & Drs. Wever, G.M.L.M. (2007). *Kinderen met beperkingen, zorgvoorzieningen en de reguliere kinderopvang*, Rotterdam: Deloitte Consultancy BV & Smets+Hover+, uitgebracht aan Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Vondervoort, A.G.M. van de & Sinnema, E. (2006) *Naar een nieuw stelsel voor de financiering van het jeugdzorgaanbod*, Amstelveen: Deloitte Consultancy BV, Eindrapport.

Klerk, A.G.F. de & Loos, P.G.M. van der & Wever, G.M.L.M. (2005) *Kinderen met een beperking en kinderopvang. Onderzoek naar de belemmeringen om arbeid en zorg te combineren voor ouders van een kind met een beperking of chronische ziekte*, Rotterdam: Deloitte Consultancy BV.

Bijlsma, B. & Borderwijk, A. & Huisman, A. & Terpstra, J. & Vroonhof, K. & Wielen, S. van der. (2006). *Handleiding Beleid Integratie van Kinderen met een Handicap in de Kinderopvang*, Gouda: JSO expertisecentrum voor jeugd samenleving en opvoeding.

Dijk, Marja van (2004). *BSO met een +*, Gouda: JSO expertisecentrum voor jeugd samenleving en opvoeding.

Jongepier, N (2004) *Kinderopvang met extra zorg*, Utrecht: NIZW/Expertisecentrum Kinderopvang, Publicatie.

Jongepier, N. (1998) *Kwetsbare kinderen in de kinderopvang, een handleiding voor de praktijk*. Utrecht: NIZW, Publicatie.

Vanderbroeck, M. & Boudry, C. & De Brabandere, K. & Vens, N (2007). *Handleiding Inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften*. Gent: VBJK.

Bilderbeek, M. (2004). *Okido: ondersteuning van kinderen met een handicap of ontwikkelingsproblemen in reguliere kindercentra. Deel I: Inhoudelijk verslag van het onderzoek onder ouders en kindercentra*. Utrecht: NIZW, Publicatie.

Boeken:

Balledux, M & Jongepier, N. (2002) *Samen naar de BSO. Kinderen met een verstandelijke handicap in de buitenschoolse opvang*, Utrecht: NIZW

Ebskamp, J & Kroon, H (2004) *Beroepsethiek. Voor sociale & pedagogische hulpverlening SPH*, Baarn: HB Uitgevers.

Jongepier, N. (2003) *Meewerken aan integratie. Geïntegreerde kinderopvang voor kinderen met een handicap*, Utrecht: Vereniging Somma

Jongepier, N. (1994) *Kinderen met 'problemen' in de kinderopvang*, Rotterdam: GGD

Meihuizen-de Regt, M.J. (2003) *Kinderrevalidatie*. Assen: Van Gorcum.

Schuil, P.B (1996). *Nederlands leerboek jeugdgezondheidszorg*. Assen: Van Gorcum.

Artikelen uit tijdschriften:

Schepers, Ellen (2002). Advies integratie gehandicapte kinderen in de kinderopvang. Gewoon waar het kan, speciaal waar het moet. *Management Kinderopvang*, onbekend, 37.

Weijnenberg, Astrid, van de (2003). Kinderopvang. *Management Kinderopvang*, onbekend, 10, 4-6.

Verschuur, Aart (2002). Verstandelijk gehandicapt, en welkom in de groep. *Kinderopvang*, onbekend, 2, 20-23.

Vroom, Marike (2004). Wegens succes uitgebreid. *School-Kinderopvang*, onbekend, 4, 6-7.

Weijnenberg, Astrid, van de (2003). Thuiszorg, jeugdhulp en kinderopvang zoeken elkaar op. Naar een toegankelijke kinderopvang. *Management Kinderopvang*, onbekend, 9, 4-6.

Internet

Anoniem. *Samen naar de Kinderopvang*. URL: <http://www.samennaardekinderopvang.nl/>. "Beschikbaar: 06-12-2007"

Anoniem. *ANWB*. URL: <http://www.anwb.nl/>. "Beschikbaar: 03-01-2007"

Handleidingen

Eijk, H van & Gomperts, E (2007). *Handleiding afstudeerproject*, Den Haag: Haagse Hogeschool, Academie voor Sociale Professions, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Interne Publicatie.

Anoniem (2005) *Kwaliteitshandboek KOK kinderopvang* (2005). Katwijk: KOK kinderopvang, Interne publicatie.

Bijlagen.

I. Contacten.

Bezoek de Eekhoorn in Alphen aan den Rijn.

Ik heb gesproken met Marlou.

SKA heeft een beleid speciaal geschreven voor het opvangen van kinderen die verpleegkundige zorg nodig hebben.

Bij de Eekhoorn vangen ze nu sinds een jaar kinderen op die verpleegkundige zorg nodig hebben.

De Eekhoorn werkt samen met de zelfstandige maatschap Flexiekids. Wanneer de Eekhoorn een kindje opvangt waarvoor verpleging nodig is, zorgt Flexiekids ervoor dat er deze hulp op de groep komt.

Op een dag dat een kracht van Flexiekids aanwezig is, staat er eigenlijk een volle kracht meer, aangezien deze kracht gewoon als pedagogisch werker meedraait op de groep. Zij vervult haar daadwerkelijke functie alleen op de momenten dat er een speciale handeling moet worden uitgevoerd bij het kind in kwestie.

Flexiekids wordt betaald vanuit de AWBZ.

Ouders moeten hiervoor zelf een indicatie aanvragen. De Eekhoorn kan de ouders hierin ondersteunen, maar de ouders moeten het uiteindelijk wel zelf doen. De ondersteuning kan bestaan uit het helpen van de argumentatie. Wat benadruk je? En wat juist niet bij de aanvraag van een indicatie bij het CIZ?

Wanneer een kindje vrijwel zeker een indicatie krijgt, neemt Flexiekids de gok om van tevoren al met de hulp te beginnen. In andere gevallen moeten ouders wachten tot de indicatie rond is.

Het gebeurt ook dat kinderen niet bij SKA terecht kunnen doordat de indicatie te laag is en flexiekids niet betaald kan worden.

Marlou geeft aan dat de indicatieaanvraag het grootste knelpunt is om zorgkinderen op te nemen.

Een aanvraag komt meestal bij de huisarts vandaan.

Voor de zorgkinderen op de Eekhoorn is een bepaald aantal plaatsen gereserveerd. Deze kinderen krijgen ook voorrang bij de plaatsingsprocedure.

De zorgkinderen worden meestal geplaatst om de ouders te ontlasten, zij komen dus meestal maar een aantal dagdelen in de week.

De Eekhoorn heeft niet veel aanpassingen/afspraken gemaakt qua beleid. Er is meestal vanaf de intake al intensiever contact met de ouders. Het beleid wordt geschreven op het moment dat er vanuit de praktijk blijkt dat er bepaalde zaken op papier moeten worden gezet.

Voor de pedagogisch medewerkers is de grens getrokken dat op het moment dat er bijzondere handelingen moeten worden uitgevoerd, zij aan de bel trekken bij hun leidinggevende, zodat Flexiekids kan worden ingeschakeld. De pedagogisch medewerkers nemen niet zelf contact op met Flexiekids.

KOKKinderopvang zou ook contact kunnen leggen met Flexiekids om uitleg te krijgen over de weg die we moeten volgen om een indicatie aan te vragen en een PGB aan te vragen. Flexiekids schijnt daarin erg enthousiast te zijn.

Bezoek Rolykids, Marion Buitendijk.

Nathalie is op bezoek geweest bij Rolykids. Rolykids heeft al vanaf de oprichting van de organisatie geïntegreerde kinderopvang. Aangezien zij in de afgelopen 14 jaar al veel ervaringen hebben opgedaan was het een belangrijke organisatie om van te horen hoe de geïntegreerde kinderopvang daar verloopt.

Binnen Rolykids worden kinderen met alle soorten beperkingen opgevangen, zolang het kind het naar zijn/haar zin heeft en het voor de pedagogisch medewerkers haalbaar is om dit kind op te vangen.

Het volgende stuk is terug te vinden op hun site: www.rolykids.nl

Kinderen met een extra zorgbehoefte(vervolg)

Het kan gaan om kinderen met een achterstand in de ontwikkeling, een lichamelijke of verstandelijke handicap of kinderen met auditieve of visuele beperkingen. Ook kinderen met een chronische ziekte zoals diabetes, epilepsie, astma of een hartafwijking kunnen bij ons terecht. Deze kinderen kunnen extra zorg nodig hebben, bijvoorbeeld sondevoeding, katheteriseren, uitzuigen of het toedienen van zuurstof of medicijnen. Het kan ook gaan om bijvoorbeeld hulp tijdens het spelen of extra tijd en aandacht tijdens de verzorging. Rolykids biedt geïntegreerde kinderopvang, dat wil zeggen dat in onze groepen kinderen met en zonder extra zorgbehoefte verblijven. Rolykids sluit geen enkel kind bij voorbaat uit; wij onderzoeken altijd de mogelijkheden voor plaatsing. Wij zijn ervan overtuigd dat het voor een kind met een handicap goed is om ook met niet-gehandicapte kinderen te spelen. Daarnaast is onze ervaring dat de niet-gehandicapte kinderen al jong leren dat anders zijn niet raar en gek is. Om binnen de groepen enkele kinderen met extra zorg op te kunnen vangen moet er wel een aantal zaken goed geregeld zijn:

- we werken met deskundige, gediplomeerde groepsleiding.
De medewerkers worden speciaal geschoold in het werken met kinderen die extra zorg behoeven;
- we kunnen indien nodig extra medewerkers inzetten;
- we kunnen terugvallen op de deskundigheid van gespecialiseerde organisaties, zoals Kindercare/Maat(jes)zorg. Verpleegkundige handelingen hoeven hierdoor geen belemmering te zijn voor plaatsing;
- we hebben een zorgvuldig aannamebeleid; tijdens de kennismaking besteden we o.a. aandacht aan de speciale zorg die het kindje nodig heeft en staan we stil bij de vraag of ouders verwachten dat hun kind plezier kan (gaan) beleven aan de opvang.
- bij de inrichting van onze gebouwen en de buitenruimte is zoveel mogelijk rekening gehouden met de opvang van kinderen met een handicap of extra zorgbehoefte;
- er is budget voor eenvoudige aanpassingen of speciaal materiaal.

Rolykids is een gewoon kinderdagverblijf en wordt niet vanuit de AWBZ gefinancierd. Voor kinderen met een extra zorgbehoefte gelden de reguliere tarieven. Soms biedt een persoonsgebonden budget mogelijkheden. Eventuele verpleegkundige handelingen kunnen vanuit de AWBZ of een pgb gefinancierd worden.

Aan de hand van bovenstaande punten zijn Marion en Nathalie met elkaar in gesprek gegaan.

Marion vertelde als eerste wat voor kinderen zij opvangen (dit staat ook hierboven beschreven) en het viel vooral op dat er veel overeenkomsten waren tussen hun werkwijze en de geplande werkwijze van "KOK kinderopvang."

De wijze van een aanmelding van een zorgkind verloopt bij Rolykids via een locatiehoofd en Marion, aangezien zij vanwege haar jarenlange ervaring de nodige inzicht heeft over het wel of niet opvangen van het kind in kwestie.

Bij de plaatsing van een kind zal er vaker dan bij andere kinderen geevalueerd worden hoe het met de opvang van het kind gaat. Ook heeft het kind eerst een proefperiode van 2 maanden bij Rolykids.

In de afgelopen jaren heeft Rolykids nog geen enkele keer meegemaakt dat wanneer de opvang vanuit Rolykids werd opgezegd, ouders het hier niet mee eens waren. Rolykids heeft wel een aanhangsel bij het contract, voor het geval dit nodig zal zijn. Marion vertelt dat wanneer Rolykids besluit om de opvang te stoppen omdat het niet goed is voor het kind, de ouders het beste willen voor hun kind en vaak al hetzelfde idee hebben of in ieder geval het advies van Rolykids opnemen.

Rolykids heeft over verschillende locaties plek voor 14 kinderen met een beperking. Er mogen maximaal 2 kinderen per dag per groep geplaatst worden. Voor het eerst sinds 14 jaar zaten in 2007 alle beschikbare plekken voor kinderen met een beperking vol.

Volgens Marion komt dit doordat ouders het een hele grote stap vinden om te accepteren dat hun kind een beperking heeft. Aan de andere kant zijn er ouders die weten en accepteren dat hun kind een beperking heeft en dan willen ze alleen de beste zorg voor hun kind en kiezen daarom voor een medisch kinderdagverblijf.

Volgens Marion lijkt bij een aanmelding de situatie en de opvang van een zorgkind altijd veel ingewikkelder dan het uiteindelijk blijkt te zijn. Zij ziet vaak dat kinderen het prima naar hun zin hebben op de groep en zich op kunnen trekken aan het niveau van de kinderen op de groep. Het is voor Rolykids een leerpunt geweest en voor andere kinderopvangcentra een aandachtspunt om hier rekening mee te houden.

Het bijzondere van Rolykids is dat de gemeente Rotterdam de opvang van zorgkinderen bij Rolykids subsidieert. Het blijkt vaak toch dat er extra kosten komen kijken bij het opvangen van zorgkinderen. Er moet bijvoorbeeld een extra kracht op de groep komen te staan of er moet extra materiaal worden gekocht voor het kind (meestal kunnen ouders extra materiaal via hun PGB/AWBZ krijgen). Het is sinds kort ook voor andere kinderopvangorganisaties binnen Rotterdam mogelijk om deze subsidie aan te vragen. Zij moeten echter nog meer verantwoorden waar ze het geld voor willen gaan gebruiken. Tussen Rolykids en de gemeente Rotterdam is al zo'n lange samenwerking dat de gemeente wat flexibeler is geworden in de verantwoording. Binnen het bedrag van de gemeente Rotterdam valt ook het voorlichting geven aan andere instelling over geïntegreerde kinderopvang, zoals het gesprek van Nathalie en Marion.

Marion gaf aan dat er 2 grote knelpunten zijn in het opvangen van zorgkinderen:

1. het vervoer van school naar de BSO. Het schijnt voor de taxibedrijven erg lastig te zijn om een kind bij een reguliere BSO af te zetten terwijl de rest van de kinderen naar een speciale BSO gaan.
2. Extra personeel (invalpool). Bij sommige zorgkinderen is er extra begeleiding nodig. Dit moet dan voornamelijk worden gevuld door invalkrachten en dan ook nog eens alleen in de piekuren. Buiten de piekuren liggen er allemaal kinderen te slapen en kunnen de pedagogisch medewerkers hun aandacht goed verdelen en het zorgkind zonder extra begeleiding opvangen.

De pedagogisch medewerkers krijgen allemaal een inleidende cursus over het werken met 'zorgkinderen'. Wanneer er een kind op de groep komt waar extra kennis over de beperking nodig is, dan wordt er per kind op de cursusbehoefte ingesprongen. Hetzelfde geldt met het materiaal. Dat wordt pas aangeschaft op het moment dat het voor een kind nodig is.

Verslag gesprek Marian (pedagogisch medewerkster)

Voor de opvang van een meisje op Het Zandkasteel (van "KOK kinderopvang" red.) is de afspraak dat zij iedere 6 weken geobserveerd zal worden.

Het observatieverslag dat is ingeleverd voldeed niet aan de eisen die Bureau Jeugdzorg (BJZ) had gesteld voor de opvang van het meisje. Nu hebben Marian en Nathalie een gesprek over hoe de situatie is opgelost.

Marian heeft aangegeven dat zij niet weet op welke punten zij moet letten bij de observatie en hoe ze dan een goed observatieverslag moet schrijven.

Bureau Jeugdzorg heeft daaropvolgend de observatiepunten gegeven die zij beschreven wil hebben. Marian geeft aan niet zelf op deze punten te zijn gekomen als ze die niet van BJZ had gekregen. Ze geeft aan dat dit professionele observatiepunten zijn in vergelijking met de observatiepunten die zij bij het kinderdagverblijf moet uitvoeren.

Verslag gesprek Arianne Heeringa

19-11-2007

Arianne heeft als begeleider gewerkt bij Stichting Philadelphia. Momenteel werkt zij deels bij Stichting Philadelphia en deels bij "KOK kinderopvang".

Arianne kent ook kinderen die bij "KOK kinderopvang" zijn geplaatst, waarover pedagogisch medewerkers zich zorgen maken. De gezinnen waar zij uit komen heeft zij begeleid (of begeleidt zij nog steeds) via Stichting Philadelphia.

Ze vraagt zich af of deze kinderen het gaan redden binnen de kinderopvang, omdat zij nu al een achterstand ziet bij deze kinderen. De vader van een van deze kinderen is bijvoorbeeld doofstom. Moeder is zwakbegaafd. De kinderen worden thuis niet gestimuleerd in hun ontwikkeling en de kinderen hebben nu al een achterstand in de spraaktaal ontwikkeling. Deze kinderen zouden in de toekomst direct als zorgkinderen aangemeld moeten worden volgens Arianne. Ze ziet wel dat het goed is voor deze kinderen om 5 dagen in de week naar de kinderopvang te komen, omdat ze hierdoor sneller ontwikkelen. Ouders hebben er lang over gedaan om de positieve kanten van de kinderopvang in te zien, maar het was voor hen een laatste mogelijkheid om te voorkomen dat hun kinderen uit huis zouden worden geplaatst.

Arianne geeft aan nieuwsgierig te zijn naar de ervaring van de pedagogisch medewerkers met de ouders. Ouders hebben volgens Arianne niet genoeg informatie wanneer ze te horen krijgen dat het kind een leuke dag heeft gehad en alleen wat moeite heeft gehad met slapen. Het kan volgens Arianne zo zijn dat ze zich dan thuis zo druk gaan maken om het moeilijke slapen, dat ze de volgende dag beslissen om het kind van het kinderdagverblijf af te halen.

Volgens Arianne is het erg belangrijk om deze ouders dus extra uitleg te geven over het verloop van de dag om te voorkomen dat ze het kind van het kinderdagverblijf af halen. Voor deze ouders betekend de opvang een mogelijkheid om op krachten te komen om de rest van de dag op een positieve manier te kunnen volbrengen en hun kinderen bij zich te houden.

Arianne geeft aan dat bijna al haar cliënten uitleg en begeleiding in kleine stapjes nodig hebben en vooral veel herhaling.

Bij veel van de gezinnen die zij begeleidt worden de kinderen op den duur uit huis geplaatst, omdat zij vanwege de beperking van de ouders niet voldoende gestimuleerd kunnen worden en ontwikkelingsachterstanden ontwikkelen, of de genetische beperking hebben geërfd van hun ouder(s).

Arianne hoopt met het project uiteindelijk zoveel mogelijk ouders een kans te kunnen geven om hun kinderen bij zich te houden, omdat zij denkt dat kinderen het beste af zijn bij hun ouders.

Verslag gesprek Manager Kinderopvang van KOK kinderopvang.

Ik heb met Angela een gesprek gehad over de redenen van KOK kinderopvang om de geïntegreerde kinderopvang op te willen zetten. Angela heeft mij verteld dat er eerder (2003 tot 2005) een pilot is geweest en dat de werkgroep vanwege verschillende knelpunten is opgeheven.

De directrice is altijd erg bezig met het volgen van de ontwikkeling op het gebied van kinderopvang en heeft door dat er steeds meer aandacht is voor het onderwerp en zij nogmaals de geïntegreerde kinderopvang wil proberen op te zetten.

Voor de gehele geschiedenis van de werkgroep krijg ik van Angela een hele werkmap vol mee.

Zij verteld dat hierin alle contacten staan die de leden van de werkgroep ooit hebben gehad en enquêtes over de meningen over geïntegreerde kinderopvang, die zijn uitgevoerd onder de medewerkers en de ouders.

Zij verteld dat de voornaamste knelpunten om de geïntegreerde kinderopvang op te zetten, lagen op het financiële niveau (wie betaald er voor alle kosten, ouders of KOK?) en op de groep.

Aan de hand van deze informatie kan ik de map door gaan nemen en indien nodig een nieuwe afspraak met Angela maken.

II. Opvang voor zorgkinderen in de omgeving van Katwijk.

Om de situatie in Katwijk te bekijken, ben ik in het telefoonboek gaan zoeken naar adressen van Kinderdagcentra of Medisch Kinderdagverblijven. Via de website <http://www.anwb.nl> heb ik uitgerekend hoeveel kilometer en hoeveel minuten het voor de ouders zou zijn om te rijden. De kilometers en minuten zijn berekend vanaf het gemeentehuis van Katwijk omdat deze redelijk centraal ligt in Katwijk en er een gemiddeld beeld kan worden geschetst van de reistijd die Katwijkse ouders van zorgkinderen hebben om hun kind bij een gespecialiseerde kinderopvang te brengen. Het gemeentehuis is gevestigd op Koningin Julianalaan 3 in Katwijk. De mogelijke opvangadressen voor 'zorgkinderen' zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Naam	Soort Opvang	Adres	Kilometers vanaf de Koningin Julianalaan 3	Minuten rijden vanaf de Koningin Julianalaan 3
De Walnoot	KinderDagCentrum	Strausspad 5 2324BG Leiden	9,1	13
De Honingraat	KinderDagCentrum	Langevellderweg 41 2211 AD Noordwijkerhout	12,1	18
Jeugdformaat 't Kleine Loo	Medisch Kinderdagverblijf	Albertus de Oudelaan 1 2273 CW Voorburg	18,6	19
Cardea	Medisch Kinderdagverblijf	Simon Smitweg 7 2353 GA Leiderdorp	12,9	20
Jeugdformaat Zoetermeer	Medisch Kinderdagverblijf	Willem Alexanderplantsoen 2 2713 VM Zoetermeer	21,2	28
Jeugdformaat Buitenhofdreef	Medisch Kinderdagverblijf	Buitenhofdreef 8 2625 XR Delft	31,7	30
Amiesje	Medisch Kinderdagverblijf	Apeldoornselaan 230 2573 LV 's Gravenhage	24,4	32
Jeugdformaat Kompas	Medisch Kinderdagverblijf	Duivelandstraat 2 2583 KP 's Gravenhage	25,0	32

Ouders van Zorgkinderen moeten vanuit Katwijk (adres Koningin Julianalaan 3) gemiddeld minimaal 13 minuten rijden om hun zorgkind bij een medisch kinderdagverblijf te brengen. Indien kinderen met een busje worden opgehaald, zal deze tijd langer zijn, omdat dan meerdere kinderen moeten worden opgehaald.

III. Samenvatting van de enquêtes voor ouders van zorgkinderen

Ouders konden bij deze vraag meerdere antwoorden aangeven. Antwoorden die ik vanuit de enquête kreeg op de vraag welke positieve ervaringen ouders hebben met de geïntegreerde kinderopvang, kunnen voor andere ouders van zorgkinderen redenen zijn om voor de geïntegreerde kinderopvang te kiezen. Daarom heb ik die antwoorden ook gebruikt bij het beantwoorden van deze vraag.

Het is voor ouders vooral belangrijk dat de geïntegreerde kinderopvang in de buurt is. 3 van de 6 ouders (50%) geven deze reden om voor geïntegreerde kinderopvang te kiezen aan. Dat is 50%. Er is in 4 van de 6 enquêtes (66,7%) aangegeven, dat ouders het belangrijk vinden dat hun kinderen kunnen spelen met 'gewone' kinderen/leeftijdsgenoten uit de buurt. Dit heeft dus ook te maken met het feit dat de kinderopvang in de buurt is.

Hierna vinden ouders het belangrijk dat hun kind zo normaal mogelijk kan leven. 3 van de 6 ouders (50%) gaven dit aan, als belangrijke reden om voor de geïntegreerde kinderopvang te kiezen. Bij 2 van de 6 (33,3%) enquêtes hebben ouders ook aangegeven, dat ze het belangrijk vinden dat hun kind tussen gezonde kinderen opgroeien, zodat:

- Ze zich kunnen optrekken aan het niveau van de gezonde kinderen.
- Ze sociale interacties kunnen leren met de gezonde kinderen.
- Ze later makkelijker kunnen integreren in de samenleving.

Opvallend is dat bij 6 van de 7 redenen die ouders hebben om voor de geïntegreerde kinderopvang te kiezen, het antwoorden zijn waarin ouders zelf een zo normaal mogelijk leven willen leiden. Bijvoorbeeld door weinig reistijd, aansluitende openingstijden aan werk en rust te hebben, kan hun leven zo normaal mogelijk doorgaan.

Ook heb ik een antwoord gekregen dat de opvang een noodzaak was, omdat de ouders 'zorgouders' zijn en het kind de stimulans van het geïntegreerde kinderdagverblijf nodig heeft.

Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

Ouders hebben in 2 van de 6 (33,3%) enquêtes ingevuld dat de confrontatie met het feit dat het kind anders is, lastig is.

Ook gaf 1 ouder (16,7%) aan dat zij meer wil dan mogelijk is in de geïntegreerde kinderopvang.

Een andere ouder (16,7%) gaf aan dat de individuele zorg naast de kinderopvang, zoals fysiotherapie, logopedie en groepstherapieën lastig is. Deze zorg is bij een medisch kinderdagverblijf er al bij.

Een laatste ouder (16,7%) vond het lastig dat het meer aandacht en zorg van de medewerkers vraagt.

IV. Samenvatting van de enquêtes voor pedagogisch medewerkers.

Het is bij deze samenvatting belangrijk om stil te staan bij het feit dat pedagogisch medewerkers van dezelfde kinderopvangorganisaties hebben kunnen reageren. Sommige cijfers over aantallen in de organisatie kunnen hierdoor een afwijkend beeld hebben.

2 van de 12 pedagogisch medewerkers geven aan meer dan 5 zorgkinderen binnen de organisatie op te vangen. Een uitschieter daarbij is 45.

Bij 3 van de 12 enquêtes wordt aangegeven dat er geen maximum aantal zorgkinderen per groep wordt gehanteerd en bij 2 anderen wordt het per groep bekeken. Bij de andere organisaties wordt een maximum van 2 zorgkinderen per groep gehanteerd.

Op 1 enkele organisatie na, tellen zorgkinderen niet dubbel.

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

Dat hangt af van de zorgvraag van het kind. Er zijn wel grenzen. Het kind moet passen en mee kunnen doen in de groep. Voor de rest vormen we de opvang in overleg met de ouders.

Een gewoon dagritme en tussendoor verpleegkundige handelingen. Er is wel extra aandacht voor het stimuleren van de ontwikkeling.

Er worden meer afspraken op schrift van tevoren en tijdens de opvang gezet, speciaal intakeformulier gebruikt, er wordt een kleine screening gedaan voordat het kind geplaatst wordt, er wordt gebruik gemaakt van externe instanties die ook in het netwerk van het kind zijn.

Niet anders dan bij andere kinderen.

- Draait gewoon mee met de groep, maar met extra aandachtspunten en motivatie. We observeren 6-wekelijks en haar extra in de gaten als ze er is, qua verbetering.

- Verschilt per kind.

- Zo normaal mogelijk. Sinds we met zorgkinderen werken gebeurt er meer. Meer gesprekken met zorgcoördinator en ouders.

We hanteren hetzelfde ritme als bij de andere kinderen, tenzij het afwijkt.

Of de wijze van opvang verschilt met die van de rest van de groep, antwoord de helft van niet. De andere helft geeft aan dat het voor hen zelf wel verschilt, maar niet voor de kinderen.

Het verdelen van de aandacht regelen 4 van de 12 pedagogisch medewerkers onderling. 6 van de 12 pedagogisch medewerkers geven aan een specifieke manier hiervoor te hebben, door bijvoorbeeld speciale activiteiten te doen, in kleine groepjes te werken, tijdens rusttijden het zorgkind aandacht geven of het zorgkind wat later te laten komen.

1 pedagogisch medewerker gaf aan haar aandacht te verdelen door het kind net zo te behandelen als de andere kinderen.

Bij 7 van de 12 pedagogisch medewerkers is extra begeleiding mogelijk (geweest). Bij 5 van de 12 ingevulde enquêtes is geen extra begeleiding mogelijk of nog niet nodig geweest.

Er wordt door verschillende personen extra begeleiding gegeven. 5 van de 12 pedagogisch medewerkers geven aan een coördinator of inhoudelijk medewerker te hebben.

1 pedagogisch medewerker heeft een vrijwilliger van stichting MEE op de groep. Een ander heeft begeleiding van een verpleegkundige op de groep.

De 7 van de 12 pedagogisch medewerkers die aangeven extra begeleiding te hebben op de groep, geven allemaal aan dat ze tevreden zijn met deze begeleiding.

8 van de 12 pedagogisch medewerkers hanteren een proef- of wenperiode.

Deze periode is bij 5 van de organisaties anders dan bij de andere kinderen.

Bij 6 van de 12 pedagogisch medewerkers is er intensiever contact met de ouders van zorgkinderen in vergelijking met de ouders van gezonde kinderen. 3 van deze 6 pedagogisch medewerkers geven aan de communicatie 'lastig' of 'pittig' te vinden

Pedagogisch medewerkers hebben de volgende antwoorden gegeven op de vraag:
Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

- De kinderen horen erbij en hoeven niet in een afzonderlijke groep.
- **Mooi** dat kinderen in de reguliere kinderopvang kunnen worden opgevangen.
- Het is heel **dankbaar** werk om kinderen te zien ontwikkelen en om de ouders te ontlasten.
- De pedagogisch medewerkers staan er open voor.
- Dankbare ouders (deze moeder werd overal afgewezen), uitdaging, de kinderen op de groep reageren er heel positief op.
- Je leert ervan, leuk om te zien hoe andere kinderen ermee omgaan, contact is een uitdaging.
- Kinderen vinden het fijn, zijn lekker tussen 'normale' kinderen. Nemen hier een voorbeeld aan.
- Extra uitdaging. Dat ik mijn extra trucjes kan gebruiken. Dat ik veel energie haal uit een zorgkind wat opeens een sprongetje maakt. Dat wij de zorg kunnen bieden.
- Je leert veel van deze kinderen.
- Ze kunnen zich optrekken aan het niveau van de kinderen!
- Je leert zelf hoe je moet omgaan met een zorgkindje en wat er allemaal bij komt kijken. Ik vind het best bijzonder om zorgkindjes in de groep te hebben. De andere kinderen accepteren hen ook gewoon als een 'normaal' kind.
- Kinderen vinden 'zorgkinderen' heel interessant en accepteren ze ook. De 'zorgkinderen' leren veel van de andere kinderen en je loopt niet het risico dat ze ondergestimuleerd worden. Wanneer ze in een groepje zitten met kinderen die veel minder dan hun kunnen kan dit wel gebeuren.

Ook gaven de pedagogisch de volgende antwoord op de vraag
Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

- Ik miste handvatten over hoe het kind hanteerbaar was op de groep.
- Soms gaat de opvang van zorgkinderen wel ten koste van de andere kinderen.
- Sommige kinderen zijn levensbedreigend ziek.
- Pedagogisch medewerkers vinden het soms moeilijk als het ten koste gaat van de groep of het kind zelf en missen dan de mankracht of kennis om het kind goed te begeleiden.
- Vooral in BSO zijn kinderen met gedragsproblematiek lastig, pedagogisch medewerkers zijn niet opgeleid om deze doelgroep goed op te vangen.
- Ik heb geen negatieve ervaringen
- Goed in de gaten houden dat valt niet altijd mee.
- Wat meer overleg met beleidsmedewerker. Duidelijkheid naar de leidster toe => wat is er precies aan de hand, waar moeten we op letten. (misschien een korte samenvatting)
- Nog niet. Aan al het negatieve hangt iets positiefs. Misschien de extra gesprekjes. Het is geestelijk best vermoeiend. Veel aandacht gaat/moet nu naar de zorgkindjes. Dit is ondeerlijk voor de overige kinderen.
- Zwaar op de groep. De zorgkinderen vragen extra aandacht die je door de drukte niet vaak hebt.
- Aspraken die niet worden nagekomen. Je hebt met meerdere mensen te maken. Daar komt wat meer tijd en energie bij kijken.
- Er gaat meer tijd in zitten bijvoorbeeld de 3 maandelijkse gesprekken. Ook komen er denk ik meer vaardigheden bij kijken en daarom ben ik blij dat ik mijn SPH diploma heb.

De volgende mogelijkheden hebben de pedagogisch medewerkers gegeven om met de lastige ervaringen om te gaan:

- De zorgcoördinator kwam op de groep kijken, om van buitenaf iemand te laten kijken naar het gedrag van het kind, maar ook naar het gedrag van de leidsters.
- Als het te zwaar is voor een leidster kan zij van groep wisselen.
- We bespreken in groepsoverleg welke andere mogelijkheden er zijn om met het kind om te gaan, of om het kind op te vangen.
- We hebben ook wel eens afspraken gemaakt met ouders dat er noodopvang was, als het niet goed ging op de groep. Het was dan een soort time-out voor het kind en voor de leidsters. Hier hebben we af en toe wel gebruik van gemaakt.
- Goede communicatie met elkaar.
- Nieuwe procedure aanneme kind uit speciaal onderwijs, eerst screening.
- Medewerking van collega's, houden even allemaal een oogje in het zeil.
- Ernaar vragen
- Door er positief naar te kijken.. De gesprekjes op gunstige momenten plannen.
- Met het team besproken. Als we er dan niet uitkomen, zorgcoördinator inschakelen.
- Er met diegene over praten, ouders en/of collega's.
- Veel overleggen met collega's en met de ouders. Je kan veel leren van elkaar.

De volgende tips hebben pedagogisch medewerkers om te werken met zorgkinderen:

Zelf contact hebben met de ouders.	Goede voorbereiding op de extra zorg die gaat komen
Gemotiveerd zijn	Goede kennismaking
Zelfreflectie	Goede observaties
Zorg dat je iemand hebt op werk om op terug te vallen	Goede overdrachten met andere collega's
	Vaste gezichten op de groep

Ik denk dat het niet verstandig is om zorgkinderen door 'gewone' groepsleidsters te laten verzorgen. Kijk er niet te moeilijk of negatief tegenaan. Bij dit dove meisje doen zich vrijwel geen problemen voor. Het kan ook heel goed gaan. En het biedt jezelf uitdaging.

- Veel vragen, duidelijke aanpak, op 1 lijn zitten met je collega's. Ook genieten van succesmomenten.
- Ga ervoor, vraag om tips, overleg veel met je collega's, vraag om hulp. Wees eerlijk en duidelijk tegen ouders.
- Communicere! Praat over alles en schrijf al je ervaringen etc. op!
- Sta ervoor open en ga met ze om zoals je ook met normale kinderen doet. Goede communicatie houden met de ouders en instanties die meehelpen.
- Veel overleggen met ouders en eventueel andere disciplines. Op 1 lijn zitten, 1 aanpak. Eventueel extra scholing.

V. Verslaglegging pilot
"KOK kinderopvang" 2003
- 2005.

Inleiding

“KOK kinderopvang” is een vooruitstrevende instelling waarin geprobeerd wordt zoveel mogelijk vormen van kinderopvang te onderzoeken en toe te passen. In dat kader is ook de opvang van verstandelijk gehandicapte kinderen aan de orde gekomen.

In 2001 is bij “KOK kinderopvang” een kind aangemeld met een verstandelijke handicap. Dit kind gaf de aanleiding voor “KOK kinderopvang” om na te denken over de aanpak van deze specifieke opvang. In deze notitie zullen naar aanleiding van de bevindingen en daaraan gekoppeld de conclusies, aanbevelingen gedaan worden om in de toekomst de opvang van kinderen met een verstandelijke handicap bij de naschoolse opvang van “KOK kinderopvang” structureel mogelijk te maken.

Casus

Na intensief contact tussen het toenmalig Hoofd Naschoolse Opvang en Stichting Bollenstreek is besloten om een verstandelijk gehandicapt kind te plaatsen bij NSO “de Krullebaar”. Er zijn indertijd goede afspraken gemaakt om de opvang van het kind zo soepel mogelijk te laten verlopen. Zo is er over een periode van een aantal maanden een extra leidster van “de Honingraat” meegekomen met het kind. Dit had tot doel om de leidsters van “de Krullebaar” te begeleiden in de omgang met haar en ook om haar langzaam te leren integreren in een omgeving die beduidend anders was dan zij gewend was. Aanvankelijk leek de opvang van het kind goed te verlopen, maar na een jaar bleken er toch enige problemen te zijn, met name vanuit de leidsters van “de Krullebaar”. In de praktijk is gebleken dat ondanks de inzet van alle betrokkenen en de intensieve voorbereidingen er na verloop van tijd zich aandachtspunten/knelpunten voordeden in de uitvoering.

Knelpunten/aandachtspunten

1. Ondeskundigheid en onzekerheid leidsters “KOK kinderopvang”

Dit uitte zich in onzeker omgang met kind en het gevoel hun werk niet goed uit te voeren. Ze konden geen hoogte konden krijgen van het kind en wisten niet in te schatten of het kind het naar de zin had. De leidsters waren allen nieuw op de locatie en hadden geen ervaring met de opvang van een verstandelijk gehandicapt kind. Zij misten informatie over het omgaan met een gehandicapt kind. Ook wisten zij niet wat het doel van Stichting Bollenstreek en “KOK kinderopvang” was met betrekking tot deze vorm van kinderopvang.

De oorzaak hiervan is: onvoldoende informatievoorziening, begeleiding en communicatie vanuit de leidinggevenden van “KOK kinderopvang”, Stichting Bollenstreek en de ouders van het kind.

2. Gebrek aan communicatie met de ouders

Tijdens het begin van de opvang zijn er voor de eerste paar maanden van de opvang evaluatiemomenten ingebouwd. Er zijn indertijd geen afspraken gemaakt over het verdere verloop van die evaluaties. Noch is er iets op papier gezet over het op lange termijn te volgen pad.

3. Gebrek aan communicatie met de leiding van “de Honingraat”

Wederom is de oorzaak van het onbegrip, het ontbreken van een lange termijn planning van de evaluatiemomenten. Bovendien was er te weinig communicatie tussen de leidsters van de NSO en de vaste leidsters van “de Honingraat”. De leidinggevende van “de

Honingraat” heeft net als de leiding van “KOK kinderopvang” in deze bij het opstarten van de opvang onvoldoende voorbereidingen getroffen op lange termijn.

4. Ontbreken van beleid bij "KOK kinderopvang"

KOK dreigde een klant te verliezen als deze pilot werd gestopt. Er is getracht te onderzoeken of er een vorm van integratie tussen verstandelijk gehandicapte en “normale” kinderen tot stand kon worden gebracht. Dit onderzoek dreigde geheel te mislukken als gevolg van een te snelle invoering zonder gedegen lange termijn planning. Er is door alle betrokken onvoldoende vastgelegd op papier, waaronder evaluatiemomenten. Doordat er in de voorbereidende fases van het project een aantal stappen niet is genomen dreigde er voor “KOK kinderopvang” een nieuwe vorm van opvang verloren te gaan. Bovendien dreigde er aan het samenwerkingsverband tussen Stichting Bollenstreek en “KOK kinderopvang” een einde te komen.

Doelen

Om in de toekomst de opvang van kinderen met een handicap goed te kunnen laten verlopen, worden de volgende doelen nagestreefd:

1. Verbeterde communicatie

Hoofdvoorwaarde zal zijn: duidelijkheid op alle vlakken. De leidinggevenden hebben hierin de hoofdrol. Sleutelwoord met betrekking tot dit probleem is dan ook, communicatie. Om dit te bereiken zullen in de eerste plaats de leidinggevenden duidelijkheid moeten kunnen verschaffen aan de leidsters over het doel van “KOK kinderopvang” en Stichting Bollenstreek met betrekking tot deze vorm van opvang.

2. Duidelijkheid van de ouders

In de tweede plaats zullen de ouders van gehandicapte kinderen hun verwachtingen ten aanzien van de omgang met het kind gedurende de opvang kenbaar moeten maken aan de leidsters. Ook zal de vertrouwensband tussen de leidsters van de NSO en de ouders goed moeten zijn.

3. Begeleiding van de leidsters vanuit “de Honingraat”

Zij zullen de specifieke lichamelijke en geestelijke zorg en begeleiding die het kind vraagt moeten kunnen overbrengen aan de leidsters van de NSO. Voor hen is het belangrijk het welbevinden van het kind te kunnen interpreteren. Hiervoor is een nauwe samenwerking, op korte en lange termijn, tussen de leidsters van beide instellingen een vereiste. Om te beginnen dient de communicatie tussen de leidsters van de NSO en de vaste leidsters van het kind bij “de Honingraat” optimaal te zijn. Verder is het van belang dat er bij aanvang van deze buitengewone opvang een korte- en lange termijn planning van evaluatiemomenten tussen alle betrokkenen op papier gezet wordt.

4. Vaststellen van evaluatie momenten

Om dit doel te bereiken zijn er weer een aantal voorwaarden waar eerst aan voldaan moet worden. Bij het opstarten van een dergelijk samenwerkingsverband tussen “KOK kinderopvang” en Stichting Bollenstreek zal een goed plan moeten worden opgesteld wat betreft de evaluatiemomenten. Dit plan dient niet alleen op korte termijn, maar ook op lange termijn op papier te staan.

5. Vaststellen van beleid bij "KOK kinderopvang"

KOK behoudt haar huidige klanten en weet zodoende de uitbreiding van het aanbod van kinderopvang op de markt te brengen. Een gedegen voorbereiding en een uitgebreid traject dat doorlopen wordt zal noodzakelijk zijn.

In de eerste plaats zal er een onderzoek moeten plaatsvinden naar alle aandachtspunten die deze vorm van opvang met zich mee kunnen brengen op korte- en lange termijn. Ook zal grondig onderzocht moeten worden in hoeverre de vraag naar deze vorm van opvang actueel is op landelijk gebied en binnen de regio. Wanneer overgegaan wordt tot het aanbieden van deze buitengewone vorm van kinderopvang zal een specifiek beleid opgesteld moeten worden ten aanzien van dit concept. Dit beleid zal diepgaand en uitgebreid moeten zijn en een tijdbestek van een aantal jaren moeten omvatten. Ook zullen afspraken, tussen "KOK kinderopvang" en een andere instelling zoals in dit geval Stichting Bollenstreek gemaakt, schriftelijk vastgelegd moeten worden, ook hiervoor kan een beleid gemaakt en gebruikt worden.

Voorstel tot mogelijke maatregelen

1. Starten van een wervingscampagne

Campagne starten om kinderen met een verstandelijke handicap te werven voor onze naschoolse opvang. Wanneer er zich kandidaten voordoen is met de instelling waar het kind "verblijft" op dat moment een beleid op te stellen speciaal op dat specifieke kind gericht. Het blijkt dat de vraag binnen de regio naar deze vorm van opvang aanwezig is. Wanneer gekozen zou worden deze weg te volgen zal blijken dat de structurele invoering van plaatsing op korte termijn kan plaatsvinden. Echter, als gevolg van het onduidelijke beleid is de kans groot dat er onvrede, onzekerheid en onbegrip bij alle betrokkenen ontstaat. Dit leidt vervolgens weer tot demotivatie onder het personeel.

2. Landelijk onderzoek starten

Hiervoor zou er een internet enquête opgezet kunnen worden. Een aantal instellingen, verspreid over het land zou aangeschreven kunnen worden. De vereniging voor ouders van verstandelijk gehandicapte kinderen zou benaderd kunnen worden voor medewerking.

Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek zou de vraag binnen de regio onderzocht moeten worden. Dit zou door middel van de media (regionale radio, tv en kranten) kunnen geschieden. Maar ook de instellingen binnen de regio waar verstandelijk gehandicapte kinderen gebruik van maken zouden benaderd kunnen worden.

Vervolgens zou het beleid opgesteld kunnen worden om de invoering van de structurele opvang van verstandelijk gehandicapte kinderen te realiseren. Voordeel van dit traject is dat er een uitgebreid beeld ontstaat en mogelijk landelijke bekendheid KOK. Helaas is deze maatregel zeer kostbaar en tijdrovend.

3. Op kleiner schaal onderzoek verrichten

Naar aanleiding van de al verrichtte landelijke onderzoeken zal op regionaal- en KOK niveau onderzocht kunnen worden wat de mogelijkheden zijn tot invoering van deze vorm van opvang. Hierbij zal gekeken kunnen worden naar de doelstellingen van KOK. Ook zal de visie van KOK overeen moeten komen met het te maken beleid. Verder zal de huisvesting van de locaties onder de loep genomen moeten worden om zeker te zijn dat deze geschikt zijn voor het opvangen van verstandelijk gehandicapte kinderen. Binnen het beleid dient er ruimte te zijn om het toepasbaar maken op elke locatie van de NSO. Een ander aspect dat onderzocht zal moeten worden is of het

aanbieden van deze vorm van opvang invloed heeft op het huidige klantenaanbod. Zullen de ouders van “gezonde” kinderen het ook op prijs stellen dat er verstandelijk gehandicapte kinderen van dezelfde NSO gebruik maken. Dit zou onderzocht kunnen worden bij de huidige klanten van "KOK kinderopvang", via internet, maar ook via bijvoorbeeld “BOINK” of de MOgroep. Naar aanleiding van de uitkomsten van genoemde onderzoeken zal een beleid voor KOK opgesteld kunnen worden. Dit beleid zal gedetailleerd moeten zijn, vooral op het gebied van de eisen die gesteld worden aan alle betrokkenen. Zo zal op schrift moeten staan aan welke criteria een mogelijk te plaatsen kind moet voldoen om geplaatst te kunnen worden bij de NSO. De pedagoge, in dienst van “KOK kinderopvang”, zal advies gevraagd worden over de toepassingen binnen het pedagogisch beleid van de Naschoolse Opvang. Ook zal duidelijk moeten zijn wat de verwachtingen zijn van de leidsters ten aanzien van “kennis van het verstandelijk gehandicapte kind”. Het te volgen traject ten aanzien van evaluatiemomenten zal standaard gemaakt moeten worden. Ook zal gekeken moeten worden naar het financiële aspect. Zal een gehandicapt kind tellen voor één kindplaats of worden voor deze kinderen andere normen gehanteerd? Wordt het vervoer door KOK geregeld en gaat dit op dezelfde wijze als bij de andere kinderen? Prettige bijkomstigheid hierbij is dat er mogelijk regionale bekendheid ontstaat voor "KOK kinderopvang", maar belangrijker is dat deze maatregel doelgericht en vooruitstrevend is. "KOK kinderopvang" zal vooruitlopend op de invoering van de Wet Basisvoorziening Kinderopvang vraag gestuurd te werk gaan. Minder prettig is het dat de verstandelijk gehandicapte kinderen nog sterker in een hokje geplaatst zullen worden door de criteria die opgesteld worden voor de plaatsing van deze kinderen. Bovendien zullen de zogenaamde gevoelskwesaties als feiten op papier staan, dit kan problemen opleveren.

Conclusie

Op de vraag of het mogelijk is om de opvang van verstandelijk gehandicapte kinderen bij de naschoolse opvang van "KOK kinderopvang" structureel in te voeren, kan het volgende geconcludeerd worden.

Om dit mogelijk te maken adviseer ik het laatst genoemde traject te volgen.

Voor het beoogde doel is dit de meest voor de hand liggend aanpak. Er is op landelijk niveau al enig werk verricht door derden, dit is goed beschreven en zeer bruikbaar. De regio waarin "KOK kinderopvang" werkzaam is, is duidelijk begrensd. Dit maakt het makkelijker om het verkorte onderzoek uit te voeren.

Dit zal de meest efficiënte wijze zijn om deze nieuwe vorm van opvang in te voeren. Het maken van het beleid zal een directe link hebben met het onderzoek. De kortste weg naar het doel zal bewandeld worden, zonder tekort te doen aan de betrokkenen. Bovendien is "KOK kinderopvang" in de gunstige positie van het in dienst hebben van een pedagoge, die waardevol is vanwege haar kennisgebied. Zij zal de specifieke uitwerking van de pedagogische uitgangspunten, opgesteld door het NIZW (1998), voor haar rekening kunnen nemen.

Er zal duidelijkheid zijn op korte- en lange termijn, waardoor niemand voor grote verrassingen zal komen te staan.

De kosten, aan dit project verbonden, zullen een investering zijn in de toekomst.

Aanbevelingen

Voor "KOK kinderopvang" is er werk aan de winkel. Diverse afdelingen van de organisatie zullen efficiënt samen moeten werken om het beoogde doel te halen. In dit onderdeel van deze notitie zijn de taken en verantwoordelijkheden van de desbetreffende afdelingen op een rijtje gezet;

- Voor de afdeling financiën zullen de kosten berekend moeten worden van een aantal aspecten. Zo zullen de vervoerskosten, onderzoekskosten en de kosten gepaard gaande met eventuele aanpassingen die verricht dienen te worden aan de locaties beraamd moeten worden. De afdeling financiën zal een advies uit moeten brengen aangaande de tariefbepalingen voor deze tak van opvang binnen de organisatie. Voor deze afdeling is het ook noodzakelijk uit te zoeken of en zo ja, welke subsidies te verkrijgen zijn bij het aanbieden van de nieuwe vorm van opvang.
 - Het Hoofd Naschoolse opvang heeft een aantal taken en verantwoordelijkheden die hij/zij op zich dient te nemen.
 - de verantwoordelijkheid dragen voor het ontwikkelen van het beleid
 - regionaal onderzoek plannen en eventueel (laten) uitvoeren
 - het onderhouden van het contact met alle betrokkenen van buitenaf
 - zorg dragen voor deskundigheidsbevordering van de leidsters van de NSO, door middel van bijscholing of training.
 - zorg dragen voor het vervoer van de kinderen van de school naar de NSO.
 - Eén van de werknemers van KOK is pedagoge en tevens leidster bij de NSO. Voor beide functies is zij inzetbaar. Zij zal de pedagogische behoeften gaan onderzoeken.
 - Van de leidsters van de NSO wordt verwacht dat zij het primair proces van de NSO met betrekking tot de verstandelijk gehandicapte kinderen bewaken en implementeren. Na verloop van tijd zullen de leidsters zelfstandig de geplande evaluaties met begeleiders en ouders voeren. Van hen wordt verwacht dat zij de notities van die evaluaties met het hoofd NSO bespreken.
 - De NSO-plaatsingsmedewerker zal het de verantwoordelijkheid hebben voor het plaatsingsbeleid, zij bewaakt het aantal kindplaatsen gereserveerd voor kinderen met een verstandelijke handicap per locatie. Ook zal de plaatsingsmedewerker het praktische deel van de betalingen op zich nemen.
 - De PR medewerker van KOK zal zich bezig houden met de werving van deze categorie kinderen. Zij zal hiervoor een campagne strategie ontwikkelen en uitvoeren.
-

Verwerking respons vragenlijst leidsters

gedrag
andere kinderen
classroom
onveilig
drugs
intimidatie

Haalbaarheid

Denk je dat het haalbaar is om binnen 'KOK Kinderopvang' kinderen met een lichamelijke of verstandelijke handicap op een reguliere groep op te vangen?

Deze vraag werd vooral met 'ja' beantwoord (14 keer). Argumenten hierbij waren:

- dat kinderen gemakkelijk dingen accepteren
- dat eerdere ervaringen met de opvang van kinderen met een handicap binnen 'KOK Kinderopvang' positief zijn geweest
- dat het op meerdere plaatsen lukt en dat het daarom ook hier moet kunnen
- dat een handicap het meedoen in een groep meestal niet in de weg staat

~~Ook werden er een paar argumenten tegen genoemd:~~

- de aandacht voor andere kinderen zou er bij inschieten
- er zou nog geen duidelijk beleid zijn
- leidsters hebben geen ervaring met het opvangen van deze groep kinderen en zouden niet de juiste begeleiding kunnen geven

Uitgangspunt plaatsing

Bij gehandicapte kinderen kan er een aanzienlijk verschil zitten tussen hun leeftijd en het niveau waarop zij functioneren. Vind je dat uitgegaan moet worden van de leeftijd van het kind (zodat een verticale groep nog steeds kinderen van 0-4 jaar telt) of van het niveau van het kind (een KDV groep kan in dit geval ook kinderen ouder dan 4 jaar opvangen die functioneren op het niveau van een kind in de leeftijd van 0-4 jaar)?

De leidsters waren erg verdeeld bij het beantwoorden van deze vraag. Argumenten om te kiezen voor het niveau van een kind als uitgangspunt waren:

- het vinden van aansluiting bij de andere kinderen
- het feit dat leeftijd helemaal niets zegt
- het feit dat kinderen met een handicap zich in dit geval op zouden kunnen trekken aan de andere kinderen

Argumenten om te kiezen voor de leeftijd als uitgangspunt waren:

- het feit dat toch in ieder geval een bepaalde limiet in acht moet worden genomen (anders lopen er te grote kinderen tussen de baby's rond)
- het feit dat een aantal kinderen met een handicap ook naar de basisschool gaan, zij het een speciale, en dat in dit geval de overgang naar de NSO zou moeten plaatsvinden (al ligt het niveau van het kind nog onder dat van een vierjarige)

niveau-
aansluiting
maar wel leeftijdsbepaald.

Aansluiting

Is het voor jou een voorwaarde dat een kind met een handicap aansluiting vindt bij de andere kinderen of kan een kind dat in zijn/ haar eigen wereldje leeft op zijn/ haar manier een eigen plekje in de groep hebben?

~~Venut het grootste deel van de leidsters koos er hier voor om het kind in zijn of haar eigen wereldje aanwezig te laten zijn~~ (14). Argumenten waren:

- het zou veilig zijn voor het kind
- dit is toch veelal het geval bij jonge kinderen
- ieder individu verdient zijn of haar eigen plekje
- het kind zal niet altijd gebaat zijn bij het vinden van aansluiting

Er waren ook enkele argumenten voor het vinden van aansluiting:

- het zou wel goed zijn om in het ~~dagritme~~ mee te gaan
- de ontwikkeling kan zo worden bevorderd
- het kind wordt niet voor niets op een KDV met andere kinderen geplaatst

zie
stappen 1

Voor- en nadelen voor andere kinderen

Op welke manier zou de aanwezigheid van kinderen met een handicap op de groep voor- of nadelig kunnen zijn voor de andere kinderen?

Bijna alle leidsters hebben zowel een nadeel als een voordeel genoemd. De genoemde voordelen op een rij:

- de kinderen leren met hen omgaan
- ze leren spelenderwijs misschien nog wat van hen

De genoemde nadelen waren:

- het ~~groepsritme~~ zou ~~verstoord~~ kunnen raken
- er is ~~weinig tijd en aandacht voor de andere kinderen~~ over
- het zou ~~eng~~ kunnen zijn voor de kinderen
- misschien beïnvloeden de kinderen met ~~gedragsproblemen~~ de andere kinderen wel

Voor- en nadelen voor het kind met een handicap

Op welke manier zou de plaatsing van een kind met een handicap op een reguliere groep voor dit kind voor- of nadelig kunnen?

Ook hier werd er door bijna alle leidsters zowel een nadeel als een voordeel genoemd. De genoemde voordelen waren:

- het kind leert omgaan met kinderen die anders zijn
 - het is goed voor zijn of haar ontwikkeling
 - het functioneert in een 'normaal' sociaal leven
-
- niet genoeg kennis

VI. Ingevulde enquêtes door ouders van zorgkinderen.

VRAGENLIJST AAN OUDERS VAN ‘ZORGKINDEREN’.

Op welke wijze heeft u kennis genomen van het feit dat uw kind bij dit kinderopvangcentrum kan worden opgevangen?

.....
.....
.....
.....

Om welke reden(en) heeft u gekozen uw kind bij de geïntegreerde kinderopvang te brengen?

.....
.....
.....
.....
.....

Op welke wijze heeft de plaatsing van uw kind plaatsgevonden?

.....
.....
.....
.....
.....

Bent u tevreden over deze wijze?

.....
.....
.....
.....

Met welke personen heeft u tijdens de plaatsing te maken gekregen en wat was hun functie in het geheel?

.....
.....
.....
.....

Op welke wijze verloopt de communicatie met de pedagogisch medewerkers van de groep?

.....
.....
.....
.....
.....

Bent u tevreden over deze wijze?

.....
.....
.....
.....

Op welke wijze hebben de pedagogisch medewerkers informatie gekregen over de extra zorg die uw kind nodig heeft?

.....
.....
.....
.....

Bent u van mening dat de pedagogisch medewerkers voldoende kennis hebben over de extra zorg die uw kind nodig heeft?

.....
.....
.....
.....

Welke positieve ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

.....
.....
.....
.....

Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

.....
.....
.....
.....

Op welke wijze heeft u de lastige ervaringen aangepakt?

.....
.....
.....
.....

Heeft u tips om de geïntegreerde kinderopvang goed te laten werken?

.....
.....
.....
.....

Heeft u nog andere opmerkingen?

VRAGENLIJST AAN OUDERS VAN 'ZORGKINDEREN'.

Op welke wijze heeft u kennis genomen van het feit dat uw kind bij dit kinderopvangcentrum kan worden opgevangen?

..... Info. boelje Plu.....
.....
.....

Om welke reden(en) heeft u gekozen uw kind bij de geïntegreerde kinderopvang te brengen?

..... werd al opgevangen / vriendjes + vriendinnetjes /
.....
.....
.....

Op welke wijze heeft de plaatsing van uw kind plaatsgevonden?

..... Bellen + gesprekken.....
.....
.....
.....

Bent u tevreden over deze wijze?

..... Ja.....
.....
.....

Met welke personen heeft u tijdens de plaatsing te maken gekregen en wat was hun functie in het geheel?

..... Directeur + leidster?.....
.....
.....

Op welke wijze verloopt de communicatie met de pedagogisch medewerkers van de groep?

..... evaluatie met zorgcoördinator goed.....
..... Open.....
.....

Bent u tevreden over deze wijze? *Ja*

Op welke wijze hebben de pedagogisch medewerkers informatie gekregen over de extra zorg die uw kind nodig heeft? *Bij de intake formulieren*

*en extra info van directeur of contact met
lopende hulpverlening en ouders*

Bent u van mening dat de pedagogisch medewerkers voldoende kennis hebben over de extra zorg die uw kind nodig heeft?

*Na scholing wel. We weten dat het
'gewone' kinderopvang is en dat we met
tevel kunnen werken*

Welke positieve ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

*Openheid en de mogelijkheid van opvang
Goede samenwerking en kwaliteit
Altijd op zoek naar mogelijkheden*

Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

*We willen soms meer dan mogelijk is, maar
hebben toch gekozen voor reguliere
kinderopvang*

Op welke wijze heeft u de lastige ervaringen aangepakt? *Teleurgesteld
maar gaan toch door met de reguliere kinderopvang*

Tijdelijke thuisleidster ter overbrugging

Heeft u tips om de geïntegreerde kinderopvang goed te laten werken?

Zo normaal mogelijk met het kind omgaan

Heeft u nog andere opmerkingen? *We willen het beste voor ons kind*

*Er moet nog iets aan de procedure van indicatie-
aanvraag worden gedaan*

VRAGENLIJST AAN OUDERS VAN 'ZORGKINDEREN'.

Op welke wijze heeft u kennis genomen van het feit dat uw kind bij dit kinderopvangcentrum kan worden opgevangen?

..... Via mijn nichtje die bij "KOK" werkt

Om welke reden(en) heeft u gekozen uw kind bij de geïntegreerde kinderopvang te brengen?

..... Het is in de buurt, dus er zijn nu bekende

..... gezichten. Kinderen uit de buurt vinden het nu

..... leuk om in de zomer met mijn dochter te spelen,

..... omdat ze haar kennen van het KDV, eerst

..... wilden ze niet met haar spelen omdat ze anders is,

..... en had ze geen vrienden

Op welke wijze heeft de plaatsing van uw kind plaatsgevonden?

..... Via een groepsleidster en een clusterhoofd

Bent u tevreden over deze wijze?

..... Ja, zorgt voor veel duidelijkheid

Met welke personen heeft u tijdens de plaatsing te maken gekregen en wat was hun functie in het geheel?

..... Groepsleidster, clusterhoofd, afdeling

..... planning + plaatsing

Op welke wijze verloopt de communicatie met de pedagogisch medewerkers van de groep?

..... goed, soms wel chaotisch als ook andere ouders

..... binnen komen. We hebben ook duidelijk

..... staan in het schriftje, hoe het gaat

Bent u tevreden over deze wijze? *Ja*

Op welke wijze hebben de pedagogisch medewerkers informatie gekregen over de extra zorg die uw kind nodig heeft? *By de intake heb ik het uitgelegd*

Bent u van mening dat de pedagogisch medewerkers voldoende kennis hebben over de extra zorg die uw kind nodig heeft? *Nee want ik heb het maar aan 1 pedagogisch medewerkster uitgelegd*

Welke positieve ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang? *Sinds mijn dochter wordt opgevangen by "Kok" gaat haar ontwikkeling met grote sprongen vooruit. Het is dichtbij en ze kent de kinderen uit de buurt. Wij hebben nu een normaler leven.*

Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang? *Onze dochter krijgt nu door dat zij wel anders is dan de andere kinderen. Zy kan met sommige dingen niet meedoen.*

Op welke wijze heeft u de lastige ervaringen aangepakt? *Gesprek met leidsters en we gaan haar vertellen dat alle kinderen anders zijn, niemand is hetzelfde.*

Heeft u tips om de geïntegreerde kinderopvang goed te laten werken? *Open naar de leidsters zijn, zo leer je van elkaar.*

Heeft u nog andere opmerkingen? *Ik vind het goed dat dit onderzoek er is.*

VRAGENLIJST AAN OUDERS VAN 'ZORGKINDEREN'.

Op welke wijze heeft u kennis genomen van het feit dat uw kind bij dit kinderopvangcentrum kan worden opgevangen?

Volgens mij was het in de krant
.....
.....

Om welke reden(en) heeft u gekozen uw kind bij de geïntegreerde kinderopvang te brengen?

De indicatie voor Mecilia was naar een Medisch kinderdag verblijf.
Ik had haar voor de zekerheid al van te voren bij jullie
opgegeven in de hoop dat ze in een zo'n normaal mogelijke
omgeving zou kunnen worden opgevangen.

Op welke wijze heeft de plaatsing van uw kind plaatsgevonden?

Heel geleidelijk. We hebben heel langzaam aan gewend.
Eerste week een uurtje met mij erby, 2 week daarop een
uurtje alleen en zo hebben wij dat opgebouwd.

Bent u tevreden over deze wijze?

Ja daar ben ik zeer tevreden over. Mecilia heeft zo
heel rustig aan alles kunnen wennen.

Met welke personen heeft u tijdens de plaatsing te maken gekregen en wat was hun functie in het geheel?

Nathaly Beugelsdyk observeert Mecilia en brengt verslagen
uit.
Martine Meskes verzorgt van Mecilia (wordt ook keurig op de hoogte
gehouden)
Marjan, Nancy, Chantal.

Op welke wijze verloopt de communicatie met de pedagogisch medewerkers van de groep?

Dit loopt per schriftje erg leuk zo kan ik zien
hoe het met haar gaat.
Als er iets is kan dat ook mondeling.

Bent u tevreden over deze wijze? Ja hoor.....
.....
.....
.....

Op welke wijze hebben de pedagogisch medewerkers informatie gekregen over de extra zorg die uw kind nodig heeft?

Dit heb ik verteld, ook de gezinsrond is langs geweest
voor gesprek
aan Marhaly heb ik een psychologish onderzoek laten leren.....

Bent u van mening dat de pedagogisch medewerkers voldoende kennis hebben over de extra zorg die uw kind nodig heeft?

Dat neem ik aan van wel, alhoewel het altijd goed is
om cursussen te blijven volgen. Ook misschien juist wel
op dit vlak voor ernstig verwaarloosde kinderen
Denk b.v aan kinderen met een hechtingstoornis!

Welke positieve ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

Mecilia kind het erg leuk om naar school te gaan.....
.....
.....

Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

Ik heb ik nog niet mee gemaakt.....
.....
.....

Op welke wijze heeft u de lastige ervaringen aangepakt?

.....
.....
.....

Heeft u tips om de geïntegreerde kinderopvang goed te laten werken?

Ja zo door, maar stuur al jullie medewerkers regelmatig
op cursus of bijscholing, het vak waar jullie mee
 bezig zijn is heel erg breed, er zijn ook vaak lezingen die
worden gegeven ook interessant om als team naar toe te gaan!

Heeft u nog andere opmerkingen?Nee....

.....

.....

.....

.....

.....

VRAGENLIJST AAN OUDERS VAN 'ZORGKINDEREN'.

Op welke wijze heeft u kennis genomen van het feit dat uw kind bij dit kinderopvangcentrum kan worden opgevangen?

Ik heb zelf contact opgenomen met de crèche
en telefonisch contact gehad met de
regiomenager.

Om welke reden(en) heeft u gekozen uw kind bij de geïntegreerde kinderopvang te brengen?

Medisch gezien heeft Tjs geen extra zorg
nodig. Voor Tjs is het spelen tussen andere
kinderen te zijn zonder enige beperking. Hij kan hier
verschillende dingen van leren: samen spelen, op zijn beurt
wachten, hij heeft voorbeelden op fysiek vlak en daarna
is de omgeving dan sneller dan Tjs gaand en zal hij wellicht

Op welke wijze heeft de plaatsing van uw kind plaatsgevonden? makkelijk en integre

Volgens de gewone procedure.
Eerst wel gevraagd of Tjs een vaste leidster
heeft ~~moet~~ die ook wat meer dan gemiddeld
weet over kinderen met het Syndroom v. Down.

Bent u tevreden over deze wijze?

Ja, dit ging prima. Er is wel duidelijk afgesproken
om te alle tijden contact te zijn. En beide kanten
zodat bij eventuele hindernissen direct
actie kan worden ondernomen.

Met welke personen heeft u tijdens de plaatsing te maken gekregen en wat was hun functie in het geheel?

* Manager - heeft meteen met Tjs werd
geplaatst (telefonisch contact)
* Leuker vld groep - intake gesprek waarbij alle
aandachtspunten aan de orde kwamen.

Op welke wijze verloopt de communicatie met de pedagogisch medewerkers van de groep?

* Prima. Dagelijks hart contact of erg
bijzonderheden zijn.
Daarnaast elke 3 mnd. gesprek met de vaste
leidster over hoe het gaat. Waar zij of zij
eventueel tegen aan lopen.

Bent u tevreden over deze wijze? Ja

Op welke wijze hebben de pedagogisch medewerkers informatie gekregen over de extra zorg die uw kind nodig heeft? via mijzelf
Binnenkort lopen we via PAB extra begeleiding in voor + 1 uur p.d. op de crèche
op de laatste eventueel ook tips geven

Bent u van mening dat de pedagogisch medewerkers voldoende kennis hebben over de extra zorg die uw kind nodig heeft? Ja

Welke positieve ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang? Tis is nog jong, dus ik kan er nog niet heel veel van zeggen. Maar leidster
is erg enthousiast en Tis gaat op alle manieren geven op, net als andere kinderen

Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang? Je wordt wel geconfronteerd met het feit dat je kind toch anders is en niet alles nog kan. Er is op de gewone opvang niet heel veel extra begeleiding, dus dat moet je zelf regelen

Op welke wijze heeft u de lastige ervaringen aangepakt? Via PAB hebben we iemand ingehuurd die ons de komende jaren gaat helpen en alle vragen van alle begeleiders anders. Tis dezelfde kant op te wijzen en die ook helpt met eventueel papierwerk.

Heeft u tips om de geïntegreerde kinderopvang goed te laten werken? * Veel communiceren / korte lijnen / regelmatig
* Leidster die wel iets weten van veronderstelde beperkingen v. kinderen
Ze kunnen natuurlijk niet alles weten, maar enige achtergrond is wel makkelijk

VRAGENLIJST AAN OUDERS VAN 'ZORGKINDEREN'.

Op welke wijze heeft u kennis genomen van het feit dat uw kind bij dit kinderopvangcentrum kan worden opgevangen?

...even belten.....
.....
.....

Om welke reden(en) heeft u gekozen uw kind bij de geïntegreerde kinderopvang te brengen?

...Zodat ze onder haar leeftijdsgenoten is.....
...en daar iets van opsteekt.....
.....
.....

Op welke wijze heeft de plaatsing van uw kind plaatsgevonden?

...normaal zoals een ander kind.....
.....
.....
.....

Bent u tevreden over deze wijze?

...ja.....
.....
.....

Met welke personen heeft u tijdens de plaatsing te maken gekregen en wat was hun functie in het geheel?

...Alice ten Brinke coördinator.....
.....
.....

Op welke wijze verloopt de communicatie met de pedagogisch medewerkers van de groep?

...goed als ik mijn kind ophaal en breng.....
.....

Bent u tevreden over deze wijze?ja.....

Op welke wijze hebben de pedagogisch medewerkers informatie gekregen over de extra zorg die uw kind nodig heeft?

.....ging heel vanzelfsprekend, niet
.....echt aan de orde.....

Bent u van mening dat de pedagogisch medewerkers voldoende kennis hebben over de extra zorg die uw kind nodig heeft?weet ik niet denk ik wel.....

Welke positieve ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

.....Ze staan voor veel dingen open.
.....Onze dochter wordt bij extra begeleid door
.....iemand van buiten af.....

Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

.....teek de individuele zorg zoals fysio, logopedie
.....en griepstherapieën.....

Op welke wijze heeft u de lastige ervaringen aangepakt?is moeilijk want

.....daarvoor zijn speciale kinderopvang, maar
.....het nadeel daarvan is dat ze tussen kinderen
.....met ook een beperking komt. Mijn dochter praat niet
.....en ik denk dat het voor haar beter is om tussen

.....kinderen te zitten die goed kunnen praten
Heeft u tips om de geïntegreerde kinderopvang goed te laten werken?

.....neem mijn dochter zit hier goed op
.....haar plaats.....

VRAGENLIJST AAN OUDERS VAN 'ZORGKINDEREN'.

Op welke wijze heeft u kennis genomen van het feit dat uw kind bij dit kinderopvangcentrum kan worden opgevangen?

Kinderen (red.) zijn geplaatst zonder etiket 'zorg-
kinderen'. Wel is er overleg geweest over Kind 1.
of er voldoende aandacht / kennis zou zijn.
Kind 2. is pas later een 'zorgkind' geworden / gebleken.

Om welke reden(en) heeft u gekozen uw kind bij de geïntegreerde kinderopvang te brengen?

Die keuze was er toen nog niet.

Op welke wijze heeft de plaatsing van uw kind plaatsgevonden?

overleg met Planning en Plaatsing (red.) welke groep
geschikt zou zijn voor [redacted]

Bent u tevreden over deze wijze?

Planner heeft ons goed te woord gestaan, heeft ook
overleg gehad met de leidsters vd Inktassen.

Met welke personen heeft u tijdens de plaatsing te maken gekregen en wat was hun functie in het geheel?

Planning en Plaatsing [redacted] -> leidster groep Inktassen

Op welke wijze verloopt de communicatie met de pedagogisch medewerkers van de groep?

Verloopt goed, recent gestart met een 'zorgschriftje'
waarin wij als ouders de medewerkers op de
hoogte houden van therapieën / artsbezoeken,
verslagen.
Daarnaast ook wel even mondeling overleg / info.

Bent u tevreden over deze wijze?

..... voorstel van [redacted] om 3. maandelijks even om
..... de tafel te zitten is fijn
.....
.....

Op welke wijze hebben de pedagogisch medewerkers informatie gekregen over de extra zorg die uw kind nodig heeft?

..... mondeling + schriftelijk
..... Bij 1 De kinderen is het ook nog zoeken naar wat
..... er precies is en wat ze nodig hebben.
.....
.....

Bent u van mening dat de pedagogisch medewerkers voldoende kennis hebben over de extra zorg die uw kind nodig heeft?

..... Ik heb de indruk dat ze erg
..... open staan voor info, goed contact met [redacted]
.....
.....

Welke positieve ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

..... ik kan geen vergelijking maken ik ben wel van
..... mening dat het een goed initiatief is van
..... geïntegreerde opvang. Kinderen leren dan ook
..... van elkaar
.....

Welke lastige ervaringen kunt u noemen over de opvang van uw zorgkind binnen de geïntegreerde kinderopvang?

..... Het vraagt wel meer aandacht / zorg van de
..... medewerkers
.....
.....

Op welke wijze heeft u de lastige ervaringen aangepakt?

.....
.....
.....
.....

Heeft u tips om de geïntegreerde kinderopvang goed te laten werken?

.....
.....

VII. Ingevulde enquêtes door pedagogisch medewerkers.

**VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG
VAN ZORGKINDEREN.**

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie?

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?
.....

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen?

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?
.....

Is dit anders dan bij de andere kinderen?
.....

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?
.....

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?
.....

Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?
.....

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

.....
.....
.....
.....

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

.....
.....

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

.....

Wat vind je van deze werkwijze?

.....
.....
.....
.....
.....

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

.....
.....
.....
.....
.....

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

.....
.....
.....

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

.....
.....
.....
.....
.....

Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen te kunnen werken?

.....

Zoja, welke?

.....
.....
.....
.....
.....

Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

.....

Wat heb je gemist?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van

zorgkinderen?.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van

zorgkinderen?.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met zorgkinderen?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Overige opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG VAN ZOR GKINDEREN.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

~~Sinds dat we open zijn~~
~~2 maanden~~
1 kindje vanaf 2006 en 1 vanaf oktober 2007

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

2
1 met een symbool en 1 met een onbekend symbool

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? *nee, tot de groep het toelaat*

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

.....
.....
.....
.....

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? *nee*

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

*we hanteren hetzelfde ritme als bij de andere kinderen
tenzij het anders is*

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

~~Sinds dat we open zijn~~ *nee*

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?

*Door de kinderen te behandelen zoals elk ander kind
niet uitsluiten en ook met ze knuffelen
en als het kan doen gezichte activiteiten qua niveau
en leeftijd*

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?

Ja voor 1 kindje 'Zorgkindje'
Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?

Een vrijwilligster met ervaring van Stichting MEE 2
achtenden in de week + een uur met dit meisje
 bezig voor ontwikkeling stimuleren.

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

Heel goed, zo kan zij haar niet ditgene hebben wat ze
 nodig heeft dat wij niet kunnen, extra aandacht
 voor de ontwikkeling.

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

Vaardat een kind officieel komt hebben we 1 wenperiode
 of middag + intake

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

Nee, intake kan wat langer duren ium eventuele bijzondere

Wat vind je van deze werkwijze?

Het werkt goed.

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

Mondeling en via een checklist waar wij in schrijven
 en wat welke afweging ook met instanties erbij
 bij brengen en halen

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Nee, i.e. een 3 maanden gesprek

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

Goed, zij houden ons op de hoogte van hoe en wat en
 antwoorden duidelijke afspraken gemaakt ontbent

het kind ook met bepaalde instanties erbij.

Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen te kunnen werken?

nee
Zoja, welke?

Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

Wat heb je gemist?

Dit is allemaal nieuw voor mij.

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

Je leert ^{zelf} hoe je moet omgaan met een zorgkind en wat er allemaal bij komt kijken. Ik vind het best bijzonder om zorgkinderen in de groep te hebben. De andere kinderen accepteren hen ook gewoon als een 'normaal' kind.

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

Alspreken die niet werden nagekomen. Je hebt met meerdere mensen te maken. Daar gaat komt wat meer tijd en energie bij kijken.

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

Er met diegene over praten, anders ook en collega's.

[illegible]

Stg. ervoor gaan en ga met ze om zoals je ook met normale kinderen doet. goede communicatie houden met de ouders en instancier die meehopen.

.....

.....

.....

.....

.....

Vragenlijst voor pedagogisch medewerkers over de opvang van zorgkinderen.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

In december 2006 kwam ons eerste "zorgkindje" vanaf oktober 2007 is hier een jongetje met het syndroom van Down bijgekomen

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

2

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? Nee

↳ Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

Het is belangrijk dat de kinderen niet ondergesneeuwd worden en het naar hun zin hebben op de groep. De groepsleiding moet de aandacht verdelen over ~~aan~~ alle kinderen en dit moet wel te doen zijn

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? Nee

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

De opvang van een zorgkindje ziet er hetzelfde uit als bij de andere kinderen. We hebben een vast ritme (9.30 fruit 11.30 brood 14.00 sap + koekje 15.15 crackers en sap) en tussendoor activiteiten en vrij spelen

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Nee, wel wordt er in overleg met de ouders wat extra ondersteuning geboden met behulp van bv. pictogrammen. Hier gaan wij op de groep ook mee bezig.

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?

Gedurende de dag bieden we bv. activiteiten aan op leeftijd. Knutselen met de oudere kinderen. Bieden op de grond voor de baby's zodat ze hierop kunnen spelen.

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?

Ja

Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?

Door '1. Zorgkinderen' wordt er extra begeleiding gegeven door Stichting MEE. Een vrijwilligster komt drie uit deze stichting 2x in de week om de ontwikkeling van dit meisje extra te stimuleren.

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

Heel erg goed. De vrijwilligster kan ook gebruik maken van bijv. de JBSO ruimte. Het is goed om de ontwikkeling van dit 'zorgkinderen' extra te stimuleren en de andere kinderen vinden de extra aandacht ook fijn.

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

Ja, voordat het kindje komt doen we een intake met ouders en komt het kindje 1 of 2 x wennen.

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

In principe niet, het is wel mogelijk om het kindje vaker te laten wennen en de intake is uitgebreider.

Wat vind je van deze werkwijze?

goed. De intake is uitgebreider omdat er toch vaak meer bij komt kijken. De uitgebreide informatie is erg belangrijk voor ons.

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

Kinderen hebben een boekje waarin we schrijven. Iedere keer dat het kindje komt is er goed het begin als ouders brengen en wanneer ze halen een overdrachtsmoment. Verder is er 1x in de 3 maanden een overleg ook met andere disciplines (bijv. logopediste, fysio) zodat we het plan van aanpak bespreken.

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Ja, daar is alleen na 3 maanden een 3 maanden gesprek.

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

heel erg belangrijk. Soms is het nodig om even weg bij elkaar te gaan zitten om te bespreken hoe het gaat.

.....
.....
Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met
zorgkinderen te kunnen werken?

nee ik heb al de opleiding SPH gedaan dus ben
Zoja, welke? daar al voor voor gekwalificeerd

.....
.....
Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op
professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

n.v.t.
Wat heb je gemist?

n.v.t.

.....
.....
Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van
zorgkinderen?

kinderen vinden "zorgkinderen" heel
interessant en accepteren ze ook. De "zorg-
kinderen" leren veel van de andere kinderen
en je loopt niet het risico dat ze ondergestimu-
leerd worden wanneer ze in een groepje zitten
met kinderen die veel minder dan hen kunnen
kan dit wel gebeuren

.....
.....
Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van
zorgkinderen?

Er gaat meer tijd in zitten bijv. de
3 maandelijks gesprekken ook komen er
denk ik meer vaderschappen bij kijken en
daarom ben ik blij dat ik mijn SPH diploma
heb

.....
.....
Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

heel overleggen met collega's en met de ouders
je kan veel leren van elkaar

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met
zorgkinderen? ☒ Veel overleggen met ouders en eventueel
andere disciplines. ☒ Op mijn zitten / aanpak
☒ eventueel extra scholing

Overige opmerkingen:

De term 'zorgkinderen' vind ik niet zo mooi.
Het klinkt negatief. Ik zou liever zeggen:
kinderen die extra zorg nodig hebben.
Het kind komt op de eerste plaats, het blijven
kinderen niet de zorg coördinatie plaatsen.

Vragenlijst voor Pedagogisch Medewerkers over de opvang van zorgkinderen.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

2007

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

?

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? Nog niet bekend

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

hoop erom of ze extra begeleiding op de groep krijgen

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? Licht aan het kind. Meestal wel

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

Verschilt ook per kind

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Je bent scherper / alerte
geeftre extra aandacht om ze te stimuleren

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?

qua team gaat dit eigenlijk vanzelf, 1 collega gaat
soms met het zorgkindje van de dag de andere collega
draaid de groep

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?

Nog niet
Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?

Er kan iemand speciaal (gediplomeerd) op de groep komen.

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

Wel prettig, zo kan je nog meer met het kind halen.

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

officieel wel

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

ja

Wat vind je van deze werkwijze?

goed, want als het kind zich bij ons niet optimaal kan ontwikkelen is speciaal opvang toch wel belangrijk om en niet te laten weten wat te halen valt

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

- schrijftje om ~~de~~ ouders
- mondeling

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Niet echt. Het is wat meer en uitgebreider.

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

pittig. Je moet extra duidelijk zijn juiste woordkeuze.

.....
.....
.....
Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen te kunnen werken?

nee nog niet

Zoja, welke?

.....
.....
.....
Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

.....
.....
.....
Wat heb je gemist?

*We hebben cursus voor opvallende kinderen gehad
Men hebben we een stappen plan geleerd
Wat extra handvatten.*

.....
.....
Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

*extra uitdaging
Dat ik m'n extra trucsjes kan gebruiken.
Dat ik veel energie haal uit het zorgkind wat op eens een springende macht!
Dat wij deze zorg kunnen bieden.*

.....
.....
Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

*Neg. niets
Aan al het negatieve, hangt iets positiefs
Misschien de extra gesprekken*

.....
.....
Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

Door er positief naar te kijken

De gesprekken op zo'n gunstige momenten plannen.

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met zorgkinderen?

ga ervoor, vraag om tips, overleg veel met je collega's
vraag om hulp. Wees eerlijk en duidelijk tegen ouders

Overige opmerkingen:

JK heb nog te weinig ervaring om goed te
antwoorden. Onze "zorgkinderen" zaten al op de
groep toen dit werd geïntroduceerd

VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG VAN ZOR GKINDEREN.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

Officieel sinds april 2006 volgens mij (weel 1 niet precies).
Maar 'oude' zorgkinderen zijn er al vanaf 24-27-2006
.....
.....

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

Geen idee
.....
.....
.....

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? 2 per dag per g

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

2 per dag per groep. Weel ze tellen voor 1 kind en
vragen zich niet specifiek aandacht je hebt ook de
een v.d. groep nog.
.....
.....

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? ..Jee.....

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

Tot nu toe (nog) niet veel anders dan de andere kinderen
.....
.....
.....
.....

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Nee dan
.....
.....
.....
.....

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?

Wij niet echt op een bijzondere manier. Elk kind kan (ongeveer)
even veel
.....
.....
.....

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?

Nee

Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?

—

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

—

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

Nag niet meegenomen

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

?

Wat vind je van deze werkwijze?

?

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

ronddeling, extra gesprekken, de mail en ouders
schrijven het zelf schriftje

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

ja, die hebben minder gesprekken en schrijven (meen) het
schriftje

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

Heb persoonlijk alleen contact met brengen. Zie de kinderen ook
alleen maar's roepen.
Ouders hebben wel veel contact met mijn collega's

.....
.....
Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met
zorgkinderen te kunnen werken?

Nee

Zoja, welke?

.....
.....
.....
.....

.....
.....
Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op
professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

Ja
Wat heb je gemist?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van
zorgkinderen?

Veel echt veld bijzondere maar ik ben er ook nog niet zo lang

.....
.....
.....
.....
.....

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van
zorgkinderen?

Nog wel negatieve ervaringen

.....
.....
.....
.....
.....

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met
zorgkinderen?

..... Dat weet ik nog niet.
.....
.....
.....

Overige opmerkingen:

.....
.....
.....
.....

VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG VAN ZOR GKINDEREN.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

Sinds januari 2008 zijn de kinderen "zorgkinderen"
geboren te zijn hier vanaf december 2006

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

weet ik niet precies De instructies 2

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? 2 per dag per gro

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

ik vind 2 zorgkinderen te veel als ze speciale
begeleiding nodig hebben kan dit op een volle
groep niet "ge" gegeven worden

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? volgens mij niet

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

zoals alle anderen "zo normaal mogelijk"

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Nee

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?

Bepaalde rust tijden (baby's op bed) tussen
10.15 - 11.30 geven wij meer 1 op 1
begeleiding dan bij de zorgkinderen

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?

Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?

Bij ons op de groep niet
wij krijgen ondersteuning van Coördinator

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

Nu iedertijd
er mag wel iemand buiten om 1 op 1
meer te kunnen ogen met deze kinderen.

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

Nu niet gedaan wel wennen 3 a 4 x
na zoals ieder kind.

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

Nee

Wat vind je van deze werkwijze?

Niet goed. Een proefperiode van
2 maanden zal beter zijn.

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

wij hebben veel & goed contact
met de ouders: zowel mondeling
als schriftelijk. Ook zijn er regelmatig
geplande gesprekken.

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Ja er is meer contact zowel mondeling als schriftelijk
Ook wijen er meer geplande gesprekken.

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

Prima !!!

.....
.....
Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met
zorgkinderen te kunnen werken?

Nee

Zoja, welke?

.....
.....
.....
.....

.....
.....
Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op
professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

N.V.t.

Wat heb je gemist?

N.V.t.

.....
.....
.....
.....
.....

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van
zorgkinderen?

je leert veel van deze kinderen

.....
.....
.....
.....
.....

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van
zorgkinderen?

Het is geestelijk best vermoeiend.
Veel aandacht gaat/ moet nu naar de
zorgkinderen. Dit is oneerlijk voor de
overige kinderen.

.....
.....
.....

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

met team bespreken. als we er dan niet
uitkomen de coördinator inschakelen.

7

.....
.....
.....
.....
.....

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met
zorgkinderen?

.....
.....*Communiceren*.....
.....*Prak over alles & schijf al je ervaringen etc op*.....
.....
.....

Overige opmerkingen:

.....*h.k.t.*.....
.....
.....
.....
.....

VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG VAN ZOR GKINDEREN.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

januari 2008 ??

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

voor zover ik weet bij de Bomschuit onze locatie 3
en het Zandkasteel 2

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? 7

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? ik denk dat dit wel zou kunnen!

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

niet anders als bij een ander kind. tot nu toe
sinds we met zorgkinderen werken gebeurt er meer
meer gesprekken met zorgcoördinator en ouders

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

we houden schriftelijk meer bij voor de zorgkinderen
verder niet veel anders

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?

dit is erg lastig vanwege alle groepen
maar we proberen zoveel mogelijk activiteiten te
doen vut, buiten spelen etc

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?

ja onze zorgcoördinator

Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?

maar geen extra hulp op de groep

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

fijn

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

dit is bij onze zorgkinderen niet gebeurd

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

nee

Wat vind je van deze werkwijze?

geen andere verwachting tot nu toe

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

op haal- en brengmomenten

oudergesprekken 2 x per jaar

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

nee, soms wel extra gesprekken gehad met onze zorgkinderen

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

moeder is doof maar verder gaat het prima

Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen te kunnen werken?

nee

Zoja, welke?

Wel binnenkort workshop van zorgcoördinator
"Contactsoorten bij leerproblemen"

Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

Wat heb je gemist?

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

Ze kunnen zich optrekken aan het niveau
van de kinderen !!

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

Waar op de groep
de zorgkinderen vragen extra aandacht
die je door drukte niet vaak hebt

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

? er gewoon mee dealen

VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG VAN ZOR GKINDEREN.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op? **april 2006**

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie? **8 kindjes in een aparte groep**

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie?.....
Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal? **6-8 kindjes per dag**

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? **ja**

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit? **gewoon dagritme en tussendoor verpleegkundige handelingen. extra aandacht voor stimuleren ontwikkeling**

Is dit anders dan bij de andere kinderen? **ja, absoluut. je werkt veel meer individueel.**

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen? **we verdelen qua activiteiten de kinderen**

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen? **ja**
Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven? **fysiotherapie en pre-logopedie, er werkt altijd 1 kinder verpleegkundige in de groep.**

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep? **prettig, je leert hier veel van**

Hanteren jullie een proef- of wenperiode? **ja**

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen? **wel dat ouders wat langer er bij blijven.**

Wat vind je van deze werkwijze? **goed, deze ouders vinden t in t begin mobielijk om zorg uit handen te geven.**

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen? **veel contact bij breng-en haal-momenten + oudergesprekken.**

Is dit anders dan bij de andere kinderen? **ja, er is meer te vertellen en andere dingen zijn ook belangrijk buiten t spelen.**

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen? **heel belangrijk om op n verantwoorde manier te werken.**

Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen te kunnen werken?

Zoja, welke? **verpleegkundigen hebben veel ervaring met zorgkinderen, groepsleidsters leren hiervan.**

Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

Wat heb je gemist? **zou fijn zijn als groepsleidster ook ervaring hadden bu. als ped. med. in ziekenhuis**

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

Het is heel dankbaar werk om de kinderen te zien ontwikkelen en ouders te ontlasten.

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

sommige kinderen zijn levensbedreigend ziek.

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

goede communicatie met elkaar.

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met zorgkinderen?

Ik denk dat 't niet verstandig is om zorgkinderen door "gewone" groepsleiders te laten verzorgen.

Overige opmerkingen:

Als je deze kinderen wilt integreren in gewone groep zul je de groepsomvang moeten aanpassen + leider - kind ratio + bijv. verst. geh. kind / lich. geh. kind in professional met ervaring hiermee.

VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG VAN ZOR GKINDEREN.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op? ... sinds begin vd organisatie

19 jaar in beleid = zorgkinderen
aandachtshinderen. tydelijk in kind / of thuis

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

onbekend. => onderscheid zorg / aandacht
coachingscoördinator

aantal toegenomen laatste jaren + 2

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie?

Ja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

Hangt af van de groep: welke kinderen / hoe

groot is de groep?

BSO: 20 Kkr: baby 5:1 peuters

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? nee, kan wel extra begeleiding
gemeente, FGB, Porje, stagiaire

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

Hangt af van de vraag Er zijn grenzen. Moet

passen binnen de groep. Overleg met ouders.

.....

.....

Is dit anders dan bij de andere kinderen? Soms, ligt aan de zorg.

die het kind nodig is. Bij ADHD probeer je meer

structuur te geven.

.....

.....

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen? Afspraken

pedagogisch medewerkers onderling in team

Als het niet past samen zoeken naar mogelijkheden

.....

.....

.....

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen? Soms, als mogelijk (financieel)

Ja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven? zorgcoördinator

coachingscoördinator => regelen de benodigde

zorg / hulpverlening JAT

voor specifieke vragen toestemming ouders Jeugd Advies Team

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep? nodig en fijn

gaat niet alleen om extra begeleiding. Soms

ook meer nodig qua hulpmiddelen

.....

.....

Hanteren jullie een proef- of wenperiode? *Nog niet officieel in beleid vastgesteld. Wordt geëvalueerd.*
Is deze periode anders dan bij de andere kinderen? *Komt het kind 1x 7w dan is de periode langer. Nee*
Wat vind je van deze werkwijze? *Na 3 mnd een schriftelijke evaluatie thuisgestuurd en zorgkinderen mondeling. Hoe vinden ouders. Pedmeds het gaan. 9 kinderen zijn altijd welkom, dat is de insteek.*

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen? *Halten. Brengen. Evaluatedesprekken. Welbevinden op verzoek /aanleiding gesprek voor de bevindingen. Soms intensiever.*

Is dit anders dan bij de andere kinderen? *nee*

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen? *Lastig. Sommige ouders willen er geen extra aandacht aan besteden. Dat respecteert wij. Tjn om extra tips te krijgen van andere professionals.*

Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen te kunnen werken? *Nee. Spw. In byscholing wel.*
Zoja, welke? *Lastig hoor! Over gedrags en ontwikkelingsproblematiek. Trainingsdeskundige ouders ADHD/asperge. Zit in scholingsprogramma. Leidsters mogen zelf ook aanvragen. Doen ze ook specifiek voor kind.*
Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan? *Ja*
Wat heb je gemist? *Thuisituatie is anders dan KDV/BSO.*

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen? *Kinderen niet in afzonderlijke groep. Maar dat kinderen op regulier kdv kunnen worden opgevangen.*

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen? Hoe is het kind hanteerbaar op de groep?

Soms ten koste van andere kinderen

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt? Leidster naar ander zorgcoördinator komt op groep kijken om eens van buitenaf te kijken hoe het gedrag is.

Bespreken in groepsaxieleg. Welke andere mogelijkheden? Hoe doen leidsters het zelf

Afspraak met ouders dat er noodopvang was als soort time-out voor kind + leidsters

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met zorgkinderen?

Zelf contact hebben. Gemotiveerde begeleiders
Voorbereiding op zorg. Iemand om op terug te
Goede kennismaking. Vallen niet laag te
Goede observaties - overdragen. Zelfreflectie
Vaste gezicht

Overige opmerkingen: Leidsters naar zichzelf laten kijken, ligt niet altijd alleen maar aan kind

Overleg met MTE wanneer de opvang niet meer genoeg is voor het kind

Filosofieren. Welbevinden - model vereenvoudigen i.v.m. tijd. Gesprek! Met elkaar.

ONTVANGEN 1 1 JAN. 2000

**VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG
VAN ZOR GKINDEREN.**

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op? Dit meisje is vanaf
Zomer '07 op mijn groep

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de ^{wielrenkids} organisatie? 1

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? ?
Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal? ?

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? ~~Ja~~ Nee ~~nee~~

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit? met deze ouder wordt een
apart intake formulier ingevuld. En vervolgens worden
er 3 evaluatie gesprekken met ouders gehouden (gepland

Is dit anders dan bij de andere kinderen? Bij de andere kinderen wordt
1 evaluatie gesprek na 6 weken gehouden als
ouders dit willen

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen? Dit meisje
wordt een uur later met het busje gebracht. Dus voor
die tijd heb je alle tijd voor anderen. Als het meisje
er wel in speelt ze ook heel goed alleen (met de andere
kinderen je hebt niet echt extra aandacht voor dit meisje
nodig. Alleen bij uitstapjes had je dit meisje extra goed in
de gaten (zy is doof)

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen? Nee
Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven? bij vragen -> inhoudelijk medewerker

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep? -

Hanteren jullie een proef- of wenperiode? Dit meisje is 1x komen
wennen met moeder erbij en 1x alleen
Is deze periode anders dan bij de andere kinderen? nee

Wat vind je van deze werkwijze? Goed zowel voor het kind als
voor jezelf

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen? Elke dag
bij het ophalen bespreek je hoe het de dag
gegaan is

Is dit anders dan bij de andere kinderen? Nee, dit doe ik bij alle ouders

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen? De communicatie
met de moeder van dit meisje is erg goed

Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen
te kunnen werken?

Zoja, welke? ik ga waarschijnlijk in april starten met een
cursus gebarentaal

Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele
wijze met de zorgkinderen om te gaan?

Wat heb je gemist? =

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van
zorgkinderen?

- dankbare ouders (deze moeder werd aangelaten)
- uitdaging
- De kinderen in de groep reageren er heel positief op

**VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG
VAN ZOR GKINDEREN. Algemeen door inhoudelijk medewerkster ingevuld!**

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op? [] vangt al jaren zorgkinderen op.
Vooral in de BSO groepen werd deze doelgroep steeds groter, dit heeft geresulteerd in 2007
in het aanscherpen van ons beleid en herschrijven hier

van.....

.....

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie? .Wij vangen rond de 45
kinderen op binnen []

.....

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of
locatie? ..nee.....

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

.....

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen?

.....nee.....

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit? Er worden meer afspraken op schrift van te voren
en tijdens de opvang gezet, speciaal intake formulier gebruikt, er wordt een kleine screening
gedaan voordat het kind geplaatst wordt, er wordt gebruik gemaakt van externe instanties die
ook in het netwerk van het kind zijn.....

.....

.....

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

.ja.....

.....

.....

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen? Proberen zo veel mogelijk in
kleine groepjes te werken.....

.....

.....

.....

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?..nee, alleen als kind PGB heeft kunnen we extra begeleiding krijgen. Mijn functie als inhoudelijk mw brengt wel met zich mee dat ik kan ondersteunen waar nodig is.....
Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven? .Soms door externe, soms door mij.....
.....
.....

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep? .Ped. mw vinden dit vaak te weinig.....
.....
.....
.....

Hanteren jullie een proef- of wenperiode? Ja elke plaatsing van een zorgkind is een proefplaatsing met veel mee evaluatie momenten als bij een gewone plaatsing.....
.....

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?.....ja zie boven.....
.....

Wat vind je van deze werkwijze? .Goed ,want zo houden alle partijen elkaar goed op de hoogte en kan er snel ingegrepen worden voor het kind als het niet loopt.....
.....
.....
.....

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen? Tijdens breng en haal momenten en tijdens de evaluatie gesprekken.....
.....
.....
.....

Is dit anders dan bij de andere kinderen? Ja evaluatie gesprekken zijn veel vaker.....
.....
.....

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen? .over het algemeen goed, als ouder zelf heeft geaccepteerd dat kind anders is, als ouder hier nog niet over uit is, is de communicatie soms moeizaam, omdat ouder het probleem niet ziet en Pmér wel.....
.....
.....
.....

Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen te kunnen werken?.....
Zoja, welke?...soms is afhankelijk van de hulpvraag van het kind.....
.....
.....

Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?
Wat heb je gemist?
.....
.....
.....
.....

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?...meeste pmérs staan er wel voor open maar vinden het soms moeilijk als het ten koste gaat...van de groep of het kind zelf en missen dan te weinig mankracht of kennis om het kind goed te begeleiden.....
.....
.....
.....
.....

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?..Vooraf in BSO zijn kinderen met gedrags problematiek lastig, pmérs zijn niet opgeleid om deze....doelgroep goed op te vangen.....
.....
.....
.....
.....

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt? .Nieuwe procedure aanname kind uit speciaal onderwijs, screening.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met zorgkinderen? ...

.....

.....

.....

.....

Overige opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG VAN ZOR GKINDEREN.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

Zorg kinderen via jouw simba akt' of.
.....
.....

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie? 5

.....
.....
.....

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? 2 p.g.

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

2 p.g. ik vind dit wel genoeg. het is ~~maximaal~~
en ze groeien zijn best wel bal en dan is dat
voor de zorg kinderen ook wel druk.

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? ...nee

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

niets anders dan de andere kinderen
.....
.....

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Nee zie vorige vraag
.....
.....

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?

vaak gaat dit uit automatisme en kinderen
zijn zo flexibel die begeleiden elkaar ook wel
als v.b. werd erilde ik daruimte laten zien
aan een "zorg kindje" zei een ander kindje
dat doe ik wel even hoor en een vriendschap
is geboren (mooi hé!)

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?

nee

Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

ja 3 maanden

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

andere kinderen hebben geen proefperiode

Wat vind je van deze werkwijze?

vind het wel goed zowel voor ons
als voor het zorg kindje

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

het als andere ouders alleen is er vaak
iets meer communicatie bij ophalen

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

nee

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

prima

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met
zorgkinderen?

.....

.....

.....

.....

.....

Overige opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VRAGENLIJST VOOR PEDAGOGISCH MEDEWERKERS OVER DE OPVANG VAN ZOR GKINDEREN.

Sinds wanneer vangen jullie zorgkinderen op?

Per 1 oktober 2007
Het is de bedoeling dat er meerdere zorgkinderjes komen.
komen. U U

Hoeveel zorgkinderen vangen jullie op binnen de organisatie?

nu 1 kindje, zie hierbarn

Hanteren jullie een maximaal aantal zorgkinderen op de groep of locatie? 2

Zoja, hoeveel kinderen en wat vind je van dit aantal?

Het zandkastee is bedoeld voor zorgkinderen, nu is er nu 1 maar zullen er meer worden.
Het maximum is mij alleen niet bekend

Telt een zorgkind bij jullie voor 2 kinderen? niet standaard

Hoe ziet de opvang van een zorgkind eruit?

Begaid gewoon mee met de groep maar met extra aandachtspunten en motivatie. We observeren haar 6 weken en houden haar in de gaten als ze er is qua verbeteringen. el

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

Ja voor ons wel, meer kijken, observeren etc. De groep gaat hier niet onder, alle kinderen krijgen goed de aandacht

Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je aandacht kunnen verdelen?

1 leidster is verantwoordelijk (mentor) voor de observaties etc. de andere denken en kijken mee maar

Is er extra begeleiding voor de zorgkinderen?

tot nu toe niet, nog niet nodig geweest

Zoja, door wie wordt er extra begeleiding gegeven?

niet

Wat vind je van deze extra begeleiding op de groep?

niet

Hanteren jullie een proef- of wenperiode?

ja, er is altijd een wenperiode, dmv contact
+ afhankelijk daarvan kan de gang van
beide kanten beëindigd worden.

Is deze periode anders dan bij de andere kinderen?

ja, wennen is uitgebreider en tijdens de proef-
periode word er veel geobserveerd en geëvalueerd

Wat vind je van deze werkwijze?

prima, uitstekend, ik vind dat veel contact
met de ouders/verzorgers van zorgkinderen
een plus is, zo hou je alles open en
duidelijk

Op welke manier(en) hebben jullie contact met de ouders van de zorgkinderen?

breng + haal tijden, bij evaluatiemomenten

Is dit anders dan bij de andere kinderen?

vaak wel omdat je toch meer "zorg" biedt

Wat vind je van de communicatie met de ouders van zorgkinderen?

kan wat meer met de leiders, zij moeten
het kind ook daadwerkelijk kwamen
vaak gaan nu de intake's en evaluatiemo-
menten via nathalie.

Hebben jullie extra cursussen/opleidingen moeten volgen om op een groep met zorgkinderen te kunnen werken?

niet moeten maar als er een cursus/workshop oid
Zoja, welke? welk gehouden zijn we er

Workshop: kinderen met een beperking

Heb je aan de hand van deze cursus/opleiding genoeg kennis opgedaan om op professionele wijze met de zorgkinderen om te gaan?

nee niet

Wat heb je gemist?

Wat te doen bij bepaalde gedragingen
bijv. agressie, ziekte etc

Waar extra op te letten bij een "zorgkind"

Welke positieve ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

kinderen vinden het fijn, zijn lekker
tussen "normale" kinderen nemen
niet een boebeeld aan

Welke negatieve of lastige ervaringen heb je met de opvang van zorgkinderen?

Wat meer overleg met beleidsmedewerkers

duidelijkheid naar de leidsters toe

Wat is er precies aan de hand

Waar moeten we op letten / misschien een
roete samenwerking bin zorgkinderen

Op welke wijze heb je deze lastige ervaringen aangepakt?

er naar vragen

.....
.....
.....
.....
.....
.....
Welke tips heb je voor andere pedagogisch medewerkers om te werken met
zorgkinderen?

heel braden, duidelijke aanpak op
zitten met je collega's, ook gewoonten
genieten van succesmomenten

Overige opmerkingen:

X